PALLI

Digitized by Google

BIBLIOTECA LUCCHESI-PALLI
II.ª SALA O.S.
SCAFFALE 23
PLUTEO IV
N.° CATENA 33

R. Sal. 23. IV. 32.

TERENTIUS CHRISTIANUS,

SIVE COMOEDIÆ DUÆ

Terentiano ſtylo
conſcriptæ:

Ad uſum Scholarum ſeorſum excuſæ.

TOBÆUS.
JUDITHA.

His acceſſit Pſeudoſtratiotes,
fabula jocoſa ac ludicra.

Autore CORN. SCHONÆO.

LONDINI,

Pro Societate Bibliopolarum
1674.

Ad Lectorem.

Puerum (ut inquit Lilius, apud Anglos Grammaticus non ignobilis) *nil niſi pura decent.* In Terentio eſt pura oratio, materia verò utplurimum impura: nec mirum. Quid enim aliud à miſello Ethnico, verum Deum veræ puritatis fontem ignorante, expectare poſſis? Operæ pretium itaq; fecit Schonæus, vir doctiſſimus, qui in gratiam Chriſtianæ pueritiæ, materias caſtiores purâ Terentii phraſi veſtiverit, ut pueritia unà cum orationis elegantia, morum quoque ſanctitatem & probitatem imbiberet. Pauca autē delibavimus, quia in hoc genere pauca ſufficere videantur. Apocrypha verò ſelegimus, non quia ſanctiora aut veriora, ſed quia luſibus aptiora judicamus: imprimis Tobæum & Juditham, quorum utrumq; doctus quidam Theologus ſacrum potiùs poema, quàm hiſtoriam, appellandum arbitratur. Notum eſt prætereà & vulgari ſermone tritum proverbium, *Non eſt bonum cum ſanctis ludere.* Quid autem Scripturis canonicis divinitus inſpiratis auguſtius & ſanctius inter homines inveniri poteſt? His itaq; addere, detrahere, ommittere, ſermones & perſonas affingere, & hujuſmodi, quæ poetica licentia poſtulat, nonnullis, quos temerè offenſos nolumus, religio eſt. Nam quæ in his libris vel falſa, vel dura, vel impura videri poſſunt, ea piorum præceptorum prudentiæ relinquo. Vale, Lector amice, & iſta vel omitte vel fruere bono tuo.

Actorum nomina.

Tobæus, ſenex.
Tobias, Tobæi filius.
Myda, Tobæi puer.
A[illegible]io, *A[illegible]io*, *Na[illegible]us*, } tenuioris fortunæ homines
Raphael, genius adoleſcentis formâ indutus.
Anna, Tobæi uxor.

Sara, puella.
Raguel, Saræ pater.
Edna, Raguelis uxor.
Phædra, *Myrrhina*, } Ednæ pediſſequæ.
Soſia, Raguelis ſervus.
Lychas, Raguelis puer.
Gabel, ſenex.

PRO-

PROLOGUS.

Trimetri.

Salvete Spectatores candidiſſimi,
Huc quotquot acceſſiſtis, actiunculam
Novam hanc veſtrâ decoraturi præſentiâ :
Priuſquam noſter hic grex in proſcenium
Se conferat, rogatos unum hoc vos velim
Maximopere, ut mihi quæ ad hanc rem attinent
Pauca locuturo, pauliſper dignemini
Accommodare aurem patientem ac benevolam.
Dum nuper hæc in lucem prodit fabula,
A malevolis quibuſdam noſtram induſtriam
Sentimus improbarier : qui ipſi tamen
Ignaviâ torpeſcentes, nullum ſuæ
Quam ubique venditant, ſcientiæ ſpecimen
Unquam edidêre ; ſed in canum mordacium
Morem, bonorum diligentiam ſuis
Conviciis, dicteriiſque identidem
Lacerant, nihil ipſi proferentes doctius.
Quorum ut minus nos commoveat procacitas,
Veſter candor, & humanitas facit : quibus
Si noſter hic labor non improbabitur,
Abunde magnam conſecutus gloriam
Mihi videar. Nam veluti à laudatis viris
Laudari, pulchrum glorioſumque eſt ; ità à
Malis culpari, aut illudi, pulchrum arbitror.
Faceſſat ergò iniquorum calumnia,
Illuſtrium facinorum individua comes :

Quæ nunquam gliſcit ac furit impotentiùs,
Quàm cùm ſe fruſtra niti intelligit : putes
Cicadam alis correptam. Sed quo nos rapit
Animi calor, dum malevolos ulciſcimur?
Nunc quam ſumus acturi cognoſcite fabulam,
Ex myſticis vobis depromptam literis.
Non hîc amore demens adoleſcentulus
Pudenda coràm jactitabit crimina ;
Nec fabuloſus quiſpiam Deus, viri
Mentitus formam, amantem fallet conjugem ;
Nec miles adverſa oſtentabit vulnera ;
Nec ſervus argento emunget ſenem. Nihil
Horum noſtra exhibebit Actiuncula :
Nil hîc profanum, aut ludicrum : verùm ſacram,
Piámque grex repræſentabit hiſtoriam.
Cui ſi quis attentas aures accommodet,
Multa in animo ipſi conſidebunt commoda.
Quapropter ut frequentes & alacres modò
Huc confluxiſtis, ità favete ſilentio :
Ne quid tumultûs inter vos ortum, gregem
Hunc noſtrum ſcenicum interturbet. Hic puer
Quem conſpicamini exire in proſcenium,
Vobis periocham recitabit comœdiæ.

Comœdiæ Periocha.

TOBÆVS olim in humandis navans mortuis,
Deique ſacro mancipatus cultui,
Viſu ſpoliatur infelix : mox inopiâ
Periclitans, gnatum ad Gabelem in Mediam
Ablegat, repetitum pecuniam penes
Hunc quondam depoſitam. Qui in itinere comitis
Rapha-

Raphaëlis operâ ducit Saram, ſui
Avunculi gnatum unicam, uxorem: dein
Domum reverſus, ab eodem edoctus, patri
Amiſſum reſtituit viſum. Ædes gaudio
Præter ſpem objecto undiquaque perſtrepunt.

ACT. I. SCENA I.

Tobæus, Myda.

Trimetri.

QUis te, Deus, cœli terræq; conditor,
Mortaliúmq; plaſtes, dignis efferat
Laudibus? & ad invictam tuam potentiam
Cæcutienti non ſtupeſcat pectore?
Qui omni prior tempore ac ævo vetuſtior,
Cùm nihil in rerum natura jam exiſteret,
Cœlum, terræq; machinam meditullio
Aëris inhærentem, ſuóque pondere
Libratam, olim ex nullo creâſti ſemine.
Creatáque inſcrutabili prudentiâ
Porrò tutaris, conſervas, atque vegetas.
Næ ego ſtatim primis ab incunabulis
Te jure feci maximi: tibiqne me
Per omnia pater obſequentem præbui: &
Spretis calumniantium conviciis,
Tuo me totum mancipavi cultui.
Ad te ſacram veluti ad anchoram, Deus
Humanâ deſtitutus ope, me confero.
Meorum tu laborum requies, tu unicum
In rebus deſperatis præſidium mihi:

Profectò inhumanus ſim, ac caute durior
Adamantinâ, hominiſque indignus cognomine,
Salutiferis tuis præceptis ſi velim
Præfractus adverſarier. Nihil mihi
Dulce ſine te: ſed auſtera, inſuavia,
Aſpera, tetrica, amaráque videntur omnia;
Ni tu noſtri miſertus, ægritudines,
Crebráſque anxietates melle tuo condias.
Quare ut longo cervus anhelans curſu, ac ſiti
Enectus, ſiccis inhiat undam faucibus;
Ità ad tuam, Deus, tutelam confugit
Gravi perculſa mens ſollicitudine: nec hinc
Unquam niſi refocillata revertitur.
2. *Quid, obſecro, vita hæc habet voluptatis?*
Quid non potiùs laboris, ac moleſtiæ?
Quæ non pericula generi mortalium
Impendent, urgent, obruunt? Et quod magìs
Dolendum, cùm omnis ſecuri infortunii
Extra periculum nos poſitos maximè
Putamus, ſæpe ab inopinato turbine
Proſternimur: riſúſque in fletum, gaudium
In luctum, & in gemitum jocus convertitur.
Nec eſt quòd externa hîc exempla recenſeam:
Abunde nobis talium ſupereſt domi.
Atque adeò varios ipſi perpeſſi ſumus
Caſus frequenter: tum, inquam, quando carceri
Incluſus, arctiſque colligatus vinculis
Infanda patiebar miſer. Animum tamen,
2. *Quamvis indignis tractatus modis, nunquam*
Deſpondi: ſed tuam, Deus, implorans opem,
Nè unquam quidem fruſtratus ſum: adeò ut qui mihi

Præſens exitium molirentur, hi ſuis
Ipſorum pedicis irretiti, protinus
Tibi pœnas dederint. Atque hujus rei exemplum
Nobis exhibitum eſt in Senacheribo, qui mihi
Infenſus, quòd inhumata aliquot cadavera,
Immanibus turpiter objecta beſtiis,
Miſertus ſub terra defoderam, ſtatim
Et me, meámq; conjugem, & charum mihi
Filiolum juſſit comprehendier. Quâ re
Compertâ, ſine mora ſolum vertens, manus
Furentis effugio. Ille mea amens diripit,
Ædéſque noſtras occupat. At vide, obſecro,
Quàm infeliciter hæc illi res ſucceſſerit,
Et quem exitum ejus ſortita ſit immanitas.
Nefando demereri ſibi dum crimine
Deum parat, agitatus infernalibus
Furiis, nati jam deſtinati victimæ
Patrem trucidant impium. Atque ità ſcelerum
Vindex Deus commiſſum ulciſcitur nefas;
Qui licèt ad puniendum ſæpe tardiùs
Aſſurgat, effugiet tamen nemo nocens
Ejus flagellum: & longiorem ſæpius
Acerbitate pœnæ compenſat moram.
Ergò ſaluti qui ſuæ
Velit conſultum, omni Deum reverentiâ
Supplex colat, præceptiſque illius obſequi
Indeſinenter ſtudeat: ſic illi nihil
Unquam nocebit fraus calumniantium:
At impetentium mendacia facilè
Evadet, divinâ adjutus ope. Sed jam ad id
Tempus eſt reverti, cujus unius gratiâ

In publicum hodie prodii. Quin filio
Potiùs dedam id negotî. Puer, hem, protinus
Accerſe huc ad me filium. Myd. *Curabitur.*
Sed ubinam eum nunc eſſe exiſtimas, here?
Tob. *Apud matrem in triclinio. Ebodum propera.*
Myd. *Eo.*
Tob. *Jamjam aderit, opinor, ubi & huc intellexerit*
Ad me vocarier: adeò per omnia
Patri obſequentem ſeſe præbuit hactenus. Oh!
Quemquámne hominem poſſe in animo inſtituere, vel
Parare, quid ſit charius quàm ipſe eſt ſibi?
Ego pol hoc modo me erga illum affectum ſentio.
Sed oſtium à nobis crepuit, atque ipſe exit foras.

ACT. I. SCEN. II.

Tobias, Tobæus.

Ejuſdem generis.

QUID? Hiccine patrem aſtare dicebas, Myda?
Sed eccum. Adibo. Mi pater, adſum: nunquid eſt
Per me curatum quod velis? Tobæ. *Probè facis*
Fili, quòd accerſitus protinus advolas.
Accede propiùs, habeo quod mandem. Tob. *Impera*
Quod vis: quicquid p æceperis, effectum dabo.
Tobæ. *Achiorem, Nabathum, atque Ægionem illum ſenem*
Conſanguineos noſtros abſque mora conveni: quibus
Cum pauperie, ſat ſcio, res eſt domi: dicéſque mi
Cupere, ut convivæ hodie eſſe dignentur mihi:
Nihilque

Nihilq; cunctentur, ſed protinus ſimul
Omnes ut adſint curent. Tobi. *Hem fiet pater.*
Tobæ. *Gaudeo me jam indè ab adoleſcentia ſemper* Scaz.
Eo fuiſſe animo, ut nihil minùs putem
Perire, quàm quod in egenos confertur. At
Hæc uxori mecum non conveniunt: venit
Sæpe ad me clamitans, Quid agis Tobæe? cur
Rem omnè profundis? cur quod nos comparſimus,
Noſtrum defraudantes genium, tu crebrioribus S. pt.
Conviviis inſumis? haud exiſtimans
Quanto labore partum. *Et longè errat, meâ*
Quidem ſententiâ, quæ, quod famelico
Tenuiorum ventri ſaturando impenditur,
Arbitretur perire. Mea ſic eſt ratio,
Et ſic animum induco meum; Qui egeſtate, Scaz.
Fame, aut ſiti periclitantium ſuis
Facultatibus opitulatur, Deum ſibi
Non hominem demeretur. Sed ceſſo domum
Reverti, ut quod opus ſit futurum apparem.

ACT. I. SCEN. III.

Achior, Ægio, Nabathus, Tobæus.

Trochaici catalectici, partim ſeptenarii, partim octonarii.

B*ENE profectò habet, quòd hodie me famelicum*
Ad ſuum Tobæus prandium invitaverit.
Nam domi mihi culina frigido languet foco,
Vacuus crepitat inediâ venter, dentéſq; pruriunt,
Stomachus latrat: vix quemquam puto fame magis
Effractum. Sed noſtérne hic eſt Ægio, procul
Huc quem adventare video? Eſt is ipſus: alloquar
Homi-

Hom'nem, ut quò properet intelligam. Salve Ægio.
Ægi. *Et tu tantundem Achior.* Achi. *Quid ità cur-*
ris? aut
Quònam tam præcipiti feſtinas gradu?
Æg. *Rectà ad Tobæum, qui me per filium modò*
Apud forum juſſit accedere protinus ad prandium.
Achi. *Quid audio?*
Huc & nos jejunis properamus faucibus.
Ægi. *Optimè hercule factum. Oh! nunc demum ſoli-*
da videtur mihi (audio.
Hæc voluptas, cùm & te participem ejuſdem fore
Sed quis ille? Nonne Nabathus? Aut ille eſt, aut
parum (ſpice
Proſpiciunt oculi. Achi. *Vide ut properet. Heus re-*
Ad me Nabathe, eſt quod tibi dicam: paululum huc
Digredere. Nab. *Non audio.* Ægi. *Res ſeria eſt.*
Nab. *Ab deſine (ſeriam*
Meum iter impedire, quando ad rem vehementer
Accurro, nempe ad convivium: & inanitate
Inteſtina mihi jamdudum murmurant. Valete.
Achi. *Obtundis. Reſiſte: nos eòdem tendimus.*
Nab. *Alias res agitis.* Ægi. *Certè, reſiſte inquam.*
Nab. *Quò ergò mihi (rem*
Eſſe iter creditis? Ægi. *Ad Tobæum.* Nab. *Profectò*
Tetigiſti acu: huccine ſed & vos invitatos dicitis?
Ægi. *Sumus, ô bone.* Nab. *Quid hîc cunctamini igi-*
tur tam diu?
Aut cur non rectà proceditis? Maturemus: mihi
Etenim venter inediâ ferè exhauſtus eſt. Ægi. *Pro-*
be monet:
Nam meus quoque jampridem animus in patinis eſt.
Nab. *Commodè*

Ecce domo egreditur Tobæus. Salve plurimùm
Vir colende. Tobæ. *Amici ſalvete: hoc eſt gratior*
Veſter adventus mihi, quòd maturiùs ſimul
Omnes adveniſtis. Sed neſcio quid ſuſpicer,
Quòd nos ſolito conveni.is infrequentius.
Nam quid eſt quod vos à noſtris ædibus avocet?
Ne celate, ut offenſæ medeamur. Achi. *Ah! tace*
Sodes, nemo eſt qui nos excipiat prolixiùs,
Lautiùſq;. Tobæ. *Quid cauſæ eſt igitur, quòd rariùs*
Hîc vos video? an quia non invitaverim priùs?
Ægi. *Iſthuc ipſum, mi Tobæe: pudet enim accedere*
Non vocatos. Tobæ. *Ah! quaſi qui ſim, nondum etiam ſatis*
Perſpectum habeatis. An ignoratis bonos Senar.
Ad bonorum prandia vel ultro ſolere accedere?
Quapropter mittite poſthac pudorem inutilem:
Non ſolùm vocatis, at etiam invocatis hîc locum
Vobis ſcite paratum eſſe. Sed accumbamus. Puer,
Hem, cape guttum, ac manibus cedo aquam. Agite, prandium
Interim, dum de loco altercamini, corrumpitur.
Tu mihi dexter accumbe, Ægio; tu ſiniſter, Achior:
Tu Nabathe ex adverſo ſedebis commodè.

ACT. I. SCEN. IIII.

Tobæus, Ægio, Nabathus.

Trochaici catalectici, ſenarii, ſeptenarii, & pauci octonarii.

ANteqnam amici hiſce dapibus corpuſculum
Reficiamus, primùm divinæ in nos munificentiæ
Gratias agamus: nè, dum temporario

Paſcitur

Paſcitur corpus cibo, mens dignior
Et potior noſtrî pars contabeſcat, à Deo
Deſtituta Ægi. *Sapienter, pieq; mones Tobæe : nam.*
A precatione convenit convivium
Auſpicari. Tobæ. *Exordiar igitur. Pater*
Cœleſtis, qui pane quondam ex æthere
Demiſſo majores noſtros inediâ periclitantes
Affatim largéq; omnes ſaturâſti : oramus ut cibum,
Quem tuō beneficio ſumpturi ſumus,
Nobis eſſe ſalutarem velis : quo, corpore
Simul & animo, ità refocillemur, ut poſt hanc brevem
Et fragilem vitam, tuo cœleſti nectare
Tecum perpetuò contingat epularier.
Convi. *Amen.* Tobæ. *Agite cognati chariſſimi, ſatìs*
Iam moratū̄ eſt: quiſq; arripiat quod palato maximè
Sapiat : hunc quid armum ovillum diſſecare vere-
mini ?
Quiſq; ſibi perſuadeat domi ſe eſſe ſuæ Nab. *ſeduló*
Operam navamus Tobæe : apud menſam etenim ne-
minem
Convenit verecundari : namque in hoc apponitur
Quicquid infertur, non ut oculos paſcat, ſed ut
Eſurientem placeat ſtomachum : quin inutilis mihi
(Ne quid ſimulem) ſemper viſus eſt pudor,
Dum præſtò eſt, quo ventrem exatures famelicum,
A cibo jejunis temperare faucibus.
Tobæ. *Æquum dicis : at interim tuus quid ceſſat*
cantharus ? (*ſaluti ſit precor,*
Nab. *Ægio, hunc tibi præbibo cyathum.* Ægi. *Ut*
Mi Nabathe. Tobæ. *Ecquid tibi hoc villi ſapit ?*
Nab. *Nunquam ità me Deus amet, guſtavi mera-*
cius. Tobæ.

Tobæ *Hem, quidnam ſibi vult hîc præceps filii*
Interventus? Quàm vereor nè quid mali
Nunciet! & neſcio quid infortunii
Animus præſagiat mihi. Iamb.

ACT. I. SCEN. V.

Tobias, Tobæus, Achior.

Ejuſdem generis.

———*HEV pater! non ità procul* (*deliter*
Hinc reperi quendam ex conſanguineis noſtris cru-
Interfectum. Tobæ. *Hem fili, quid ais? occidi.*
Facilè divinabam fore, ut hujus prandioli breve Iamb.
Gaudium ægritudo aliqua interturbaret: nibil
Adeò in rerum natura reperias proſperum
Ac beatum omni ex parte. Experior veriſſimam
Tandem eſſe Amoſi vatis ſententiam
Illam, quâ monet, nè rebus elati proſperis
Genio indulgeamus: namque hoc inſolentiæ
Crimine Deum irritatum, mutaturum brevi
Conditionem rerum, próque læ is triſtia
Suppeditaturum. Sed nè nos debiti
Obſequii obliviſcamur, præſtiterit ſurgere,
Ut amici cadaver à ferarum morſibus
Vindicem, ac ſepeliam. Achi. *Pol nè feceris*
Si ſapis Tobæe: niſi te præſens in periculum
Conjicere malis, quàm edicto Principis
Obſequi. Tob. *Faceſſant regis crudeliſſimi*
Imbelles minæ: magìs ſtimulant cœleſtia
Me Dei præcepta, quibus præſtiterit obſequi,
Quàm impiis tyranni conſtitutiunculis.

Sed

Sed nihilo minùs vos, dum adſum, pergite
Interim appoſito non parcere cibo. Mox ſimul
Ac conſanguinei perempti corpus publica (*nus*
E via clàm ad nos protraxero, huc recurram proti-

ACT. I. SCEN. VI.

Nabathus, Achior, Ægio.

Ejuſdem generis.

QUAM vereor miſer nè ſibi perniciem exitiúmque adferat
Hic homo, dum nimiùm præfractus ſuæ
Neminem patitur refragari ſententiæ!
Quoties ipſum clàm admonui? quoties ſibi
Ut caveret obteſtatus ſum? at nihil
Exorabam unquam. Achi. *Ego quoq; eadem ſedulo*
Quanquam ſæpe inculcabam, ſemper tamen
Iamb. *Surdo occinebam fabulam.* Ægi. *Mirum eſt hominem adeò*
Suæ ſententiæ eſſe tenacem, ut nè optimè quidem
Conſulentibus dignetur acquieſcere.
Quid quæſo cum hujuſmodi agas hominibus, ſuâ
Excæcatis pertinaciâ? Deum
Oremus, ut temerariam ejus confidentiam
In meliorem vertat quàm nos remur exitum.

ACT. I. SCEN. VI.

Tobæus, Anna.

Σκάζοντες.

CUm mecum ſceleratos mortalium mores
Perpendo, non poſſum quin defleam noſtræ

Adeò deploratum ætatis ſtatum. Quid non
Audent homines perverſi? quod ſcelus quamvis
Abominandum, perpetrare cunctantur?
Dura quidem nos Iſraelitides ſemper
Hos inter Ninivitas paſſi ſumus, nunquam
Tamen atrox efferatæ incanduit gentis
Crudelitas in nos immaniùs quàm nunc.
Profectò non parcunt nobis magis quàm ſi
Illis res eſſet cum pecudibus aut brutis.
Id eſſe verum haud diffitebitur, quiſquis
Hujus trucidati undequaque diſſertum
Vulneribus corpus intueatur: heu! quiſnam
Tam diras non execretur manus, tale
Quæ non erubuerint facinus? Videte, oro,
Quàm fœdè ac turpiter cadaver hoc omni
Ex parte ſit laniatum; quàm nihil toto
Illæſum corpore relictum; à truci credas
Urſo diſcerptum. Tam infandum Deus cernis,
Et impunitum relinquis ſcelus? An. *quiſnam hîc*
Stomachatur? Hem marite mi, quid eſt ſodes,
Quod tantopere iratus incuſes? Satin' ſalvæ
Res? Quid taces? Tob. *Quid incuſem rogas? Ecce*
Quàm immaniter hic noſter amicus trucidatus
Sit. An. *Me miſeram! interii. Quis auſus eſt hoc tam*
Horrendum facinus? Tob *Quis niſi quiſpiam ex hiſce*
Ninivitis: quorum acerbitas inardeſcit
Jampridem in nos amarulentiùs. An. *Næ iſte*
Quavis tigri fuit crudelior: verùm
Quis ipſum huc devolvit? nam modò, foras forte
Dum prodeo, conſpiciebam nihil. Tob. *Credo.*
An. *Eho, quin reſpondes?* Tob *Jam audies rem omnē.*

Modò

ĉto. *Modò, prandio vix dum incepto, venit ad me filius,*
clamans,
Quendam ex conſanguineis non ità procul noſtris
Ab ædibus miſerè jacere confectum.
Hîc ego relictâ menſâ protinus rectà
Eò me confero. Ac primùm quidem cædem
Contemplatus omnium immaniſſimam, multùm
Diùq; flevi, mox ſublatum in humeros, huc
Ad nos deportavi cadaver. An. *In quem uſum ?*
Cedo. Tob. *Quò ſub noctem clàm ſepeliam.* An. *Ah*
demens,
Sepelias? Tob. *Quidni timida?* An. *Vide quid incipies*
Non te latet quantopere interminatus ſit
Aſſyriæ rex, nè quis noſtratium tentet
Iſraelitarum cadaver unquam clàm
Defodere : idcirco, ſi ſapis, cave, nè & nos
Simul omnes tecum perdas. Tob. *Nihil agis : nun-*
cpt. *Vitâ defunctos hoc obſequii genere deſiſtam (quam*
Proſequi : etiam ſi mille tyrannus intentet
Cruces. Quamvis mortem minitetur, in morte
Nihil eſt, quod magnopere metuam, mali. An. *Mi vir*
Si tibi conſultum vis, ſententiam muta. Ah !
Quàm vereor nè hoc, quantum nunc tibi ſedet cordi,
Tantum nobis propediem incommodet ! Tob *Pergin'*
Mulier eſſe ? ullámne unquam ego volui rem, in qua
Tu mihi non fueris adverſata ? Quòd ſi nunc
Quæram, quid ſit quod peccem, neſcias in qua
Re jam confidenter rejius mihi. An. *Eheu ! quid,*
Egon' iſthuc neſciam ? jam ſæpius fruſtra
Quid me ſolicitet expoſui tibi. Tob. *Mitte*
Malè omninarier : ſ atis mihi quæ in rem

Sunt ipſe perſpicio. Quaſi antea nunquam
Idem impunè à nobis ſit factitatum. An. *Non*
Nego, verùm bodie minùs expedit. Tobi. *Abi ſtulta,*
Nibil dicis : præſtat Deo obſecundare (*confido*
Quàm homini : huic enim noſtrum hoc gratum eſſe
Beneficiolum. At ſatis ſuperque ceſſaſſe
Hîc videor, nè quis rem fortè ſubodoratus,
Majeſtatis læſæ nos deferat. Corpus
Interea hoc auferam mecum domum : ut noctu,
Semotis arbitris, clàm ſepeliam : nam quod
Cavere potes, ſtultum eſt admittere ; hinc ad relictos
Me conferam amicos, quos vereor nè mea mora of-
fendat.
An. *Iſané. Perii : jam mihi videre videor cladem*
Ex hujus temeritate brevì profecturam.
Deum immortalem ! adeon' pertinacem eſſe
Hominem, adeóque inexorabilem ac durum,
Ut neque lacrymis, neque precibus licèt blandis,
Magìs moveatur quàm ſaxum ? ô gravis luctus !

ACT. II. SCEN. I.

Sara.

Senarii & octonarii Iambici.

NÆ *ego omnium puellarum meritò ſum infeli-*
Superis inviſa pariter, ac mortalibus. (*ciſſima,*
Utinam dehiſcat terra, méq; abſorbeat (*mitatibus*
Suo biatu! uſque adeo hujus vitæ undiquaque cala-
Refertæ pertæſum eſt. Eheu me infelicem! nihil magìs
Optem, quàm his miſeriis in deterius ſemper gli-
ſcentibus,
Quàm ocyſſimè defungier. Mors ſi concedatur, mihi

Quovis beneficio futura eſt gratior.
Nam quid tandem eſt, quòd in hac vita diutiùs
Eſſe velim aut cur non malim aboleri protinus
Quoquo verſum foras proſpicio, paſſim irrideor?
Miſera, ac conſpuor ab omnibus: Imo, quod eſt lon-
gè crudelius,
Cuncti me ut portentum execrantur, horrent ut vene-
Quin & diris ut parricidam devovent: (ficam:
Utpote quæ ſeptem mihi conjugii fœdere
Conjunctos adoleſcentes, jam uſu matrimonii frui
Parantes primâ nocte omnes immaniter
Trucidâſſe exiſtimer. At tu Deus, cui vel intimi
Humani pectoris patent receſſus, ſcis me ab hoc ſce-
Eſſe alieniſſimam, meóſq; mores omni crimine (lere
Impietatis vacare: ac me vitam nullis obnoxiam
Sept. *Facinoribus hactenus exegiſſe. Nunquam enim*
Quicquam in me admiſi turpius: nec me juvenculis
Laſcivioribus ſodalem præbui:
Sed impudicorum, Deus, commercium
Cane pejus & angue ſemper vitavi, totos dies domi
Me apud parentes continens: dumque illæ choreas
ductitant
Viris commiſtæ, dum voluptatibus ac fœdis luſibus,
Sept. *Genióque indulgent, ego parentum admonitionibus*
Morem gerens, tuam in nos beneficentiam,
Conclave ingreſſa interiùs, ſupplex laudibus
Conſuevi prædicare. Quòd autem ſepties
Conjugium autoritate paternâ repetii,
Non tam explendæ libidinis voluptatiſve gratiâ,
Quàm ſobolis procreandæ ſtudio tentatum eſt. Nam
in me, Deus,

Omnis

Omnis poſteritatis noſtræ ſpes incumbit: nihil Sept.
Parentibus meis præter me liberorum ſuppetit
Amplius. Aſt adoleſcentes ſeptem, me quibus
Nuptum locaverat pater, Dimet.
Non à me, uti probè nôſti Deus, ſed à cacodæmone
Neſcio quo necati ſunt: quòd hi fortaſſe me,
Aut illis ego fuerim indigna: aut quòd alteri
Me illibatam forſan reſerves conjugi.
Hæc utcunque, Deus, conjecturis aſſequor:
Nam arcana tui ſenſus conſilia ingenioli
Noſtri captum longè excedunt: adeò ut ſi quis tuam Sept.
Curiosè ſcrutari velis ſapientiam, Troch.
Vel talpâ protinus reddatur cæcior. (*ſedulo*
Quapropter, mi Deus, ſi unquam tibi placuit, quod
Egi hactenus; ſi nondum nos in totum averſarius: precor
Ut me vel illico è medio tollas, & ab his convitiis
Quibus infelix jam ubique laceſſor, vindices:
Aut ſi tuam, Pater, promeruiſſe videor clementiam,
Facilem quæſo meis tandem querelis aurem præbeas,
Meiſque os obtures obtrectatoribus, quò deſinant
Suis me poſthac immerentem traducere mendaciis.

ACT. II. SCEN. II.

Raguel, Sara.
Ejuſdem generis.

QUam hîc audio ejulantem & calamitatem de-
flentem ſuam?
Mirum ni filia eſt; certè ipſa eſt: facilè divino verum.
Sed abitum parat; accedam propius, ac compellabo.
Quid eſt,
Filiola mea? quid te ità ſolicitat, ut omnia queſtibus Sept.

Suſpiriiſq; compleas? Sa. Pater (ah!) rogitas? quaſi
mihi
Querendi juſta deſit cauſa. R. Nata mea, non me la-
Quàm indigna ſis paſſa: at quid vanis proderit (tet
Excarnificâſſe animum querimoniis? parum ex ſen-
tentia
Cùm res ſuccedunt, mentem conſolari convenit
Spe fortunæ ſecundioris. Nam velut (tas
Summam rerum proſperitatem frequenter inſelici-
Excipit, & extremi infortunii caſum
Non rarò inſperatum conſequitur gaudium.
Sa. Quod mihi quaſi commemoras gaudium pater?
Jampridem de nobis actum eſt. Quare, nihil
Malim, quàm ex hiſce quàm primùm ſubduci cala-
mitatibus. (mum
Rag. Ah! mitte deſperare: nam quod nobis difficilli-
Videtur, à Deo vel ſolo nutu præſtari poteſt:
In hunc omnem tuam fiduciam tantùm fac conferas.
Cui quid nobis, tuæq; ſaluti maximè
Expediat, exploratum eſt: nec quenquam ſolet
Affligere temerè: non enim noſtræ ſtudet
Perniciei, aut exitio, ſed ſaluti potiùs: & (ſperáque
Licèt ea quæ nobis in hac vita obtingunt, dura a-
Frequenter videantur, minimè tamen incuſandus
eſt Deus:
Utpote qui norit optimè, quod hominibus potiſſimùm
Conducat. Atque ideo, quemadmodum probus
Medicus, non dulcia ſemper animo ægroto, at ama-
ra ſæpius
Miſcet pharmaca. Sa. Equidem nil refragor, pater:
Scio

Scio Deo ſic viſum eſſe : at quæ tot ſimul
Sufficerit ærumnis & contumeliis? (*um,*
Utcunque crebræ tolerandum eſſet orbitatis tædi-
Triſtiſque peremptorum jactura conjugum,
Si non meos ſponſos malis ipſa occidiſſe dicerer
Artibus. Eheu! quæ non paſſim convitia (*quibus*
Et ſcommata in me conjiciunt homines vaniſſimi?
Non traducunt dicteriis? Quin nomen commutant mihi;
Pro Sara appellantes Zaram : videlicet parricidii
Facinus exprobrantes. Hoc eſt quod mentis ægritudinem
Exaſperet, nec ſortis me ſinet obliviſcier meæ.
Rag. *Durum quidem, anime mi, fateor; ſed levius fit patientiâ,*
Quicquid nefas eſt corrigere. Nec nobis in manu eſt
Quid dicant homines, ſed ne id jure objecerint
Summa adhibenda eſt cautio. Quapropter oro patienter feras:
Non fruſtra culpes, quod nequit mutarier. (*mium.*
Latura patientia aliquando abunde magnum præ-
Sar. *Age pater, dabimus operam : at numquid aliud eſt quod me velis?*
Rag. *Sequere me intró : jamdudum enim te mater expectat domi.*

ACT. II. SCEN. III.

Tobæus, Anna.

Ejuſdem generis verſus. (*eſt?*

DEum immortalem! quidnam hoc obſecro mali
Quæ hæc eſt calamitas? oculi proſpiciunt nihil,

Viſus planè periit; quò me vertam miſer ?
O dolor ! ecquis me vivit infelicior ?
icaz. *Perii, peſſimè hodie hic dies mihi illuxit.*
An. *Quis hîc vociferatur pro foribus ? mi vir, hîc*
Quid inſolens ſibi vult queſtus ? quid deeſt
Tibi ? ſatin' ſanus ? Hei mihi ! quiſnam tuum
Fimo fœdavit vultum ? quid connivent oculi? Tobæ. *Ah ! occidi*
Miſer ; lumen, quo nihil eſt hominì charius,
Mihi infelici penitus ereptum eſt. An. *Quid ais? hem*
Numnam periimus ? quid terram proſpectas? erigito caput, (*det ?*
Obſecro: quid obvertis mihi occipitium? an te tui pu-
Tob. *Quid faciam infelix? vix ſum apud me, ità hæc mihi* (*Deum*
Mentem penitus eripuit inexpectata calamitas. An.
Immortalem ! quid hoc monſtri eſt ? homo planè excæcatus eſt.
Sed unde quæſo, mi vir, hoc tibi profectum eſt infortunium ? (*dies*
Tob. *Aliquantulum permitte ad me ut redeam; au-*
Rem omnem An. *O miſeriam !* Tob. *Totam hanc noctem propemodum*
Duxi inſomnem, dum conſanguinei noſtri corpus ſepelio.
Poſt multam tandem noctem ad ſomnum me compono : cùmque jam (*tim*
Paucas quieviſſem horas, expergiſcor denuo : ac ſta-
Apertis illabitur oculis aicularum, quæ fortè clam
caz. 2. *Me parieti cervicali meo contiguo adhærebant,*
Stercus calidum. Hîc ego ſimul & inopinato caſu & gravi

Dolore

Dolore exanimatus, è lecto provolo, meos
Identidem oculos ſuffricans: at quo magìs
Illapſum eluere fimum enitor, hoc video minùs.
Quid hoc? an non prodigii ſimile? An. *Me miſeram!*
occidi. (*triſtius*
An quicquam mentiebar tunc, cùm quiddam nobis
Impendere augurarer? ô miſerum veſpilonem! vide,
Quæſo, quàm magnificum tibi pro tot tantiſque offi-
ciis tuis
Referatur præmium! nunc animadvertis, arbitror, Spt.
Deo diſplicuiſſe quod abs te actum eſt hactenus.
Tob. *Mitte obſecro*
Convitiarier; ſatìs me cruciat infortunium
Meum, etiamſi tu exprobrando non refrices. An. *I*
nunc, & Deo
Tuum hoc beneficium jacta gratiſſimum
Fuiſſe. Viden'? quàm ridicula tibi perſuaſeris miſer!
Piſcator poſthac ictus ſapies. Tob. *Vah! nihil*
Unquam cuiquam tam accidit infeliciter,
Ut deſint qui malum ſuis exaſperent convitiis.
Verùm id demum dolet impotentiùs ſi quem Scaz.
Æquum eſt conſolari is ægritudinem conduplicet.
A. *O ingentem confidentiam! num cogitat*
Quid dicat? num facti piget? quòd ſi meis
Aliquando conſiliis mos eſſet geſtus (ah!)
Facile hoc declinâſſemus infortunium.
Nunc pro tuo peccato ego ſupplicium quoque
Suffero, cui omnia mala tecum toleranda ſunt.
Tob. *Parum eſt ut audio eſſe infelicem, niſi*
Culpâ inſuper infortunium iſtud commeruiſſe exi-
ſtimer,

Quaſi quotidiana non abunde doceat experientia,
Non illos à Deo præ reliquis diligi, quibus
Hîc omnia cedunt ex animi ſententia:
Sed eos potiùs, quos ipſe temporariis malis
Doloribúſque emendatos, ſe dignos efficit. (*tus.*
Ad immortalitatem non niſi per ærumnas patet adi-
An. *Enimvero probe facis, qui te paras ipſe*
Conſolari: nam omnes noti atque amici deſerunt
Te: nec cuiquam jam Tobæi in mentem venit.
Perge tua profundere in homines ingratiſſimos:
Cùm aliis proſis, ipſe tibi paupertatem accerſere: nunc vide
Quo pacto huc advolent, tuis viciſſim calamitatibus
Auxiliaturi: audin'? pulſando noſtras effringunt fores
Quòd ſi nunc ſuppetat, iſtis quod quondam inſumptum eſt palponibus,
Minùs deploranda eſſet hæc tua cæcitas.
Jam nihil opis reliquum eſt: cum oculis & rem ſimul
Amiſti. Cujus nunc auxilium imploraturus es, miſer?
Planè ad reſtim tibi jam res rediit: aut jejunandum erit
Poſthac fortiter, aut mendicandum: utrum mavis elige. Tobæ. *Tace*
Temeraria, nil tua me movet procacitas. (*fuit.*
Idem animus in paupertate erit, olim qui in divitiis
Deus etiamnum vivit, cujus in me munificentiam
Nondum ſenſi claudier: huic fido: tu modò
Deſine tuâ hac uti linguæ petulantiâ. (*tibi*
An. *Hem, deſino: tu vide quo pacto effugias inediam*
Quam jam imminere denuntio: ego mihi facilè proſpexero.

ACT.

ACT. II. SCEN. IIII.

Anna, Tobia.

Senarii & ſeptenarii Iambici.

E*HEV! omnibus modis miſera ſum, nec quid*
agam ſcio:
Nam eò nobis jam res rediit, ut ſi ſua
Conſilia conferant omnes, atque huic malo
Salutem quærant, auxilii nihil adferant.
Tot res nos circumvallant, unde emergi non poteſt:
Fames, egeſtas, contemptus, ſolitudo, infamia.
Ah! quàm ego nunc tota diſpliceo mihi! quàm pudet!
Sed filius exit, triſtis eſt. Idem hoc reſcivit malum.
Tob. *Ità me Deus amet, ut nunc patris me miſeret*
mei,
Tantum ſubitò ad ipſum deveniſſe infortunium.
An. *Ehodum fili, huc ad me concede.* Tob. *Hem*
mater hiccine
Aſtabas? non prævideram te. An. *Quod patri*
Eventurum frequenter prædixi, ut ſibi
Magnum aliquod adferret malum, id nunc accidit.
Væ miſeræ mihi! Tob. *Nè crucia te obſecro, mea*
Mater, neve iſthuc quicquid eſt incommodi,
Tam iniquo patiare animo: neque præterquam quas Octo.
ipſa miſeria
Habet moleſtias, addas: & illas quas habet, (*ras.*
Moderatè, & ut reliquis tuis factis dignum eſt, fe-
An. *Quid conſolare me, fili? an quæquam uſquam*
gentium
Mulier æquè miſera eſt? Tob. *Bono animo eſto; mi-*
Non eſt, niſi quam ſua culpa miſeram facit. (*ſera*

An.

An. *Eheu! nulli ego plura acerba eſſe arbitror*
Ex conjugio fœminæ unquam oblata, quàm mihi.
Tob. *Mater, lacrymas mitte: &, quoniam id fieri quod vis non poteſt,*
Velis id quod poſſis. An. *Non poſſum adepol.* Tob. *Ah! potes:*
In Deo omnes ſpes ſit nobis. An. *Rectè tu quidem,*
Si modò qui nos reſpiciat, quiſquam Deus eſt uſpiam.
Tob. *Ah! non te cohibes, mater? téne iſtud loqui*
Nónne grave crimen, atque ſumma impietas eſt?
An. *Niſi*
Deo inviſi eſſemus, non nos ad hunc afflictaret modũ.
Tob. *Atqui hinc ego nos illi curæ eſſe auguror.*
An. *Eandem quoque tuus pater mihi ſæpe cantiuncu-*
Occinit: at pol quidem non adeò ſtulta ſum, (*lam*
Ut facilè patiar id mihi perſuaderier.
Tob. *Tamen hoc, mater, verum eſt, & ipſa re experiêre propediem.*
An. *Ridiculum. Quid mihi nunc adfers, cur expectem aut ſperem hoc malum*
Aliquando in melius poſſe commutarier?
Tob. *Non id quidem certum nobis polliceri audeam:*
Verùm ſpes eſt. An. *Credo, nos eſuriituros ſatis.*
Neque ego nunc tam meâ cauſâ diſcrucior, quàm tua: tibi
Timeo, fili; tui me miſeret, tu me ſolicitam facis.
Nam tu ni eſſes, certe ego mihi viderem, ac protinus
Hinc me conjicerem in pedes. Tob. *Hem, quid ais? deſeras?* (*piè*
An. *Quid ni?* Tob. *Neq; facies, mater, neque te ſatis*
Poſſe arbitror. An. *An hoc illo indignum fuerit, qui ſi quid bene* *P.æ-*

Præcipias, non obtemperat? qui me atque familiam
Totam dedecorat, nobiſque omnibus luctum parat?
Tob. *Iſtud pol illius culpâ non accidit. Parum*
Succeſſit quod egit hactenus, atqui fecit ſeduló.
An. *Ad hoc malum accedit etiam, quòd re crebris*
Conviviis largitionibúſque perditâ, (*Deus*
Vix quicquam quo vivamus, nobis ſit reliquum. Tob.
Non deſeret ſuos, confide mater. An. *Iſthæc verba* Octo
ſunt.
Tob. *Bene ominare, atq; bono animo fac ut ſis, obſecro.*
Sed quid quod te rogem, mater? An. *Quid?* Tob.
Numquid eſt (*Nihil.*
Quòd hîc tibi meâ operâ opus ſit ampliùs? An.
Tob. *Intro igitur eamus.* An. *Ut lubet: hàc me conſequere.* Tob. *Sequor.*

ACT. II. SCEN. V.

Tobæus.

Septenarii.

SUMME *Deus, ut tuâ ope declinavi pericula*
Frequenter maxima, evaſique perſequentium
Dolos; ità nunc tuo, Pater, permiſſu, denuo
In triſte hoc cæcitatis illapſus ſum incommodum.
Abſit tamen ut te incuſem, vel tuis obmurmurem
Rationibus, cùm nihil in rerum natura æquius
Aut juſtius te exiſtat: cúmque tua mortalibus
Plane inſcrutabilia ſint conſilia. Nec diffiteor
Pejora me commeruiſſe: aſt & hîc tuam, Deus,
Facilitatem & clementiam agnoſco. Heu! quoties
tum ego,
Tum majores mei præcepta tua neglexímus!

Quo-

Quoties tuis adverſantes admonitionibus,
Divinas poſt tergum leges rejecimus! adeò ut
Nos cæterarum nationum contumeliis,
Dicteriis, probris, ac fabulis ſubjeceris.
Quòd ſi tuum tu perſecutus jus, pœnam vitiis
Noſtris dignam inflixiſſes, jam pridem cuncti ſimul
:h. *Cum impio ſceleratæ Sodomæ populo in Tartarum*
Eſſemus præcipitati. Quare inſigniter improbus
Sim, ſi, meritus longè pejora, tam levem Patris
Correctionem infractis animo recuſem perpeti.
Tibi me totum dedo, Deus optime, tuæq; me
Tutelæ committo: tu quicquid expedire meæ
Saluti cognoveris, imponito: ut potero, feram.
Hoc tantùm unum, ut verum fatear, animum haud mediocriter
Angit, quòd hanc oculorum jacturam mihi mea
Dicatur conciliâſſe ſuperſtitio: quòd ab omnibus,
Non jam dico malevolis, ſed ab amiciſſimis quoque,
Imò ab ipſa uxore, ſalibus ac ludibriis miſer
Inceſſor inſuper. Ubi nunc eſt, inquiunt, Deus
Tuus, cujus favorem ac benevolentiam tam ridiculo
Gratificandi genere conatus es blandirier?
Vide miſer quàm præclarum atque magnificum tuis
Periculoſis ac clandeſtinis laboribus
r. 2. *Sis conſecutus præmium; quòd ſi obſequi*
Nobis aliquando voluiſſes, facillimè
Calamitoſum iſtud evitâſſes infortunium.
Nunc pervicaciæ tuæ pœnas das, & ſapis
Accepto vulnere ſeriùs infelix. Hujuſmodi
Quis, obſecro, non moveatur conviciis, Deus?
Quis tam manifeſtam non execretur blaſphemiam?

Hæccine

Hæccine mihi audienda erunt poſthac ſæpius ? uti-
Ità divinæ tuæ voluntati viſum ſit, ut (nam
Ex his quàm primùm me ſubducas contumeliis !
Jampridem enim vitæ ſatietas me cœpit meæ.

ACT. II. SCEN. VI.

Tobias, Tobæus, Raphael.

Senarii & ſeptenarii Iambici.

A*Udire mihi viſus ſum vocem patris : atque eccum : mi pater,*
Salve. Tobæ. *Salve fili ; advenis* Dimet
Opportunè :jam enim te juſſiſſem accerſi Tobi. *Benè*
Igitur habet, quòd non vocatus ultro acceſſerim.
Sed quidnam eſt quod me velis, pater ? lubens
Quicquid præceperis exequar. Tobæ. *Nihil niſi*
Ut mihi paulisper aurem accommodes, modò
Tibi quod ex uſu ſit futurum inſtillavero. (igitur
Tobi. *Pater, hîc ſum, ubi voles.* Tobæ. *Attentiùs*
Auſculta, & quicquid dicturus ſum, fac tuo
Penitus infigas pectori, nè unquam excidat.
Mi fili, quæ mea ſit ætas vides:mors aut jam aderit,
Aut certè longiùs abeſſe haud poterit. Quapropter cùm Deus
Me ex hoc moleſto ſuſtulerit corporis ergaſtulo,
Vide ut paternæ erga te munificentiæ memor,
Corpus meum honorificè ſepelias : & matri tuæ
Reverenter te per omnia obſequentem præbeas,
Eámque cave à te ſegreges, aut deſeras
Dum vivet unquam : ſed ſenectutem illius
Tuâ fovebis ſuſtentabíſque adoleſcentiâ.
Præterea, nate mi, annitere pro viribus,

Ne

Nè quando dicto vel facto offendas Deum :
Sed vitam dege nulli vitio obnoxiam :
Sic omnia tibi cedent ex animi ſententia.
Quod autem ſuppeditatur à Deo, cave
Inutiliter profundas, aut attentiùs
Domi accumules : verùm quod ſupereſt, liberaliter
Tenuioris fortunæ amiculis imperties.
Nam quicquid horum datur egeſtati, in Deum
Ipſum erogatur. Hæc in pauperes benignitas
Hominem ab interitu vindicat, & ſuperſtitem
A morte, immortalémque penitus efficit.
Porrò, quod ad connubium attinet, eliges
Tibi uxorem de genere tuo, ac proſapiâ
Iſraëliticâ ; non exteram, vel à domo
Noſtra alienam : nam nos, uti noſti probè,
Vatum ſumus progenies. Memoriâ repete,
Fili, quomodo majores noſtri repudiaverint
Extraneorum affinitatem, uxoribus
De gente ſua domum ductis ; & hinc eſt, quòd
In propagandis liberis fuêre feliciſſimi.
Quos ſi morum probitate, & vitæ ſanctimoniâ,
Tibi imitandos propoſueris, eâdem, mihi crede,
Proſperitate uteris, ſobolémque te, & majoribus
Tuis dignam ſuppeditabit Dei benignitas.
Ex aliis facito periculum, tibi quod ex uſu fiet.
Quod tibi fieri non vis, nè feceris alteri :
Nam nihil impunitum relinquetur : licèt
Error videatur levis & venialis, ſuâ
Tamen, fili, aliquando pœnâ expiabitur.
Et eo genere prognatus es, ut oporteat
Te ab omni vitiorum labe alieniſſimum

Eſſe.

Eſſe. Omnibus amicum, facilem, comémque fac te Octo.
præbeas :
Nullius adverſans ingenio, cedens cuilibet.
Sic tibi ſine invidia laudem, & amicos facilè
Conciliabis quamplurimos. Ebrietatem haud ſecus
Ac peſtem devita teterrimam : nec luxui
Indulgebis : ſed grata tibi ſit parſimonia,
Quæ non abs re magnum vectigal dicitur.
Cuilibet ſalubria admonenti protinus
Pareto reverenter, ac age gratias. Deum (*tus*
Inprimis obſecra, ut omnia tua conſilia atque cona-
Suâ ſecundare tibi dignetur clementiâ.
Horum, fili, quoad vixeris fac memineris.
Tobi. *Dabitur opera pater mi.* Tobæ. *Sed audi quid*
præterea te velim.
Tobi. *Perge pater: auſculto.* Tobæ. *Jam annus*
agitur viceſimus,
Quòd in Ragenſi provincia apud Gabelem mihi
Cognatione proximum, argenti decem
Talenta depoſuerim. Nunc quandoquidem eò
Nobis res rediit, ut pecuniâ ſit opus,
Ut iſthuc proficiſcaris, atque argentum illud ab eo
Velim repoſcas; ſuo ipſi reddito chirographo.
Tobi. *Lubens itineri accingar, pater : at neſcio*
Quâ iſtud ratione efficiam : nam neque illum, quem
vocas
Gabelem, novi, neque viam quâ in Mediam
Itur Tobæ *Quære viæ ſidum alicunde tibi comitem,*
Totiúſque itineris peritum : atque ad me deducito.
Numerabimus pretium quantum popoſcerit.
Porrò, ad Gabelem ubi perveneris, dic modò

Tobæi

Tobæi filium eſſe te ; marſupio
Hoc, ſyngraphâque illi oblatâ, pecunia,
Sat ſcio, numerabitur continuò : nam vir eſt
Probus admodum, ac fide plenus : cùm videris,
Dices hominem quantivis pretii. Tob. *Age pater, ad*
Forum hinc : ſed quem video huc adventare adoleſcentulum,
Ad iter accinctum ? Tobæ. *Quò tendat, roga.* Tobi.
Ubi propiùs acceſſerit.
Raph. *Dei ſupremi nuntius ego ſum Raphael,*
(Nè quis per ignorantiam me eſſe hominem exiſti-
Ex alto miſſus æthere ad hunc virum pium (met)
Tobæum, quem cum filio ſtantem hîc ante oſtium
Videtis. Quæ verò illi per me præſtabit Deus,
Multis verbis hîc commemorare, neque locus, neq;
Tempus patitur : palàm poſt fient omnia. Fallam eos
Ad tempus, & pro Raphaele, Azariæ
met. *Mihi nomen eſſe dixero.*

ACT. II. SCENA VII.

Tobias, Tobæus, Raphael.

Σχάζοντες.

SAlve hoſpes honorande. Tobæ. *Quid ! adeſtne, mi fili ?*
Tobi. *Adeſt.* Tobæ. *Salve, adoleſcens amande.* Raph. *Divine*
Vir, ſalve plurimùm. Tobæ. *Fruſtra mihi ſalutem*
Precaris ô bone, cùm omnia mihi ſuccedant
Parum feliciter : quem ſi ſalus ſalvum
Vellet, nunquam oculis orbâſſet ſenem. Raph. *Fac ſis*
Animo bono, brevi tempus aderit, lumen

Tuis oculis quo reſtituet Deus. Tobæ. *Faxit*
Ità Pater cœleſtis : ſed quò tibi iter eſt nunc?
Raph. *In Mediam rectá.* Tobæ. *Eho, in Mediam?*
Raph. *Iſthùc me*
Vocant negotiola quædam. Tobæ. *Jocóne iſtud,*
An ſeriò inquis, mi hoſpes? Raph. *Quid mihi lucri*
Sit, ſi mentiar? id quod res eſt loquor. Sed quid
Hæc nova ſibi vult commutatio frontis?
Quid applauſiſtis? quidve eſtes alacres? Tob. *Nunquam*
Ego vidi commodiorem hominis adventum.
Tobæ. *Filius hîc meus eôdem iter parat. Quid ſi*
Hunc imperitiorem viæ tibi aſciſcas
Comitem? ubi redieris, quicquid pretii à me
Optâris, id optatum feres. Raph. *Nihil vile*
Moror lucellum; de mercede agemus tùnc
Cùm filium rediiſſe videris ſalvum.
Tobæ. *Iſtud quidem fict nunquam.* Rap. *Cave quicquam*
Diffidas. Pulchrè omnes calleo vias, háſque
Regiones peragravi frequentiùs: nulli
Eum commiſeris tutiùs. Tobæ. *Amabò hoſpes,*
Cujas es? aut quibus parentibus, quæſo,
Prognatus? Rap. *Quorſum id percontare? nil refert*
Ad id quod agimus nunc. Tobæ. *Cupio tuum ſcire*
Nomen terrámque natalem, parentéſque
Tuos, priuſquam committam tibi gnatum,
Cujus ſalus mihi meá ipſius vitâ
Potior eſt. Raph. *Age, dicam cùm te id velle video.*
Noſtin'

Hananaelem, ſenem illum dico de ſtirpe
Solomithi majoris? Tobæ. *Quid ni? meum tanquam*
Hunc filium: quandoquidem mihi cum eo magna
Jam indè uſque à pueritia fuit ſemper
Familiaritas. Rap. *Illius ſum filius Azarias.*
Tobæ. *Hem quid ais? igitur ſanguine mihi conjunctus*
Es. Raph. *Eſt ut dicis.* Tobæ. *Sed nè id mihi, precor, frater*
Succenſeas, quod curioſiùs ſtirpem
Tuam expiſcari non erubuerim. Scis quàm
Non ſit tutum cuiquam hoc rerum ſtatu quicquam
Committere ignoto: & curæ eſt mihi gnatus.
Rap. *Patris probi fungeris officio.* Tobæ. *Ego drachmam*
In ſingulos tibi pendam dies. Rap. *Mitte,*
Inquam, pretium. Tobæ. *Quin beneficium hoc tibi*
Ut dicas pulcrè fœneratum, ubi natum (*faxo*
Reduxeris incolumem. Scio te meâ nunquam
Antehac uſum neceſſitudine; memorem
Me dices ac gratum. Raph. *Facilè de eo inter nos*
Convenerit, ubi fuerimus reverſi, nunc
Ut ſe gnatus paret tantùm jube. Tobæ. *Hem fili,*
I intrò, ac protinus ad iter para te: nè
Quid hujus commodum tua remoretur cunctatio.
Tobi. *Fiet.*

ACT.

ACT. II. SCEN. VIII.

Tobæus, Raphael, Tobias.

Trochaici catalectici, ſenarii & ſeptenarii.

Quàm ſæpe accidunt, mi adoleſcens, quæ non audeas
Sperare! oh! vix verbis poſſum conſequi,
Quantum hîc inopinatus adventus tuus mihi
Gaudii attulerit. Rap. *Credo: ſed iſtud quicquid commodi eſt,*
Mi ſenex, uni Deo acceptum referri convenit.
Tobæ. *Nunc demum mihi lubet vivere, poſtquam*
Ex progenie talem te cognovero (*mea*
Prognatum. Rap. *Fac eo ſemper ſis animo, & omnia*
Quæcunque optâris tibi optata adferet Deus.
Tobi. *Hem adſum pater, haud malè, ut opinor, ad viam*
Inſtructus. Tobæ. *Bene factum fili.* Tobi. *Jamdudum meæ*
Matri, dum viaticum numerat, vale (*brevi*
Dixi. Tobæ. *Faxit Deus optimus, ut incolumes*
Redeatis uterque. Tobi. *Vále mi pater.* Tob. *Fili, bene*
Vale adoleſcens, tibi committo filium meum:
Tu fac ejus curam agas. Raph. *Quietus eſto, ego*
Huc illum tibi propediem ſalvum reduxero.
Tobæ. *Utinam.* Rap. *Fiet, tu modò fac utramq; in aurem dormias.*
Tobæ. *Quàm id mihi difficile erit abſente filio!*
Hem puer, concede huc, méque intrò reducito.

ACT. III. SCEN. I.

Tobias, Raphael.

Ejuſdem rations verſus.

APpetit veſpera frater, laſſúmque longa me
Reddidit profectio. Raph. *Ad tigrim devenimus,*
Commorandi hîc commodus dabitur locus.
Tobi. *Tu me deduc ignotum.* Raph. *Hoſpitem probum dabo : ad*
Proximas has ædes ſi videbitur,
Divortemur, quarum hoſpitio ſemper feliciter
Uſus ſum. Tobi. *Ubi voles, nihil in me erit moræ.*
Sed priùs ad flumen concedamus rogo, ut pedes
Sudore ac pulvere turpatos abluam. Raph. *(hîc*
Ut lubet, ſequar quocunque vocaveris. Tobi. *Amnis*
Non faſtidiendum præbebit refrigerium mihi.

ACT. III. SCEN. II.

Anna.

Octonarii Iambici.

NUnquam mihi ſenectus viſa eſt onus æquè miſerum ac modò :
Poſtquam ad ætatis invaleſcentis non pauca incom-
Multo præterea aſperiores ſuper ſalute filii (moda,
Accedunt ſolicitudines. Nunc demum ſentio miſera
Quantus ſit erga liberos parentum amor : vix unquam animus
Quieſcere ſuſtinet : adeò mihi videtur durum ac grave,

Dulci

Dulci ipſius præſentiâ frui non poſſe: Imò haud parùm
Anxia ſum, nè alicubi algeat circumventus. Multæ ſimul
Concurrant ſuſpiciones, quæ meum animum diverſum trahunt:
Viæ crepidines periculoſæ, adoleſcentis parùm
Circumſpecti imperitia: tum hoſpes, cujus fidei creditus eſt,
Ignotus. Sed quid ego nunc dicam de marito, qui Scaz.
Iſthùc eum penè invitum protruſit? ah! tantâmne rem
Tam negligenter agere? Saltem ſpectatæ fidei viro
Commiſiſſet, cùm ipſi ſalute filii pecunia
Prior eſſet. O inſaturabilem habendi ſitim! Sena
Quaſi non multo ſatius fuiſſet, paululum
Perdere pecuniæ, quàm filium, unicam
Noſtræ ſenectutis requiem, vitæ ſubire periculum.
Cui ſi quid, quod Deus probibeat, adverſi in via accidat,
Actum eſt; mori malim, quàm tantam miſeriam pati: Sept
Adeò nihil ſine eo mihi in hac vita aut amabile,
Aut dulce, aut jucundum videtur. Hei mihi! nullam arbitror
Mulierem me infeliciorem vivere. Sen

ACT. III. SCEN. III.

Tobias.

Trimetri partim recti, partim σκάζοντες.

QVid quiſque vitet, nunquam homini ſatis cautum eſt.
Me miſerum! totus horreo, poſtquam mihi
Triſte illud ſuccurrit periculum. Deum
Immortalem! planè perieram, ni Azarias
Meus mihi ſuccurriſſet. Modò in Tigri
Dum me lavo, piſcis quidam immanis, ex imo
Proſiliens gurgite, me, omnis infortunii
Malique ſecurum, inopinatò hiantibus
Invadit faucibus. Hic ego formidine
Exanimatus, truculentam belluam branchiis
Corripio, Azariæ inclamans opem: cujus
Auxilio ſuperior evadens, proſtratum humi
Conficio, confectúmque exentero quantum
Poſſum, cor & fel palpitanti detrahens:
Quæ uſum ſuum in medicina, ut is aſſerebat, ſunt
Habitura: atq; hac de re in itinere plura mihi mox
Se narraturum promiſit. Sed eccum, ipſus
Foras egreditur.———

ACT. III. SCEN. IIII.

Raphael, Tobias.

Trimetri.

———*Hem Tobia, rurſus ad iter*
Paremus nos, rectáque pergamus Ragem,
Nuſquam cunctantes. Tob. *Adſum domine, conſe-* *(quor*

Quo-

Quocunquè vocaveris : Sed hæc mihi expedi
Amabò, quodnam tandem facies pharmacum
Ex hoc excepto piſcis corde ac felle ? vix
Credas, quantopere id narrari mihi cupiam.
Rap. *Nil te celabo, mi frater : namque hinc tibi*
Non vulgare ariolor oriturum gaudium. (*um*
Tob.*Utinam augur ſis verus*. Rap.*Cor præſentane-*
Habet remedium ad exigendos impios
E corporibus m rtalium cacodæmonas.
Fel autem medicatur oculis albugine
Obductis. Tob. *Hem, quid ais ? in patre periculum*
Faciam, domum reverſus. Raph. *Admiraberis,*
Ubi videris rem. Verùm jam pervenimus
Ecbatana, neque procul ab ædibus tui
Cognati Raguëlis abſumus : igitur (*moda*
Huc recta concedamus. Tob. *Placet*. Rap. *Accom-*
Aurem téque attentum præbe ; quod audies
Jam, ex uſu tibi futurum eſt maximé.Tob. *Arrexi* Scaz.
Utramque ; tu, ubi voles, exordire. Rap. *Hic tuus*
Conſanguineus Raguel unicam habet filiam,
Nomine Saram, egregiâ formâ juvenculam,
Bonam bonis prognatam, & dotatam probé.
Tob. *Parentum virtus, caſtitáſque, maxima*
Puellæ dos eſt. Rap. *Moribus inſuper adeò*
Modeſtis ac venuſtis, ut nihil ſuprá.
Tob. *Audio*. Rap. *Sedulò agam cum ea, ut in matrimonium*
Hanc tibi det : tu te idem velle fac intelligat
Non denegabit, ſat ſcio : nec ſi velit
Maximè, jure poterit : nam præter jus tuum

 Nil

Nil poſtulas: tibi enim debetur: utpote
Qui ei cognatione ac genere proximus
Es. Nec eam contra præceptum Moſaicum
Alienigenæ nuptum locabit conjugi,
Niſi crimen capitale velit incurrere.
Tob. *Nil malim, frater, quàm hanc uxorem ducere:*
Sed eſt ſcrupulus, qui animum malè habet meum.
Rap. *Faceſſant ſcrupuli, quid timeas ſcio.* Tob. *Ferunt*
Illam jam olim ſeptem viris nupſiſſe, qui
Ab Aſmodeo principe cacodæmonum,
Priuſquam in complexum veniſſent, protinus
Crudeliter omnes ſunt interfecti; periculum
Ex aliis faciam, mihi quod ex uſu ſiet.
Rap. *Nihil eſt, Tobia, quod vereare; omnem tibi metum*
Ademero, meis tantùm fac pareas
Præceptis. Audi in quos jus habeat dæmonis
Immanitas. Quicunque matrimonium,
Brutorum animantium ritu, libidinis
Non prolis procreandæ gratiâ, ambiunt,
Divini numinis immemores, hos impetit
Immundus ille ſpiritus. Tu modò Deum
Veritus, non tibi, ſed ſoboli complexum quære: & patris tui
In memoriam revoca præceptum, qui tibi
Interminatus eſt, nè conjugem à tua
Stirpe alienam unquam duceres. Hæc ſi tuo
Infixeris animo, nihil eſt quòd dæmonis
Exhorreſcas inſultum: continuò fugam
Dabit, ubi te his armis inſtructum ſenſerit.
Quare cubiculum ingreſſus (nam certò ſcio

Hodie te illam uxorem ducturum) tres dies
Ab uſu connubiali fac ut temperes,
Orationibus interea cum ea vacans.
Secunda nocte in ſanctorum patrum ſtatim
Admittêris conſortium. Nox tertia
Propagandæ demum ſoboli dicabitur.
Huc ubi vos liberorum procreatio, aut
Humanæ carnis illexerit infirmitas,
Stratum primùm relinquitote, Deúmque humi
Prolapſi ſupplices adorate, ut ſuâ
Vos dignetur clementiâ, impiúmque procul
Pellat cacodæmonem. Simúlque ſumito
Cor piſcis, & hinc ſub ejus veſtes ſuffitum facito: quem ubi Octo.
Nidorem olfecerit Satan, perterritus
Cubiculo cedet, fugiétque puellam illico;
Nec relictam repetet unquam. Tob. *Deus bone!*
Animus tremore ſimul ac gaudio mihi
Inhorreſcit, dum tam prodigioſa audio
Te narrantem. Faxit Deus ut experiar propediem, Septen.
Hæc nunc verè à te dicier. At quis ille ſenex quem conſpicor Octo.
Ex ædibus iſtis prodeuntem, promiſſâ barbâ, ac ſenio
Venerabilem? Rap. *Eho, hic ipſus eſt Raguel, patris*
Tui cognatus. Tob. *Quid audio? feliciter*
Sanè ſuccedunt omnia, cùm ille qui alioqui
Eſſet quærendus, ultro nobis venit obviam.

ACT. III. SCENA V.

Raguel, Edna.

Septenarii & octonarii Iambici.

Quotidianæ querelæ & lamentationes filiæ,
Perpetuáque orbitatis deploratio, me eò
Redigit infelicem, ut quid agam, aut ubi ſim neſciam.
Nunquam tam manè cubiculum ejus ingredior, neq;
Tam veſperì revertor unquam, quin conſpicer eam
Singultientem, ac calamitatem deflentem ſuam.
Si quando lacrymantem conſolari, & animi ægritu-
Oratione pares lenire, nihilo plus agas, (dinem
Quàm ſi adverſus ſtimulũ calces, aut laterem laves.
Nec unquam tam blandè dicere poſſum, ſe ut reſpici-
Pectúſq; inutili mœrore excarnificare deſinat. (at;
Altiùs animo inhæret dolor, quàm ut evelli queat.
Me miſerum! adeon' rem rediiſſe, ut unde alii non mediocrem (dolor?
Voluptatem percipiunt, hinc mihi gravis exundet
Jam olim cùm mihi conjux peperiſſet filiolam, Deum
Immortalem, quantopere mihi plaudebam, atque adèò gaudium ex
Et mihi pollicebar perpetuum, ac bene ſtabile!
Quæ ſimul ac grandiuſcula eſſet facta, ità ut illius
Ingenium jam noſci poſſet, tum omnes omnia bona dicere, &
Laudare fortunas meas, qui gnatam haberem
Ingenio tali præditam. Verùm ex ea, miſer,
Quem nunc capio dolorem? facilè hìc plus mali eſt, quàm illic boni.

O

O cœlibatum quovis potiorem connubio!
Sed video uxorem: quid dictura ſit neſcio. Edn.
Marite mi,
Opportunè pol te hîc ſtantem reperio. Mitio
Noſter vicinus ſummo te rogat operè,
Ut continuò ad ſe venias: nam ſibi tuâ ait
Pauliſper eſſe opus præſentiâ. Rag. *Jamjam* Scaz.
Adero. Sed quisnam hunc adoleſcentes adventare
conſpicor? (*Mane.*
Ad nos, niſi quid me fallant oculi, iter inſtituunt.

ACT. III. SCEN. VI.

Raphael, Tobias, Raguel, Edna.

Ejuſdem generis verſus.

EGo de hac re hunc adoriar, tu orationi ut ſub-
ſervias (*quid aliud*
Vide. Tob. *Laudabis.* Rag. *Age.* Tob. *Si impetras,* Senar.
Malim quàm hodie has fieri nuptias? Ra. *Non eſt*
dubium id quidem: (*quoque*
Nam pulchrè hominis ſenſum calleo, quin commodè
Ejus adeſt ux r. Salve, vir honoratiſſime. To. *Precor*
Tibi ſalutem, matrona optima. Rag. *Idem cum fœno-*
Vobis reprecamur, adoleſcentes humaniſſimi. (*re*
Quàm bellè hîc juvenis Tobæum fratrem noſtrum
refert (*gruat.*
Toto corporis habitu! eundem eſſe putes, ætas ſi con-
Ed. *Per omnia, ità me Deus amet, ei ſimillimus eſt.*
R. *Cujates eſtis, fratres? aut quibus nati parentibus?*
Tob. *Ex captivis Ninivæ agentibus, & familia* Sen.
Nepthalienſi. Rag. *Nullane vobis eſt familiaritas*
Cum Tobæo fratre meo? aut noſtiſne ſenem quempiam

E) appellatum nomine? Rap.*Novimus probé.* Rag.
Quid audio? (*miſer-*
Valétne? Tob. *Valet quidem, ſed oculis orbatus eſt*
Ed. *O Miſeriam!* Rag.*Eheu! dignus pol eſt fortunâ meliore: na*
Iſtiuſmodi hominum jam nobis ingens penuria eſt:
*Vir eſt antiquâ virtute,ac fide.*Ed.*Oh,nunquam mi-*
Quoad vixero,ejus ex animo elabetur memoria.(hi,
R. *Tobæus is, quem vos fratrem appellatis, hujus eſt pater.*
Ed. *Quid ais?* Rag. *Nil me fefellerunt oculi, dum illum per omnia*
Tobæo ſimilem prædicarem: bone Deus, præ gaudio
Vix ſum apud me. Tencóne te, cognate mi? ah! la-lacrymas mihi
Ex oculis excutit inopinata hæc felicitas.
Ed. *O fauſtum ac felicem hunc diem!* Rag.*Quis non miretur hoc*
Tantum, ac tam inſperatum bonum? Deum tibi mi-ſi i, precor
Secundum,ac propitium: quandoquidem ex integræ vitæ viro (*ſer, &*
Prognatus es. Hem uxor, quamprimum intrò te con-
Mactato ariete bene ſaginato, convivium appara.
Mox ſimul omnes ſequemur, ac hilarem ſumemus hunc diem.
Quid aliud volui dicere? hem, Mitioni facito ut nunties
Mihi eſſe negotium, nè me expectet: ſed huc
Ad nos veniat, ſi quid habet ſeriæ rei.

ACT.

ACT. III. SCEN. VII.

Tobias, Raphael, Raguel.

Trochaici catalectici, ſeptenarii, & octonarii.

N*Unc eſt tempus, Azaria, ut de matrimonio*
Sermonem injicias dum occaſio fert, ac ſoli
ſumus.
Rap. *Tace, id ipſum in pectore agebam dudum.* Rag.
Nihil jam diu mihi
Quod magis vellem evenire, evenit : ô Deus,
Serva obſecro nobis hæc bona. Hem intrò, ſi placet,
Comeſſatum concedamus. R. *Pauliſper mane, ut tibi*
Commemorem quâ gratiâ huc ad te divortimus :
Nam haudquaquam de nihilo eſt, quòd tam longum
iter ſuſcepimus.
Rag. *Atqui id à convivio narrabitis opportuniùs.*
Nunc tantùm vos præbete hilares, antequam hoc
gaudium (*mihi*
Ægritudo aliqua contaminet. Rap. *Voluptatem,*
Crede, geminabit, ſi facilem & exorabilem (*dum.*
Te præbueris. Ra. *Abſit noſtrum ut remorer commo-*
Agedum, auſculto. Rap. *Hîc orat ut nuptum ſibì tu-*
Filiam. Quid exſtimuiſti, aut quid taces, (*am loces*
Mi ſenex? quod metuis, facilè propulſabitur :
Nam quid te ſolicitet ſcio. Age, deſine
Tergiverſarier : huic debetur juxta Moſaicæ
Legis edictum, utpote genere proximo, & piis
Prognato parentibus : quapropter deſponde, ut ſimul
Læti omnes agitemus convivium. Rag. *Non dubito* Iamb.
quin Deus,
Cujus inſcrutabili conſilio omnia geruntur, huc

Vos,

Vos, lacrymis tandem noſtris commotus, miſerit.
Qua pr pter nè videar θεομαχεῖν, *lubens tibi,* (cet,
Tobia, hanc in conjugem tradidero : nam gener pla-
Ut qui maximé : ſed eſt quod me deterreat. Tob.
Quid precor ? (mus.:
R'g. *Non opus eſt prolato.* Rap. *Rem omnem novi-*
*Nihil erit periculi.*Rag.*Ut nunquam deſunt invidi,*
Qui talia libenter nunciant ! Verùm, id licèt
Vos audiviſſe ex aliis credam ; tamen,
Nè te, Tobia, circumveniſſe videar,
amb. 4. *Idem ipſe proferam denuo. Eam ego non ità*
Pridem diverſis temporibus ſeptem viris
In uxorem locavi : qui primâ ſtatim
Noctе omnes, antequam eâ eſſent potiti, à dæmone
Neſcio quo ſunt interfecti : quamobrem, ſi tua
catal. *Tibi curæ eſt ſalus, mittes hanc rem, & affinitatem*
Tibi aliam potiorem ac commodiorem quærito : nam
ſapit
Is, meâ ſententiâ, feliciter periculo (monis
*Qui ſapit alieno.*Tob.*Ah! nihil omnino me cacodæ-*
Terret aſſultus : Deo hanc meam committo vitam ;
apud (ſine
Hunc tutum patet innocentiæ aſylum. Quapropter
Te exorem: alioqui nunquam hodie tam blandè dices
mihi, (quaſi
Ut cibum tecum capiam, Rag. *Ah ! nè me obſecra:*
Hoc te orando à me impetrare oporteat. Scio tibi
Uni deberi, & nulli locaverim lubentiùs : (Deo
Sed vereor ut in rem tuam ſit. Raph. *Erit, tantùm*
Fac confidas, deſponde. Rag. *Age; nil detrecto, de-*
ſpondeo. Rap

Rap. *Benefacis.* Tob. *Habeo gratiam. Accerſi jube.*
Rap. *Intus id commodiùs tranſigetur.* Rag. *Ut lubet.*
Quis me fortunatior, ſi hoc conjugium feliciter
Ceſſerit? Rap *Quàm mox intramus?* Rag. *Hem, præcedo; vos*
Me conſequimini. Tob. *Deus vortat bene.*

ACT. IIII. SCEN. I.

Phædra, Myrrhina.

Trochaici catalectici, ſenarii, & ſeptenarii.

QUid ais, Myrrhina? datúrne illa hodie hoſpiti
Iſti nuptum? Myr. *Ita eſt.* Phæ. *Quî ſcis?*
Myr. *Hera mihi fortè dum*
Modò fit obviàm, narravit. Phæ. *O ſenem*
Audacem! ô infortunatum adoleſcentulum!
Cui ſi exitium moliaris, quò niſi
Huc inſtiges infelicem? Myr. *Forſitan*
Nunc quàm quondam ſuccedet feliciùs.
Phæ. *Scis quàm feliciter? eodem præmio,*
Quo ſeptem alii, munerabitur miſer.
Myr. *Quî ſcis, niſi periculum ſit factum?* Phæ. *At in*
Adoleſcente tam generoſo id experirier,
An non extremæ cujuſdam inſaniæ eſt?
Non pol ſe dignum facit herus, qui tam amabilem
Juvenem ineluctabili periculo objicit.
Ecce quàm iniqui ſunt homines præ ſtudio, dum id quod expetunt
Efficiant. Myr. *Hem Phædra, ſatin' ſana es, quæ hero*
Maledicas? vide nè linguæ incontinentia
Tibi malum aliquod pariat. Ph. *Quid agam miſera? non queo*

Quin lacrymem, cùm mihi tam audax facinus venit
In mentem. Quid tibi nunc ejus formam predicem,
Cùm tute ipſa eum conſpexeris modó.
Myr. *Perliberalis viſus eſt, deos precor*
Ut ſuperſtes ſit. Phæ. *Ne comparandus hîc quidem*
Eſt ad illos, quibus antè nuptum data eſt.
Verùm ut ſit ſuperſtes, in nobis ſitum eſt, *(bens.*
Myrrhina. Myr. *Cedo, quî ſic? nam illi benefaxim lu-*
Phæ. *Rem omnem ipſi clàm narremus : ſententiam*
Mutabit, ubi quod aliis factum eſt cognoverit.
Myr. *Hau, hau, ſanáne es, mea Phædra? an hoc tibi*
Proferendum uſquam videtur? hem, vide (cavero
Quam rem agas. Ph. *Adoleſcentem ex morte revo-*
Ad vitam. Myr. *Pol ſi ſapis, quod ſcis, fac neſcias :*
Nè tibi officiſa iſta tua incommodet
Curioſitas. Phæ. *Sane mihi curæ eſt, quò hoc ſiet*
Eventurum. Myr. *Et mihi quidem. Verùm quid hîc*
Otioſæ diutius moramur, cùm omnia
Intus perſtrepant undique tumultibus? hinc
Ocyùs nos amoliamur : nolo me hîc hera
Tecum garrientem conſpiciat, Phæ. *I præ. ſequor.*

ACT. IIII. SCEN. II.

Tobias, Sara.

Senarii Iambici, ſeptenarii & octonarii.

BONO *animo eſto anime mi; Deus dignabitur*
Suâ nos miſericordiâ, ſi noſtris diffiſi meritis,
Ad ejus ſupplices confugiamus clementiam.
Sara. *Ità ſpero.* Tob. *Procumbamus igitur uterque in genua, & opem*
Imploremus divinam, adverſus quam nihil valet
Imbel-

Imbellis furioſi cacodæmonis ferocia.
Humani generis conditor, ac propagator Deus,
Qui primus ſacratum connubii fœdus Scaz.
Inter Adamum & Evam generis noſtri principes
Sanxiſti, quæſumus ut hanc noſtri matrimonii
Societatem, quam juxta divinum tuum
Decretum inter nos hodie pepigimus, ratam
Ac felicem eſſe velis: impiúmq; procul hinc arceas
Hoſtem Aſmodæū, ſeptem interfectorem adoleſcentium
Nè in nos ſuâ eâdem immanitate utatur. Scis, Deus,
(Nihil enim te fugit) me hanc non libidinis
Sed ſobolis propagandæ gratiâ, duxiſſe conjugem:
Idq; ex Moſaicæ, atque Iſraeliticæ
Legis præcepto, ſanguine ac cognatione proximâ
In uxorem aſcitâ. Quare noſtrî, precor,
Miſertus, ab hoſtili me dignare impetu tuerier:
Ut me jam meditans adoriri, vires deſideret ſuas;
Exterritúſque fugiat, cùm ſe inermem ſenſerit.
Sar. *Amen.* Tob. *Eamus nunc in conclave, ſoror dilectiſſima,* (*nus*
Ut juxta Azariæ præceptum ex corde piſcis, hacte-
Penes me in hunc uſum conſervato, tuas
Sub veſtes ſuffitum faciam: Atque ità Satanæ dolos
In me intentatos eludam. Sar. *Ubi voles, ſequor:*
Deus noſtris favere dignetur conatibus.

ACT. IIII. SCEN. III.

Raguel.

Trochaici catalectici, ſenarii, ſeptenarii, & octonarii.

CUm jampridem mens adverſus ærumnas, indies
In deterius gliſcentes, occalluerit; nunquam tamen

Æquè me afflixit ſolicitudo, ac modò :
Adeo ut ſomnum hac nocte oculis non viderim meis :
Quoquò me verto, anxietas, dolor metus,
Undique circumvallant infelicem. Quàm velim
Has nunquam coiiſſe nuptias ! non quòd gener,
Aut affinitas diſpliceat,(nunquam enim magis
Aptum, ac filiæ magìs firmum invenero virum)
Sed quòd adoleſcentulum mihi ſanguine
Ac cognatione proximum, inſuper meâ ipſius
Filiâ haud minùs charum, tam formidabili,
Támque horrendo objecerim periculo. (habet.
Ejus me miſeret, ei nunc timeo, is me nunc ſolicitum
Quod utinam nunquam ſuadere Azariæ
In mentem veniſſet, neu cupidum me cò
Impuliſſet, quod mihi principium eſt mali. Ah ! De-
um mihi
Iratum arbitror, qui huic auſcultaverim :
Qui tantas ſuis conſiliis confecit mihi
atal. *Solicitudines : cui ſi conſtanter reſtitiſſem,*
Nihil omnino nunc mihi metuendum eſſet mali.
Quin & ipſe Tobias orare haud deſtitit, (ilico
Donec quod petebat impetrârat. Quid tum ? num
Morem geſtum oportuit ? Fuiſſet tum quidem
Illi ægrè, ſi denegâſſem : at bidui, aut
Tridui hæc tantùm fuiſſet ſolicitatio.
Pòſt rem ſecum rectâ reputâſſet viâ.
Nunc nullus locus excuſationi eſt relictus : omnia
Perturbavì, perdidi nepotem, fratrem filiæ (tiâ
Unico fraudavi. Hem canitiem ! me quem pruden-
Et longo rerum uſu ſollertem ac vafrum

Eſſe

Eſſe conveniebat, nihilo plus ſapuiſſe, quàm
Vix egreſſum ephebiâ, ac ætate imperitum, deniquè
In amore occupatum adoleſcentem? Modò
Aderit, vereor, qui ipſum ab Aſmodæi dæmone
Nunciet trucidatum: atque ideo negotium dedi
Cuidam ex famulis, ut ſepulcrum noctu clanculum
Effodiat: quo ante exortum ſolis ſi fortè (quod Deus
Avertat) perimatur, ſepeliam: nè fabula
Fiamus vulgi, magíſque traducamur, ac probris
Inceſſamur aſperioribus. Sed quid ſibi
Vult, quòd uxorem tam manè? quam heſterno die
Ob negotia culinaria ad multam noctem ſcio
Vigilâſſe? Eheu, quàm metuo, nè ex hac quod doleat audiam!

ACT. IIII. SCEN. IIII.

Edna, Myrrhina, Raguel.

Ejuſdem generis.

H*Uc me ſequere, Myrrhina; eſt quod mandem.* Myr. *Hem, impera,* (*in filiæ*
Et puta factum. Ed. *Quamprimum viſe quomodo*
Se res habeat cubiculo: num uterque vivat? Acatal.
Nam nimis ſolicita ſum miſera, ac timeo omnia.
Myr. *Credo hera. Nihilne amplius eſt, per me quod curatum velis?*
Ed. *Nihil: hem, matura reditum.* Myr. *Jamjam adero.* Ed. *Ego interim*
Hîc tantiſper, dum redis, opperiar foris. (*fuit*
Nunquam ità ut nunc animus ſpe, metu atq; gaudio
Perturbatus. Ra. *Hem uxor, quo pacto ſe res habent*

Intus? num parum ex ſententia? Ed. *Ah marite!* Rag.
Quid taces ? (*Myrrhinæ*
Occidi miſer. Edn. *Equidem ignoro mi vir: atque*
Noſtræ ut viſat præcepi, mihiq; rem illico renunciet.
Illam hîc opperior dum redeat. Atque eccam: bonum
Ædepol, niſi quid me fallit mens, apportat nuncium.
Contemplare ut geſtiat. Rag. *Mirum ni gaudio :*
Procedamus ei obviam. Myr. *Vbi ego illam inveniam cogito :*
Vt metum, in quo nunc miſera eſt, adimam, atque animum expleam
Gaudio. Rag. *Huc huc Myrrhina.* Myr. *Hem mi here, commodè*
Pol hîc te quoque ſtantem invenio, nuncium
Adfero, cujus vos participes fieri maximè
Optatis ſcio. Rag. *Hem vivitne?* Myr. *Vivit.* Ed. *Quid ! vivit ?* Myr. *Valet,*
Inquam, ac vivit incolumis. Rag. *Quid obſecro,*
Num ludis tu nunc nos ? Myr. *Egóne vos ? quamobrem ?* Rag. *Neſcio :*
Niſi, quia quò impenſiùs hoc eſſe cupio verum, eò vereor magis.
Quis nobis felicior, ſiquidem tu hæc vera prædicas ?
Ed. *Oh, vide ſodes ut nobis certa nuncies :*
Nè nos in falſum, idque breve conjicias (*mentiar*
Gaudium. Myr. *Egon' quicquam falſi dicam aut*
Miſera ? veriſſima comperies quæ adfero. (*dinum*
Dum ingredior gynæceum, crepitum prohibeo car-
Foriúmq; ſonitum : hinc ad lectum placidè ſuſpenſo
Ire perrexi, acceſſi, aſtiti, ſuaviter (*gradu*
Invenio

Invenio utrumque cubantem. Quid hoc ? Numnam vobis parùm (*ſatis*
Etiam exploratum videtur quod narro ? Rag. *Hem,*
Certa omnia, mea Myrrhina, hæſitare dudum deſii.
Sed quid ego tibi pro nuncio hoc donem? Myr. *Nihil*
*Equidem: extra officium feci nihil.*Rag.*Ego te ſinam*
Sine munere abire, ex orco quæ mortuum (*diem !*
Me reducem in lucem feceris ? Ed. *O feſtiviſſimum*
Rag. *Verùm Azariam eccum video ſtare ante oſtium : in ſinum*
Hujus hoc quod nactus ſum effundam boni.
Ed. *At nos intrò rectà concedamus, Myrrbina, ut*
Totam familiam delibutam reddamus gaudio.
Myr. *Age.Ne ego ex hoc nuncio maximum aliquod capiam bonum.*

ACT. IIII. SCENA V.

Raphael, Raguel, Lichas.

Senarii Iambici, admiſtis paucis ſeptenariis & octonariis.

AD extremos uſq; Ægypti ſinus hinc impium
Obtorto collo protraxi cacodæmonem :
Atque ibidem fruſtra conantem eluctarier,
Tam arctis colligavi compedibus, ut huc ei
Unquam reverti non ſit integrum. Sed Raguel
Adeſt : vox comprimenda eſt tale nè quid audiat.
Rag. *Deus ſum, ſi nulla ægritudo huic gaudio*
*Unquam interceſſerit.*Raph. *Quis hic ſe venditat*
Beatum ? Rag. *Ob Azaria, mearum omnium*
Voluptatum inventor, ſcis in quibus ſim gaudiis ?
Scis Tobiam vivere ſalvum ? Raph. *Quaſi neſciam*

Aſſimulabo. Rag. *Aſmodæo procul hinc in malam*
Abacto rem ? Raph. *Hem, bene, ità me Deus amet,*
factum.
Rag. *Res nulla poteſt mihi tanta intervenire jam,*
Ut ægritudinem conciliet. Neſcio (*ximè :*
Quid commemorem primùm, aut quem laudem ma-
Te, qui mihi dediſti conſilium ut facerem : an me,
qui ſum auſus id
Incipere. Rap. *Neutrum ô bone: Deo uni acceptum*
id ferri convenit : (*ſpexerit.*
Qui veſtris commotus lacrymis, aliquando vos re-
Rag. *Scio mi frater. Neque hoc eò dictum volo,*
Quaſi citra illius opem quicquam noſtra valeat
Induſtria. Da veniam ; homo ſum, humani nihil
A me alienum : delirat lingua gaudio. (*decet*
Raph. *Quin moderare affectibus : etenim ut virum*
Fortem, res adverſas infracto perpeti
Animo : ita nihil intolerabilius, ac Deo
Magìs inviſum, quàm dulci fortunâ ebrium
Immoderatè inſoleſcere. Quapropter dum ego
Intus quod reſtat perago, tu ſupplex Deum
Interea comprecare, ut hoc tibi gaudium
Velit eſſe perpetuum ac ſtabile. Rag. *Mones probè :*
Proin' & hîc, & alibi, tibi lubens obtemperavero.
Deum immortalem ! quantò mihi nunc plus ſapit
Hic adoleſcens; quàm egomet mihi ! quàm pruden-
ter conſulit !
Quàm comiter ſimul, ac ſalubriter increpat !
Quàm perſpicit omnia ! in occipitio oculos quoque
Habere hunc verè dixeris. Vah ! me m æ

Pudet.

Pudet canitiei, cùm juvenem impuberem
Etiamnum, longè plùs ſapere conſpicio, quàm
Me ſenem: cujus prudentiâ adoleſcentium
Moderari conveniebat inſipientiam.
Sed commodè venit in mentem. Heus Lycba, ocyùs
Ad Soſiam propera. Lyc. *Quid vis dicam?* Rag. *Ut*
Sepulcrum quod modò effodi præceperam, (ſtatim
Injectâ terrâ obducat denuo, ac ſolum
Scitè exæquet, nè ullum extet veſtigium. Lyc. *Abeo.*
Rag. *Nunc ut diei tempus eſt, convivium*
Splendido inſtructum apparatu adornari jubebo, Troc
Ad quod amicos omnes volo vocarier, (gaudium.
Ut ſolidum hoc, numeriſque omnibus ſit abſolutum

ACT. IIII. SCENA VI.

Tobias, Raphael.

Octonarii.

A*Bs quovis homine, cùm opus eſt, beneficium*
accipere gaudeas: (bene, is
Verùm id demum juvat, ſi de quo nunquam meruiſti
Facit. O Azaria mi, ô mi frater, quid ego nunc prædicem (tuâ
Tuam erga me munificentiam? certè nunquam tibi
Satìs dignum virtute præmium referre queam, licèt
In perpetuum ſervitium me totum addicam tibi.
Raph. *Tace*
Obſecro, bene collocatum arbitror beneficium, in Scaz.
amicum quod (impera,
Confertur. Si qua in re præterea operâ meâ egeas,
Ac factum arbitrare. Tobi. *Deus me oderit, ni te*
magìs quàm oculos

Amo meos: ſi frater eſſes, quî magìs morem geras?
Utinam ſit in quo tibi contrà gratificari queam.
Sed ad (*Raguel*
Rem. Haud te latet, opinor, quo pacto me ſacramento
Obſtrinxerit, dederímq; fidem, ante decimum quar-
tum diem (*mei*
Me ex ejus non diſceſſurum ædibus: jámq; parentes
Reditum noſtrum ſolicitè opperientes, ſat ſcio nu-
merant dies. (*conſpexerint,*
Quòd ſi ad dictum tempus nondum reverſos nos
Immanè quantum ſolicitudinis illis noſtra pepererit
ar. *Mora! Quare nè æquo cunctemur diutiùs, velim*
Ut aſſumptis duobus hinc camelis, ſervíſq; quatuor
Ragem ad Gabelem cognatum rectâ proficiſcaris
viâ: & (*tas; dein*
Argentum, cujus gratiâ iter hoc ſuſceptum eſt, repe-
Ad nuptias meas tecum reverti dignetur roges:
ar. 4. *Tantiſper nunquam te morabitur ſcio,*
Quin habeas illud, quo die iſthuc veneris:
Si modò ſuo illi reddito marſupio,
Quid ſit quod me hîc detineat, commemoraveris.
ar. Raph. *Neq; hîc neq; alibi uſquam erit in me mora: nullum defugiam*
Laborem, dum proſim tibi. At nihilne præterea? Tob. *Nihil,*
Niſi ut nobis, ſi fortè difficiliorem ſe præbeat,
Blanditiis huc illum pellicias ſenem. Raph. *Agedum, dabitur opera.*
Tob. *Faxit Deus, ut tibi eunti ac redeunti ſalus ipſa ſit comes.*

ACT.

ACT. IIII. SCEN. VII.

Soſia, Myrrhina.

Trochaici ſenarii & ſeptenarii, partim catalectici, partim acatalectici.

TOtum hunc propemodum curſando ac ambulando
Contrivi diem: perreptavi uſque omne oppidum,
Ad forum, ad macellum, & quò non? dum quæ opus (ſunt
Ad nuptias paro: vix arbitror decem
Famulos tot ſuffecturos negotiis: nec
Quicquam nunc magìs metuo, quam nè hinc denuò aliquò miſer
Extrudar: quod ſi fit, actum eſt, perii. Poſtulem
Nunc me defeſſum refocillari ſi liceret. At
Opportunè eccam Myrrhinam duobus cantharis
Onuſtam, huc accedentem conſpicor. Alloquar.
Hem mea Myrrhina, quid fit? quid agitur? Myr. *Rogas*
Quid fiat? tota domus perſtrepit rumoribus:
Omnes noſtrarum rerum ſatagimus: interim
Tu, quaſi nihil ſit quod intus agas, ante oſtium
Hîc otioſus reſtitas? Soſ. *Quìnam malùm*
Otioſus, qui me hodie ſurſum curſitando
Ac deorſum, adeò defatigaverim, ut
In curſu ferè conciderim miſer? atque illud hîc
Dum tu accedis, ſtomachor mecum. Myr. *Vin' tibi*
Gratum faciam, Soſia? Soſ. *Nihil malim, ſi quidem*
Poſſes. Myr. *Poſſem maximè, ſi lubeat. Quid, tibi*
Hoc vini placet? Soſ. *Haud malum herculè: quid tum poſtea?*

Myr. *Hinc hauſtum tibi plenis propino faucibus.*
Soſ. *Oh, beâris, ſi hanc mihi praſtes beneficentiam. Cedo*
Cantharum ſodes: gratum me, ſat ſcio,
Dices ac memorem. Myr. *Quid ais? equidem jocabar*
Stulte. Soſ. *Garris? ſi vivo, mox referam gratiam.*
Myr. *Agedum inepte, reſiſte: quò fugis? Sed parciùs*
Mi Soſia, nè ſentiat herus: nam ſcis quàm ſit ad
Has res perſpicax: & novi ego ingluviem tuam.
Hem, perii, dimidium exhauſiſti vinoſe: mox
Vapulabo miſera. Soſ. *Abi ſtulta, neſcis fallere*
Homines: quod factum eſt diſpendii, vide
Sarcias. Myr. *Quo pacto?* Soſ. *Vah neſcis? infuſâ aquâ.*
Myr. *Dixti pulchrè, ſi verbera mihi velim*
Lucrifacere. Sed oſtium concrepuit, protinus
Intrò fugiamus, nè quis fortè hìc nos opprimat
Otioſè garrientes: ſequere me. Soſ. *Sequor.*

ACT. IIII. SCEN. VIII.

Gabel, Raphaël.
Trimetri Iambici.

INcredibilia ſunt quæ narrâſti modò.
Deum immortalem! nihil unquam in vita mihi
Renuntiatum eſt gratius Sed accipe, hem,
Lectum eſt, conveniet numerus, quantum debui.
Rap. *Meritò te amo mi Gabel, & habeo gratiam.*
Gab. *Preſertim ut nunc ſunt mores, adeò res rediit,*
Si quis quid reddit, magna habenda eſt gratia.

Raph.

Raph. *Verum dicis ; perſidiarum plena omnia.*
Sed quid geſtis? quidve es alacris? vulgus hominum
Si quando numerandum eſt pauxillulum, frontem
Averſus contrahit ilico, ſupercilia
Adducit, ambages quærit : quin aufugit
Non rarò creditorem eludens. Cæterùm
Ubi fides ſi roges ; nihil pudet :
Si inſtes ; ibi tum impudentiſſima eorum eſt oratio, Septe[nar.]
Quis tu es ? Quid tibi rei mecum eſt ? adeo ut tibi
Amicum inimicum beneficio efficias tuo.
Atqui hoc genus hominum non ſibi ſolùm malè
Conſulit, at reliquis etiam, qui nihil malè
Unquam meruerunt, perfidiâ ſuâ fidem
Planè abrogat : cùm ex illorum impudentia
Horum quoque ingenium metimur. Te ſimul
Ac depoſiti commonefacerem, tuo tibi
Oblato ſyngrapho, quàm nihil omnino ſis
Commotus, tua fuit indicio oratio.
Adeóque admonitus nihil offenſus es, ut mihi
Nunc multò videaris quàm dudum hilarior.
Gab. *Ità decet ô bone. Cùm deponeretur, mihi perſuaſeram ,* Octo.
Eâ conditione eſſe creditum, ut ſtatim
Ubi ipſe repoſceret, reſtituendum. Et quanquam Scaz.
Non admodum lauta mihi domi res eſt, tamen
Unum hoc curavi adhuc, eſſet mihi ut fides.
Rap. *Felix qui eo es animo. At inſuper aliud eſt*
Quod multò mihi præcepit accuratiùs.
Gab. *Quidnam obſecro ?* Raph. *Ut ad ſuas illùc te nuptias*

Addu-

Adducerem. Gab. *Luberet, niſi iter longius*
Eſſet : & ætate infirmum hoc eſt corpuſculum.
Raph. *Nil opus eſt viribus, vehêris commodè :*
Cum fabulis itineris edulcabimus
Moleſtiam. Gab. *Suadere noli.* Raph. *Quid ni ſuadeam ?*
Imò haud omittam, ni exorem. Gab. *Age, fiat.* Raph. *Pol te dignum facis.*
Gab. *Tantiſper opperire intus, dum me paro.* Raph. *Propera.*

ACTUS V. SCENA I.

Raguel.

Senarii & ſeptenarii & octonarii Iambici.

Q*Uidnam in rebus mortalium tam ſuccedit feliciter,*
Quod non ſuam habeat admiſtam ægritudinem ?
Ità profectò naturâ comparatum eſt, ut dolor
Voluptatem perpetuò conſequatur. Plus mihi
Præter ſpem, omnémque præter opinionem objectum eſt gaudii,
Quàm unquam fuiſſem auſus ſperare. At nunc vide, obſecro,
Quantum mea hæc felicitas mihi ſolicitudinis adferat.
Cùm filiam meam nepoti nuptum do, jubeo fidem
Mihi det, ſe intra dies quatuordecim domum ad
Parentes non reverſurum : ſperans diutino
Convictu ac familiaritate illum ità devinctum fore,
Ut aut nunquam de patria repetenda cogitaret, aut
Saltem

Saltem ſe propediem reverſurum promitteret.
Nunc neutrum impetro miſer. Veniet hodie ad me,
mi pater, *(fide tibi*
Inquit; decimus quartus jam agitur dies, qui me à
Data liberat: animus eſt jampridem domi
Apud parentes, quos mea non mediocriter,
Sat ſcio, ſolicitat cunctatio. Quare precor
Ut mihi jam illuc pace tuâ unà cum conjuge
Reverti liceat. Nam niſi ad diem dictum Scar.
Præſto adfuerimus, aut nos in itinere dolis
Graſſatorum circumventos, trucidatóſque, vel
In morbum illapſos, aut aliud adverſi quippiam
Incurriſſe ſuſpicabuntur. Ad hæc quid me cenſes ullum
Potuiſſe verbum proloqui? penitus obmutui
Primùm: dein' mihi redditus: Nihil, inquam, nate mi *(cum filia*
Æquè malim, quàm te hîc apud me quoad vixero
Ætatem agere: ſed jamdudum te hîc invitum hærere video: *(agam.*
Quare tuis ſi pergam affectibus adverſari, nihil
Hoc tantùm unum abs te ut obtineam permitte;
Ut poſt annum tuos apud parentes exactum, huc ite-
Commigretis: ſat habeo, ſi iſtud impetro *(rum*
Cum gratia. Nihil reſpondes? age, non omittam neq;
Deſiſtam, priuſquam hoc te exoraverim. Hîc cùm illius
Orata reminiſcor, nequeo quin lacrymem miſer.
Mi pater, inquit ſingultiens, qua fronte ego parentes meos,

Quorum

Quorum ſenectuti unicum ſum præſidium, audeam
Deſerere? tum pol vel quovis carnifice me
Immaniorem deputem. Quæ illis vita ſine me
Non eſt futura amariſſima? Equidem mori
Malim, quàm eos per me ad tantam calamitatem adigi.
Quid multis? his lacrymis ad miſericordiam
Reductus, facio illi ægrè demigrandi copiam:
Omnémque rem familiarem, capras, boves,
Aſinos, oves, ſervos, ancillas, reliquámq; ſupellectilem,
Subſtantiámque tam auream, quàm argenteam,
Ex æquo cum ipſo divido, lacrymans identidem,
Tandem cùm perpeti non poſſem ampliùs, huc effugi foras.
Nunc ille abitum parat. At at, quid hoc? perii miſer:
Omnes ex noſtris ædibus ſimul exeunt.
Totus tremo, horreóque, poſtquam horum mihi in
Mentem venit diſceſſus: ô dolor gravis!

ACT. V. SCEN. II.

Tobæus, Raphael, Raguel, Sara.

Trochaici catalectici, ſenarii & ſeptenarii, admiſtis paucis octonariis.

SUperis meritò maximas ago gratias,
Cùm evenêre hæc nobis frater proſperé. At
Quid remoratur conjugem? Raph. *Ægrè avellitur*
catal. *Maternis complexibus, jamjam ſequetur,*
Atque eccam. Tob. *Et ſocer neſcio quò clanculum*
Se ſubducebat modó. Raph. *Humani iſtud ingenî*
iamb. *Eſt argumentum. Amor parentum in liberos*

Quan-

Quantum valeat, equidem haud ignoras Tobia.
Non animadvertis gnatæ abitu hunc miſerè ſolicitarier ?
Atque eâ hinc clàm diſceſſiſſe gratiâ; (*ſer :*
Nè quod animo ægrè eſt conſpiciat ? Rag. *Occidi mi-*
Quæ poſthac futura eſt vita, cùm in mentem venit
Solitudo ? ſed aliò deflectunt viam :
Quid ſi revocem ? Heus, heus, reſiſtite. Raph. *Tobia,*
Socer eſt qui revocat. Tob. *Profectò is eſt ipſus.* Rag. *Quid eſt,*
Mi fili, quòd ità properas ? jamjam rediiſſem, paululum
Si ceſsâſſes. Tob. *Mirabar quônam abieras pater.*
Rag. *Non procul. Sed quid tibi placet filiæ*
Dos ? Tob. *Regalis mihi viſa eſt opulentia :*
Quanquam dotata eſt ſatìs, quæ morata eſt bene.
Rag. *Oh, patris ſimillimus es. Hem filia,*
Fac te tali dignam præbeas viro :
Illique per omnia morem gerito. Sar. *Dabo*
Operam mi pater. Rag. *Tum ſocerum, & ſocrum, qui tibi*
Jam in parentum ſuccedunt locum, haud minùs
Quàm me, matrémq; tuam reverere. In domeſticis
Adminiſtrandis negotiis, quæ propria
Eſt matronæ functio, vide ſedulam
Novès operam : ut quemadmodum foris maritus, Acatal.
Ità tu rem domi augeas induſtriâ. Iam. Tr
Sic fœcundum Deus veſtrum faciet connubium : Iam. Sep
Liberóſque ſuppeditabit tales, qui tuis
Conjugíſque digni videantur majoribus.

Sar.

Sar. *Memorem dices te monuiſſe, mi pater.*
Rag. *Cæterùm tibi, Tobia mi, hanc in manum*
Do, & tuæ mando fidei: tu illi pater,
Poſthac, tu maritus, tu patronus, tu—Tob. *Ah! pater,*
Nè lacryma: magnificentiùs habebitur, quàm ſi domi
Sit tuæ. Sed eſt præterea quippiam
Quod nos vis, pater? Rag. *Nihil niſi ut bene*
Et proſperè omnes valeatis. Sar. *Vale*
Mi pater. Rag. *Vale, vale inquam gnata, poſtremùm vale.*
Diſcrucior animo: hoccine tam ſubitò mihi
In triſtitiam commutatum gaudium?
O mutabilem ac volucrem rerum omnium
Conditionem! Sed quid inanibus me macero
Queſtibus? Vah! ejiciunda hæc hercule eſt
Pectoris mollities: nimis indulgeo mihi.
Generum nactus ſum ex animi ſententia:
Filia talem repperit virum, qualem ipſa nè
Sperare unquam auderet. Aſmodæus procul
Ædibus noſtris ejectus, cruciatur bolum hunc ſibi
Ereptum eſſe è faucibus. Poſtremò, omnis res in vado eſt,
Quapropter videndum, nè animi ſit parùm
Grati nunc id incuſare, quod votis frequenter ut
Eveniret, optavi ardentiſſimis.
Iamb. *Multa ex quo fuerint commoda, ejus æquum eſt ferre incommoda.*

ACTUS V. SCENA III.

Tobias, Raphael.

Septenarii partim recti, partim σκάζοντες.

R*E ipſâ comperio, mi frater, nullam rem tam arduam*
Ac difficilem eſſe, quin levis faciliſque fiat, ſi
Adſit alacritas. Vel reditus hîc, quàm mihi non eſt
Laborioſus,prout nuper erat diſceſſus. Jam Acrim ,
Utì vides, devenimus ; & adeò de via non ſum
Defatigatus,ut vel Niniven citra moram rectâ
Hodie contendere luberet, ni conjuge, & grege
Servorum & ancillarum jumenta noſtra agentium,
Eſſemus impediti, quæ relinqui haud expedit.
Raph. *Eſt iſtud quidem ut dicis Tobia ; verum mihi*
Si hac in re, quemadmodum in aliis hactenus, auſcultaveris,
Non hîc pernoctabimus : at quod ſupereſt viæ,
Incunctanter perficiendum arbitror. Non te latet,
Diem, quo nos domi futuros pollicebamur,
Jam pridem nuptiarum præteriiſſe morâ ; patrem
Matrémque dolore ſimul atque metu contabeſcere ;
Quémque diem illis annum videri. Tobi. *Nil quidem malim*
Azaria : ſed quid conjux, reliquæq; famulæ, Senar.
Quos jam feſſas longinqua reddidit profectio ?
His longiùs hoc die ſi ſit eundum, periculum eſt,
Nè in media anhelæ deficiant via. Rap. *Scio ; ſed eas*
Committemus , apud quem modò prandebamus, hoſpiti. (*novi: vir eſt*
Tob. *Satin' tutó.* Rap. *Quid ni? probè ego hominem*

Fidei ſatis ſpectatæ. Tob. *Sed non noverunt viam*
Si ſolæ conſequantur poſt, necubi aberrent vereor.
Rap. *Eidem ut deducat dabimus negotium: inſuper*
Niniven ſimulac pervenerimus, aliquot famulos, viæ
Pulchrè gnaros, eis obviàm mittemus. T. *Quid? tibi*
Si ex uſu iſtud fore videtur, age; lubens obtempero.

ACT. V. SCEN. IIII.

Tobæus, Anna.

Trimetri Iambici.

QUotidie magìs augetur mihi de filio
Solicitudo: & quo abeſt diutiùs, hoc eum
Deſidero impotentiùs. Me nullus eſt,
Opinor, calamitoſior, neque cui magìs
Bonæ felicitates adverſæ ſient.
Eheu! quot jam annos natali ejectus ſolo,
Hìc ſervitutem pertuli graviſſimam!
Quot incommoda perpeſſus! denique, quo nihil
Tum accidere mihi poſſe arbitrabar triſtius,
Viſu ſpolior miſer. Tamen has utcunque mens
Tulit hactenus ægritudines. Nunc ut nihil
Moleſtiarum deſit, major inſuper
De filii ſalute mihi objicitur metus.
Ad hæc accedit uxor rixoſa, haud leve
Profectò malum: cujus querimoniis mihi
Jampridem aures calent. At at, oſtium crepat:
Mirum ni illa eſt: tacebo, ut quis ſit audiam.
An. *Si res mihi ſecundæ eſſent de filio,* (*metus,*
Jampridem veniſſent. Tob. *Eſt ipſa.* An. *Ah! quos*
Et quas anxietates meum mihi confecit ſilicernium!

Tob.

Tob. Ecce, *antiquum obtinet.* A. *Qui modò foras, ſibi*
Dum verba parata ſentit, neſcio quò prorepſerit.
Sed opportunè hîc illum ſtantem reperio: adoriar, Sept.
Ut in eum, quod animo ægrè eſt, evomam. Bone
Vir, ſalve: ecquid remoratur filium? viden'
Tuo conſilio jam me miſerè ſolicitarier? Sept.
Infortunatior pol me mulier nec eſt,
Nec fuit unquam, tali viro quæ nupſerim.
Tob. *Ah! pergin' linguæ uti petulantiâ? quaſi*
Iſthîc minùs mea res agatur quàm tua.
Si quid nobis adverſi fortè evenerit,
Mihi major ſuſtinenda eſt portio: atque ob id
Nequaquam ea res mihi neglectui fuit.
An. *Niſi fuiſſes incogitans, pecuniam*
Hanc perdere maluiſſes, quàm periculis
Tot tantiſque objectare filium: neque
Ignoto commiſiſſes adoleſcentulum.
Tobæ. *Muliere iniquâ nihil eſt quicquam injuſtius,*
Quæ, niſi quod ipſa facit, nihil rectum putat.
Opinione meliùs cedet res, arbitror.
Non cogitas quàm longè hinc abſit, & nôſti Scaz.
Mores hominum, ad numerandum quiſq; eſt tardior.
An. *Tandem huc tua ſe recipit oratio? virum*
Nónne aiebas Gabelem eſſe fidei optimæ,
Quîcum vel in tenebris micare ſit tutiſſimum? Sept.
Si incolumis eſſet, jam hîc adeſſet, ſat ſcio:
Quando jampridem dictus præteriit dies.
Tobæ. *Non ceſſabis dijudicare iſtud priùs,*
Quàm quid verè fiet certò reſciveris?
An. *Ah! neſcio quid mihi animus præſagit mali.*

Tobæ. *Noli te macerare, obſecro: quin pectore*
Quieto ſis potiùs. Quid lucri ſit, tibi
Scaz. *Si ſolicitudinem adſeras, cùm idem ſit vel*
Nolenti perferendum tamen? An. *Eheu! mihi hîc*
Sola videor, ille quia hinc abeſt diutius:
Et ejus mihi curæ eſt ſalus. Tob. *Adeon' putas*
Me omnem penitus exuiſſe humanitatem, ut hoc
Dimet. *Non mihi itidem, ut tibi, doleat?*
Sed quid profuerit, ſi me pergam affligere?
Quid aliud quàm malum conduplicem mihi?
Multùm juverit animus in re mala bonus.
An. *At vereor, ſi modò vivit, nè miſeram alicubi*
Scaz. *Vitam in ſordibus ærumniſque exigat.* Tob. *Pergin'*
Eandem nobis toties cantiunculam
Occinere? interiit, periit, quid ſit neſcio:
Quin ipſum ſalvum tibi jam ſpero propediem
Hîc adfuturum. An. *Spe niti miſerrimum eſt.*
At utinam ità Deus faxit. Tob. *Faciet, fac modò*
Divinæ nè diffidas munificentiæ. (*ſpicor:*
Septen. An. *Mi vir, neſcio quos procul huc adventare con-*
Scaz. *Duo ſunt, alter filio, alter haud multùm*
S.pt. *Diſſimilis ei, cui eſt commiſſus, adoleſcentulo.*
Tob. *Faxit Deus ut ſit filius.* An. *Ità ſpero quidem.*

ACT. V. SCEN. V.

Tobias, Rhaphael, Anna, Tobæus.
[Trochaici ſeptenarii & octonarii catalectici.

QUàm nos exoptatos arbitrare parentibus
Venturos Azaria! R. *Lacrymabunt præ gau-*
Tobia, ubi ſalvos rediiſſe nos conſpexerint. (*dio,*
At *At vide nè noſtrarum admonitionum nunc immemor*
Sis:

Sis : tenes quid dicam ? de felle loquor, quo patri
Amiſſum reſtituas viſum. Tobi. *Hem, teneo. Quid, putas*
Succeſſurum, ſi experiar ? dic ſodes. Raph. *Non mi- (nùs*
Juverit hìc fel, quàm corin abigendo Cacodæmone : Iam.Sep.
Tantùm divino confiſus numini, Deum
Ora, ut noſtros conatus ſuâ ſecundet gratiâ.
An. *Quò propiùs accedunt, & quò oculos intendo* Iam.Sep.
acriùs, (ah! 2.
Hoc illis mihi videntur ſimiliores. Tobi. *Quid ais ?*
Nunc demum crucior nil mihi proſpicere oculos. Senar.
Raph. *Tobia, patrem & matrem pro foribus ſtantes conſpicor.*
Tobi. *Sunt ? hem, certè ſunt : quâ gratiâ hìc conſiſtant neſcio. (ipſus eſt :*
Raph. *Noſtrum opperiuntur adventum.* An. *Certe*
Mi vir. Tobæ. *Hem, quid ais ?* An. *Cum eodem* Acatal.
quicum hinc eſt profectus
Comite. Procurram obviàm, atque in amplexum illi proruam.
Tobæ. *Rape me ſodes tecum: quid me ſolum deſeris?*
An. *O mi gnate, ô gnate mi, ſalvum te gaudeo*
Adveniſſe. Tobi. *Credo mater.* An. *Salva ſum quæ* Acatal.
te valentem (pater ?
Atque incolumem rediiſſe intuear. Tobi. *Sed quid*
Valuitne uſque ? An. *Eccum tibi pro foribus.* Tobi.
Interii miſer ;
In terram, dum te conſequitur, procul ab ædibus
Pronus illabitur. Ah ! quàm vereor nè læſerit
Seſe ! properemus, ut tollamus. Mi pater,

n.Catal *Quidnam hoc eſt mali ? ſiccine te hic eſſe humi*
m.Oct. *Prolapſum ? dolètne quippiam ?* Tobæ. *Nihil*
Omnino, mi fili : & ſi quid doleret, nunc vel immori
Mihi tuis dulciſſimum foret complexibus. (*&*
Tobi. *Fruſtra me ſalvum reverſum arbitrarer, niſi*
Te, pater mi, incolumem ac ſalvum offenderem. Tobæ
Deum
am.Sep. *Immortalem! præ gaudio quid agam, vel quid loquar*
rim. *Plane neſcio. Nulla mihi res poſthac poteſt*
Tanta intervenire, ut ægritudinem auferat.
An. *Mi fili, Deus novit quàm miſeram exegerim*
Te abſente hic vitam. Tobæ. *Hem Tobia, rediſtin'*
ſolus ? hoſpitem (*ter ?*
Nónne reducis tecum Azariam? Tobi. *Quidni, pa-*
Tobæ. *Ubi is eſt?* Raph. *Præſto ſum Tobæe.* Tobæ.
Cedo manum,
n.Ca. *Mi frater, quò te amplectar, & exoſculer. Tibi*
Benefaxim lubens qui incolumem mihi reſtitutis fi-
Sed quid? quâ vos gratiâ iſthùc miſeram, (*lium.*
Accepiſtis argentum à Gabele ? Tobi. *Ad aſſem, mi*
Conſpecto chirographo numeravit protinus. (*pater.*
Tobæ. *Bene me hercule factum : gaudeo.* Raph. *Imò*
ſi ſcias
Quid boni adferamus præterea ; tum illud magìs
Dixeris Tobæe. Tobæ. *Quidnam amabò?* Rap. *Idque*
triumphaveris
Seriò. Tobæ. *Quin dic, quid eſt?* Rap. *Adducimus*
tibi nurum. Tobæ. *Hem.*
Tobia, uxorem injuſſu meo? Tobi. *Gaudebis ſat ſcio,*
Pater, ubi cognoveris cujus ſit filia.

Tobæ.

Tobæ. *Cujus?* Tobi. *Raguelis cognati noſtri.* Tobæ. *Hem, bene,* Iamb. Se
Ità me deus amet, factum. Audin' uxor hic quid dicat? An. *Ob!*
Quidni audiam? at ubi illa eſt? Tobi. *Acri eam reliquimus,* Iamb. Sei
Cum grege ancillarum & ſervorum, boves, oves,
Aſinos, & camelos huc ad nos trahentium.
Quam ſimul ſi adduxiſſem, multò huc veniſſem ſeriùs:
Et ſciebam quantoperè vos noſtra afflictaret mora.
Tobæ. *Unde tanta pecudum, & mancipiorum copia?*
Tobi. *Cuncta hæ: Raguel gnatæ dedit doti.* An. *Ob! lacrymæ mihi*
Erumpunt præ gaudio. Raph. *Tum tantam auri, argentique vim,*
Ut regalem vos videre credatis opulentiam.
Tobæ. *O ingentem numinis divini munificentiam!*
I nunc uxor, ac Deum nos deſtituiſſe clamita.
An. *Mi vir, peccatum à me maximum eſt: ſed non oportuit*
A vobis relictam. Tobæ. *Quid ſi nos noſtrum Syrum*
Illis obviàm mittamus? An. *Certè ſi ille occurrerit,*
Multò propiùs ibunt, & minor futura erratio eſt.
Nam viæ periti ſſimus eſt. Tobi. *Mater, conſulis probe.*
An. *Intrò igitur concedam, ut hoc illi dem negotii,*
Niſi quid diſſentis mi vir. Tobæ. *Jube properet quantum poteſt.*

ACT. V. SCEN. VI.

Tobæus, Tobias, Raphael.

Verſus ejuſdem generis. *(ria,*

NVnc experior illos nequaquam fruſtrari, Aza-
Qui in Deo omnem ſpem, fiduciámq; collocant.
enar. *Hoc ſi & tibi, mi Tobia, perſuaſeris,*
Ad eundem modum cuncta tibi ſuccedent bene.
Tobi. *Adnitemur pro virili, mi pater.* Raph. *Nunc,*
Fel quod dixi profer, cóque patris leniter (Tobia,
Illinito oculos. Tobæ. *Quam rem tu nunc occipis,*
Fili? Tobi. *Sine pater; profuturũ confido.* Tobæ. *Vide*
am.Sep. *Sodes nè malum pro remedio nobis exaſperes.*
Tobi. *Nihil eſt quod metuas pater.* Rap. *Vin' quod*
libenter audias
Nunciem tibi, Tobæe? hodie priſtinum tuis
Oculis viſum reſtituet Deus. Tobæ. *Mi hoſpes,*
utinam ratum
Sit quod prædicas! Tobi. *Cave ejus pollicitationibus*
ienar. *Diffidas: nihil enim unquam conſilio illius*
A me eſt ſuſceptum, quod non ſucceſſerit feliciter.
Dicas divino œſtro percitum: adeò nihil ipſum fugit:
Huic uni hoc noſtrum acceptum referri convenit
bonum: (omnia.
Vtpote cujus ſuaſu, atque impulſu ſunt tranſacta
Tobæ. *Scio fili, atq; ob id magis ſolicitus ſum, quo*
munere
Hanc tantam erga nos compenſem beneficentiam.
R. *Si vobis quid feci, aut facio, mi ſenex, quod pro-*
Iſtud haud mihi ſed divinæ debetur gratiæ: (fuit,
Ac proinde nihil à te pretii repeto. Tobæ *Ah! nimi-*
ùm me putas *Ingra-*

Ingratum. Certum eſt, nunc tibi contrà referre gratiam,
Ut penes me eſſe poſitum pietatis præmium ſcias.
Quodcunque à me donum optâris, optatum feres.
Rap. *Nil moror munera: abundè mihi magnum præmium* (*vobis*
Arbitror relatum, quando id quod feci gratum eſſe
Perſpicio. Tobæ. *Tace ſodes: non committam ingratitudinis*
Ut crimen, quo vix ſcio an aliud deteſtandum magis
Reperiatur flagitium, incurriſſe videar: atque eo
Genere prognati ſumus, ut nos dedeceat admittere
Quicquam, quod hominum vulgus meritò irrideat: at neſcio
Quid mihi ſolitò acriùs pungant, ac puriant (*potes:*
Oculi; vix manum abſtineo. Raph. *Frica quantum*
Mox ſquammæ, quæ nunc impediunt viſum, decident.
Tobæ. *Oh! vide amabò, nè me fruſtra in lætitiam conjeceris.* (*dubitatio.*
Rap. *Itáne parvam mihi apud te eſſe fidem? ah! abſit*
Tobæ. *Nil dubito quicquam: tu modò quod facto eſt opus, impera.* Iam. Oct. Senar. 2
Rap. *Nihil ad hanc rem neceſſe eſt amplius: vide*
Solùm, nè quod Deus indulget, tibi tua
Intercipiat diffidentia. Sed intrò ſtatim
Hinc concedamus: volo univerſam familiam tuam
Admirandum illud ſpectare prodigium. Tobæ. *Agedum, ſi lubet,*
Duc me. Ecquis me fortunatior futurus eſt, (*rier?*
Si quidem te, ô cœlum, iterum mihi detur contempla-

PERO-

PERORATIO.

Iambici Trimetri.

NOn eſt quòd hìc moremini diutiùs,
Hos noſtros qui ſpectâſtis ludos ſcenicos.
Intus, ſi quid reſtat, peragetur clanculum:
Ibi viſus pio reſtituetur ſeni,
Divinúmque exhibebitur ſpectaculum;
Ludis non exprimendum ſcenicis. Sed quid
Mihi, ſpectatores, occipitium obvertitis?
Reſiſtite puliſper. Priuſquam vos domum
Hinc recipiatis, audite, precor, paucula.
Quæcunque ſacris continentur literis,
Ad noſtram ſunt ſalutem prodita. Hic ſenex
Tobæus, invictæ exemplar patientiæ,
Tot undique circumſeptus calamitatibus,
Nec animum deſpondens tamen. Quem non, licèt
Graviſſimis intricatum infortuniis,
Eò ſuâ reducat tolerantiâ,
Ut temporarii jacturâ commodi aut
Nihil quicquam moveatur, aut certè minùs
Se pergat affligere? ratus quod à Deo
Immittitur, quamvìs moleſtum ac aſperum
Appareat, nihilo minùs tamen ſibi
Saluti fore: quin hunc ſuum luctum brevi
In gaudium commutatum iri; cùm nihil
Adeò in rebus terrenis firmum, ſtabiléque
Eſſe intueatur, quod non æſtuario
Quodam curſu modò huc, modò illuc fluctuet.
Eant nunc mortales inſipientiſſimi, ac,

Deo diffiſi, ob res tam momentaneas
Cœlum mari commiſceant: his perditis,
Seſe interiiſſe clamitent Cùm tot Deus
In hunc præter ſpem olim contulerit commoda:
Nec erit hodie ipſius manus contractior,
Si nos hac dignos præbeamus gratiâ.
Sed quidnam Tobiæ monet connubium?
Et interempti ſeptem Saræ conjuges?
Adeſte huc adoleſcentuli, qui uxoriis
Animum adjunxiſtis complexibus: audite quod
In rem veſtram futurum eſt maximè. Hi viri
Septem, quos ſacra caſus narrant Biblia,
Rarum ſtupentes ſponſæ pulchritudinem,
Brutorum animantium ritu, libidinis,
Non procreandæ prolis ſtudio, amplexui
Formoſæ inhiabant conjugis, ſalacium (rum,
Canum in morem: atque ob id, vix dum ingreſſi to-
Pereunt, & in atrum protruduntur Tartarum.
At Tobias pudicitiæ memor, ac Deo
Suam precibus vitam commendans, ſic dolos
Impuri evadit ſpiritûs & fructibus
Exoptati tutus potitur connubii.
Atq; hæc ob id nunc repetimus verboſiùs,
Ut & illorum interitus, exitiúmque miſerabile, Septen.
Et hujus feliciſſimi rebus in omnibus
Succeſſus, à laſcivia vos avocent:
Nè iiſdem Aſmodæi irretiti caſſibus,
Supremi vindictam incurratis numinis:
Atque ità tandem ſimili plectamini modo.
Valete, & ſi placuit quod actum eſt, plaudite.

FINIS.

JUDITHA.

Actorum nomina.

Holofernes imperator Aſſyriorum.
Moabus, *Ammonides* } duces militum.
Achior, Ammonita.
Thraſo, *Labrax* } milites Aſſyrii.
Bagoas, Cubicularius Holofernis.
Ozias, Conſul Betulienſis.
Joachimus, ſummus ſacerdos.
Sadochus, *Melchias*, *Azarias* } cives Betulienſes.
Juditha, vidua.
Abra, Judithæ ancilla.

¶ PROLOGUS.

Trimetri Iambici.

SAlutem vobis exoptamus plurimam,
Viri colendi, civéſque humaniſſimi,
Quicunque ad ludos hos ſpectandum ſcenicos
Alacres frequentéſq; huc confluxiſtis. Agitedum,
Non multis verbis, aut oratione vos
Prolixâ remorabor. Sed quam acturi ſumus
Paucis hîc coràm narrabo comœdiam;
Et quis ſit ille, eam qui nunc dedit novam.
Schonæus noſtræ archididaſculus ſcholæ,
Quia ſuam vobis antè probari induſtriam
Sæpe animadverit, aliam rurſus fabulam
Profert: neq; profanam tamen; at piam,& ſacram,
E ſacro Bibliorum ſumptam codice.
Quodcunque ei tempus vacuum à ſcholaſticis
Negotiis conceditur, id omne huic ſtudio
Libenter impendit. Neque inutilem ſuam
Operam, aut laborem ſtudioſæ pubi, neque

Vobis

Vobis ingratum fore putat, ſeu literis
Divinis, ſeu politioribus animum
Dicâſtis artibus. Nam quemodmadum ſuam
Orationem à veterum poetarum ſtylo,
Phraſique procul abeſſe confitetur: ità
Hoc quicquid eſt aut jacturæ, aut diſpendii,
Eo penſatum utcunque exiſtimat, nihil
Quod hîc uſquam aut obſcœnum, aut turpe aut ludi- (crum,
Nihil quod ſit teneris offecturum auribus:
Verùm pudica, caſta, verecunda, ac pia,
Quæ audituri eſtis, comperietis omnia.
Itaque non deſunt homines docti, qui illius
Legunt libenter, & probant comœdias.
Quorum ſequi vos nunc mihi videmini
Sententiam: quos attentos, ac benevolos,
Et cum ſilentio auſcultantes conſpicor.
Nunc nè quis veſtrâ abuſum eſſe patientiâ
Me dicat, ſi ſuſpenſos hîc diutius
Vos teneam; eia, aures admovete ſedulò
Hujus periocham dum recito actiunculæ.

Comœdiæ Periocha.

HOloſernes dux Aſſyrici exercitûs, potens
Bello, & rebus præclarè geſtis efferus,
Gravi obſidione urbem Betuliam premit.
Cives ſuis diffiſi viribus, Dei
Subſidium implorant. Deinde aquæ penuriâ
Laborantes, ſtatuunt ſeſe hoſti dedere,
Niſi intra quinque dies ipſis opem ferat
Deus. Quod ſimulac reſciviſſet Juditha,
Cum Ozia civitatis principe graviter

Expo-

Expoſtulat. Hinc divino afflata numine;
Noctu cum ancilla caſtra ingreditur hoſtium:
Scitéque fictis Holofernem fallit dolis.
Quem poſtea vino immoderatè hauſto obrutum
Cùm obtruncâſſet, ſecum auferens caput, ad ſuos
Revertitur. Hoſtes, ſubito perculſi metu,
Fugiunt. Iſraelitides, victoriâ
Prædâque potiti, ſummum collaudant Deum.

ACTUS I. SCENA I.

Holofernes, Moabus.

Iambici ſenarii & ſeptenarii.

E*St iſthuc per Jovem datum mihi, feliciter*
Ac proſperè ut eveniant, quæ facio, omnia:
Nam in quamcunque orbis partem cùm meo accedo
Exercitu, metus continuò maximus,
Atque ingens illîc exoritur trepidatio.
Nec ulla eſt uſquam civitas, neque regio
Tam naturâ loci munita, aut viribus
Opibúſque potens, reſiſtere quæ audeat mihi:
Quin omnes, ſimulac adventare me procul
Reſciverint, protinus accurrunt, & ſe, & ſuas
Vrbes, munitiones ac propugnacula, quibus
Confiſi, quoſlibet alios hoſtes procaciter
Contempſère, atque averſati ſunt hactenus,
Vel ultro dedunt ſupplices: per omnia
Præceptis, mandatiſque parentes meis.
Ex qua quidem re tam feliciter, atque fortiter
Geſta, ſummam profectò apud regem meum
Laudem, præmiáque magnifica; ad hæc gloriam
Memorabilem, atque adeò decus immortale apud

Poſte-

Poſteros me conſecuturum confido. Troch.
Quandoquidem una hæc viris principibus eſt via,
Quâ ad honorem nunquam interiturum, æternamq; nominis
Memoriam emergant: cùm ignavorum & inertium
Hominum fama, unà cum vita intereat turpiter.
Quod pol dedecus & evitâſſe me hactenus ſcio, &
Inpoſterum me ſpero vitaturum ſeduló.
Sed inter hæc tam multa, quæ ex animi ſententia
Mibi ſuccedunt, unum illud hercle me malè habet,
Quòd hos Betulienſes, reliquúmque Iſraeliticum
Populum audio etiam nunc imperium aſpernari meum.
Quod equidem modò mihi retulerunt quidem, quibus
Credo ſatis. Atque adeò ex eo id veriſſimum
Eſſe, facilè pol intelligi atque perſpici
Poteſt, quòd nullus adhuc, aliorum malis
Et cladibus admoniti, legatos ad me miſerint,
Neque de dedendis civitatibus ſuis
Inter ſe aut egerint aut cogitaverint quicquam. Scaz.
Sed faxo nè id inultum auferant: neque ego contumeliam
In me tam inſignem impunitam relinquendam arbitror.
Quin totum hoc recutitorum hominum extirpabo genus.
Ho. *Iſthuc pol rectè, princeps illuſtriſſime: hem,*
Laudo: nihil enim in eos tam crudele unquam ſtatueris,
Quin pejora meriti ſint ſceleratiſſimi.
Hol. *In utramq; utì apparet, nunc aurem dormiunt:*
At ego jam illos, ut digni ſunt, commovebo ſacrilegos.

Qui-

Qui ſe neque edictis noſtris, neque ullis legibus
Teneri exiſtimant : qui nos illudendos ſibi
Proponunt audaciſſimi. Mori nos ſatius eſt,
Octo. *Quàm non hos indignis modis ulciſcamur maſtigias.*
Sed opportunè huc ad me accedit Achior.
Ex illo quæram quodnam hoc ſit hominum genus :
Troch. *Tum quæ eorum ſit confidentia , qui maximo ſuo*
Malo adverſus ſtimulū,ut aiunt,calcitrare audeant :
Hic illum, dum propiùs accedit, opperiar foris.

ACT. I. SCEN. II.

Achior, Holofernes, Moabus.

Senarii & ſeptenarii Iambici,admiſtis paucis Octonariis.

DUcis Holofernis vocem audire viſus ſum mihi.
Atque eccum: accedam, & colloquar. Salveto plurimùm,
Dux inviciſſime. Hol. *Salve Achior: pol commodè*
Huc adveniſti ; nam eſt, in quo mihi tuâ
Operâ, atque conſilio ſit opus. Ach. *Si in me quid eſt*
Princeps honoratiſſime, quo tibi queam
Prodeſſe ; agedum, impera : quodcunque volueris,
Effectum dabo protinus. Hol. *Hem, laudo : ſed eſt quod te rogem.*
Ach. *Quid obſecro?* Hol. *Dicam. Cùm omnes,quotquot in his ſunt regionibus, (putent ;*
Magno metu, atque horrore nos ſibi extimeſcendos
Et cùm ex variis locis, atque urbibus undique (nus :
Ad nos cuncti accurrant, ac ſupplices tendant ma-
Quid cauſa ſit miror,cur præfractum hoc & pertinax
Apellarum genus, arma adverſus nos ſibi
Sumenda, ac noſtrum imperium contumaciter
Contem-

Contemnendum, atque rejiciendum exiſtiment.
Praterea montes,& viarum anguſtias
Occupare munireque conentur potiùs quàm, Troch.
Quod ſuo cum exitio nihilominus erit eis
*Faciendum poſtea, ſeſe dedant nobis.*Achi. *Dicam hercule*
Quod ſentio; & verum dicam, dux ornatiſſime:
*Mentiri enim non eſt meum.*Hol. *Age loquere:*
*Nam audire geſtio.*Ach. *Populus hic, contemptis*
Deabúſque omnibus, quos diverſos regionibus (diis
In diverſis alii colunt, unum Deum,
Cœli terræq; conditorem, veluti illi ſibi
Perſuadent, obſervant, & venerantur religioſiſſimè.
Cujus præcepto olim obſequentes, cùm fames
Ingens totum terrarum urgeret orbem, ex patria
Procul in Ægyptum ſe contulerunt. Atque ibi
Per quadringentos annos, aut eo ampliùs, (modis:
Miris eorum ſoboles ac propago amplificata eſt
Dein cùm iniquâ atque intolerabili tyrannide
Regis premerentur, opem & ſubſidium ſui
Dei precibus imploraverunt ſupplices.
Qui ipſorum miſertus, variis & inauditis cladibus Troch.
Totam Ægyti regionem ità afflixit, ut eos,
Neceſſitate tandem rex coactùs, miſſos fecerit.
Quos tamen haud multò pòſt, mutatâ in diverſum ſententiâ,
Armatâ cùm inſequeretur manu, in mari, quod pervium his
Effecerat Deus, refluentibus aquæ fluctibus,
Unà cum Pharaone totus interiit exercitus.

In quo equidem Ægyptiorum interitu iſthuc fuit
Memorabile, quòd nè unus quidem ſuperfuerit,
Scaz. *Qui tantæ cladis nuncius eſſe poſſet. Mox*
Montoſa ac ſolitaria ingreſſi loca, cùm cibi
Catal. *Et potûs inopiâ laborarent, amari*
Fontes divinâ eis ſunt edulcati gratiâ.
Paniſque quo ſe exaturaverunt affatim,
Troch. 2 *E cœlo illis nunquam audito depluit modo.*
Porrò, quod magìs etiam eſt mirandum, inermes
Cùm eſſent, hoſtes tamen vicerunt quoſlibet,
Deo pro ipſis pugnante. Neque unquam rex fuit,
Aut princeps, aut monarcha quiſpiam, licèt
Opibus & copiis fuerit adjutus maximis,
Qui non adverſo Marte, & infeliciter
Planè cum eis bellum geſſit, dum ſe ſuo
Troch. *Morigeros atque obſequentes præberent Deo.*
Quem ſi quando ſprevìſſent (quod quidem ab eis factum eſt ſæpius)
A quovis ſunt ſuperati, ac debellati protinus.
Quare priuſquam illos adoriaris, hæc (quiras
Scaz. *Quo pacto ſe habeant, mi domine, velim omnia in-*
Et perſcruteris ſeduló. Quòd ſi in Dei
Sui cultu etiam nunc eos perſiſtere intellexeris,
Troch. *Fruſtra te fatiges, atque actum, quod aiunt, (um*
Agas: cùm vinci, aut ſuperari nequeant, donec De-
Iſtum, de quo dixi, propitium habent ſibi.
Hol. *Vah ſacrilege, næ ego te pro iſtis dictis exercebo probé.*
Mo. *Dignus pol eſt, qui indignis intereat modis.*
Ach. *Commovi: væ miſero mihi!* Hol. *Quid tecum muſſitas, Scelus?*

Scelus ? Ach. *Nihil hercle, mi domine, niſi quòd conſilium liberum*
Oportere eſſe exiſtimo : neque graviter,
Aut iniquo animo ferendum, ſi quid fortè ſit
Dictum, quod placet minùs. Hol. *Etiam loqui* } Troch.
Mecum audes, aut quicquam mutire, verbero ?
Agedum, jam ſaxo experiaris, quàm ſit potens
Ignavorum iſtorum Deus, quem tu mendacibus,
Vaniſq; nimiùm hîc nobis vexiſti præconiis. (*ſcio.*
Ach. *Me Miſerum! qui nunc quamobrem accuſer ne-*
Hol. *Ah! neſcis impudens ? jamjam faciam ut ſcias.*
An tu me, nebulo, dignum putas, quem irrideas,
Et quem tam apertè fallere incipias dolis ? (*viros*
Ebodum , comprehendite illum, & ad Betulienſes,
Iſtos fortes, ſi diis placet, atque ſtrenuos,
Vinctum deducite; ut cum illis intereat, & ſuo malo
Diſcat, in univerſo terrarum orbe præter Troch.
Aſſyriorum regem, nullum uſquam reperiri Deum.
Ach. *Heu me infelicem ! Quid feci, aut quid commerui, obſecro ?* (*Niſi*
Hol. *Abripite eum, inquam: quid ſtatis ſtipites?* Mo.
Sequitur, pugnos in ventrem ingerite venefico. (*die.*
Hol. *Scelerate, tu tuo indicio quaſi ſorex periiſti ho-*

ACT. I. SCEN. III.

Thraſo, Labrax, Achior.

Ejuſdem generis verſus.

QVid reſtitas? vah ! ſequere ſceleratiſſime,
Niſi obtorto collo te malis protrahi. (*lum,*
Lab. *Ceſſator, perge. Ah ! crucior mihi deeſſe bacu-*
Quo ſcapulas huic conteram impuriſſimo. Troch.

Ach. *O indignum facinus ! quid peccavi miſer ?*
Th. *Tace nequam.* A. *Si illum, qui ex animo conſulit,*
Affligendum & perdendum exiſtimat; quid faciet ei,
Scaz. *Qui aut damnum dederit, aut malum ?* Lab. *Vetus dictum eſt,*
Malum conſilium conſultori peſſimum.
Idque adeò miror, quomodo tam ineptum quid tibi
In mentem potuerit venire, homo ſtultiſſime.
Ach. *Ut res eſt, dixi, atque hercule id quod ſentio:*
Et me nihil mentitum cognoſcetis poſtea.
Th. *Nugæ ſunt, quas adfers, meræq; fabulæ.*
Lab. *Mihi pol quidem non fit veriſimile, neque commentum placet.*
Sed agedum, properemus. Rurſúſne reſtitas,
Ignave ? pugnum, niſi ſequeris, in os impingam tibi.
Ach. *Næ ego ſum infelix, qui pro conſilio bono*
Tam malam ineo gratiam ! Th. *Quid gannis, impudens ?*
Pretium fers ob ſtultitiam te digniſſimum.
Ach. *Iſthuc quidem malim, quàm ob peccatum; nam, quod ſciam,*
Mali pol commerui nihil. Lab. *Tun' te nihil*
Commeritum dicere etiamnum audes, furcifer ?
Qui hos Iſraelitas homines ignaviſſimos,
Scaz. *Nullis aut copiis, aut viribus vinci, (hinc*
Aut ſuperari poſſe aſſeris? Dignus pol qui in crucem
Abſque ulla abripiaris mora. Thr. *Vah ! non vides*
Quantâ & regem Aſſyriorum invictiſſimum,
Et Holofernem fortiſſimum noſtrum ducem
Afficias contumeliâ, cùm contra imbelle hoc hominum genus

Ne-

Nequicquam nos pugnaturos prædicas : quibus Tro Sc
Jam totus terrarum orbis victas præbet manus, 2.Ca a
Et quorum vim nullæ uſquam nationes ſufferunt ?
Lab. *Sapienter pol quidem à noſtro duce factum exi-ſtimo,*
Atque adeò ex re tua : qui ab his, quorum potentiæ
Opibúſque diffidis, te diſtrahendum cenſuit ;
Et ad eos ablegandum, qui inſuperabili
Virtute præditi, ſe adverſus nos, & te ſuum
Patronum, defendent atque tuebuntur optimè.
Sed neſcio quos huc procul adventare conſpicor,
Fundis armíſque inſtructos. Ex Betulia
Vrbe huc illos ſpeculatum exiviſſe arbitror.
Nos ad latus hujus montis, ſi videbitur,
Secedamus, parúmque iſthàc à recta flectamus via :
Nè pauci temerè in multorum incurramus manus.
Thr. *Placet, agè, propera, atque os vide uti compri-mas, ſcelus.* Tro.S 2.Cata
Vah ! quid cunctare? move te, inquam, carnifex. Tro S
Ach. *Moveo hercule ſedulò.* Thr. *Video, ſed pro-moves nihil.* Cat
Ehem Labrax, neque hîc morandum nobis diutiùs,
Neque propiùs ad urbem accedendum exiſtimo.
Quare arbori iſti, quam haud procul hinc abeſſe conſpicis,
Manibus atq; pedibus alligatum eum relinquamus; Scaz.
Nobíſque conſulamus in tempore. Lab. *Agedum; placet : in pedes*
Nos nunc conjiciamus, quantum poſſumus. Th. *Age,*
Præcurre : conſequar. —

ACT. I. SCEN. IIII.

Achior, Sadocus, Melchias.

Ejuſdem rationis verſus.

———*Eheu miſeriam! itáne me hîc*
Dimet. *Relinqui ſolum, aut à feris*
Dilacerandum, aut inediâ periturum propediem?
O barbaram crudelitatem! ô pectora
Quavis immaniora tigride! Sad. *Eho Melchia,*
Satìs pol, ſatìs inquam procul jam progreſſi ſumus:
Nam vereor, ſi pergamus ire longiùs,
Nè ab hoſtibus circumventi pereamus infeliciter.
Mel. *Nihil adhuc nobis periculi eſt.* Ach. *Sed propiùs huc*
Ad me in valle iſthac accedentes video, neſcio
Quos; vocem hercle intendam, & eorum, quicunque ſunt,
Troch. *Implorabo opem. Si pereundum eſt, manibus*
Hominum, quàm laniatu ferarum me malim mori.
O populares, accurrite, mihique
Auxilium ferte miſero, accurrite obſecro,
Troch. *Atque infelicis vos miſereſcat mei.*
Mel. *Quem hîc audio vociferantem, & calamitatem deflentem ſuam?* (*hîc*
Deus bone! quid iſthuc monſtri eſt? hominem arbori
Ego alligatum eſſe video. Sad. *Eho Melchia,*
Video ego quoque. O prodigium! hinc quantum poſſumus
Fugiamus, & ad urbem rectâ recurramus viâ.
Me. *Mane pauliſper, Sadoce.* Ach. *Accedite propiùs,*
Viri humaniſſimi, & innocenti ſubvenite mihi.

Sad. *Inſidias herculè ego hîc nobis poſitas eſſe video, Melchia:*
Quare fugiamus, inquam, dum fugiendi datur
Copia. Mel. *Quin accedamus potiùs: nihil periculi eſt*
Cùm neminem hîc videamus uſpiam. Sad. *Nequeo*
Mirari, neque conjicere quid rei ſiet: (ſatìs
Niſi quicquid eſt, ad illum ego iſtùc accedere non audeo:
Nam inſidias metuo nimis. Ach. *Adeſte ſodes* Catal.
Viri, omnémque ex animo abjicite formidinem:
Nihil enim hîc vobis eveniet mali. Mel. *Quæſo* Scaz.
Quid tu hominis es, aut quis te alligavit ad arborem
Hanc? & quodnam ob facinus? Ach. *Nullo herculè merito id*
Mihi contigit meo. Sed cujates eſtis, viri
Aut quibus veniſtis è regionibus? Troch
Mel. *Ex urbe hac proxima ſpeculatum egreſſi ſumus.*
Ach. *Betuliâ?* Sad. *Scilicet.* Ach. *O factum bene! nullos ego*
Pol nunc mihi malim dari. Sad. *Quid itá? cedo.*
Ach. *Dicam: ſed hoc utì ſciatis priùs volo; (dis.*
Me veſtrâ cauſâ indignis hiſce eſſe acceptum mo-
M. *Quid ais? propter nos hæc tibi contigiſſe prædicas?*
Ach. *Ità eſt profectò ut dico: ſolvite me, obſecro;*
Rem omnem, utì ſeſe habeat, vobis commemorabo ordine.
Mel. *Hem, ſolvamus eum ac diſrumpamus vincula.*
Ach. *Gratiam habeo vobis, & quoad vivam habiturus ſum maximam:*
Et majorem etiam precor utì vobis referat Deus.

Sad. *Probum eſſe te tua indicio eſt oratio,*
Quæ cujuſque ut vita eſt declarat maximé.
Sed nunc eloquere ſodes, quod promittebas modo,
Tro.Sen. *Cùm noſtrâ causâ hæc te paſſum diceres.* *(cule*
Catal. Ach. *Faciam, atq; lubens quidem: ſed nimis ego ber-*
Vobis metuo malé. Sad. *Quid itá?* Ach. *Neſcitis quo*
in malo,
Et in quanto periculo ſitis miſeri. Me. *Mitte, obſecro,*
Ambages, rémque omnem uno verbo nobis expedi.
Act. *Longum foret ſi hîc vobis commemorem omnia.*
In urbem veſtram me deducite potiùs:
Ibi convocatis civitatis proceribus, *(be:*
Rem omnem vobis narrabo ordine. Sad. *Mones pro-*
Atque ideo tibi libenter hîc obtemperaverimus. Ac.
Bene *(moram.*
Pol facitis. Agedum, properemus: res non patitur

ACTUS II. SCENA I.

Ozias, Achior, Joachimus.

Trochaici ſenarii & ſeptenarii catalectici.

PRô *Deum immortalē! facinus indignū! Achior,*
Quid narras? actum eſt, ſiquidem tu hæc vera
prædicas. *(tum.*
m.Oct. Ach. *Eſt ut dixi, Ozia: putes hominem furore perci-*
Oz. *Heu me miſerum! itáne obſtinatè operam dat, ut*
Nos affligat innocentes? Ach. *Quin ego jam brevi*
Hîc eum futurum cum omni exercitu eſſe exiſtimo.
m.Sep. Joa. *O efferam hominis immaniſſimi dementiam!*
Ah! nullóne nos pacto tyrannidem,
catal. *Ac crudelitatem illius evitare*
Poterimus? Ach. *Joachime, quid cum illis agas*

Q

Qui neque jus, neque bonum, neque quid æquum ſit ſciunt :
Nec quicquam faciunt, niſi quod lubet. Ozi. *Eheu miſeriam ! ut nihil*
Eſt diuturum, aut ſtabile in rebus mortalium !
Jam aliquot hîc annos in pace, ac ſine periculo
Viximus : at ecce rurſus de improviſo exoritur hîc Iam.Sep
Holofernes, homo importunus pol, atque impius,
Qui hoc unum ſtudet, húcque omnibus incumbit viribus, (*cibus:* Tro.Oct
Quò hanc nobis tranquillitatem extorqueat infeli-
Nóſque feritate diſcruciet & excarnificet ſuâ.
Cùm tamen à nobis ei nulla unquam orta ſit
Injuria, ſedulóque caverimus hactenus,
Nè illum aut dicto, aut facto offenderemus. Joa. *Ah!*
Quis pectore tam duro, atque adamantino eſt,
Cui non lacrymas iſthæc excutiat calamitas ?
Verùm quid agemus nunc, aut quid conſilii capiemus Acatal.
Ozia ? Ozi. *Neſcio herculè, niſi hoc unum, quod ſors feret,*
Ut forti atque magno animo feramus : & in Deo
Omnis ſpes ſit nobis. Joa. *Hem ! piè atque fortiter ;*
Laudo : nam ſi ille opitulari dignetur, facillimè
Hominis impotentis & furioſi declinabimus
Atque avertemus injurias. Nihil enim agit,
Ac fruſtra ſe defatigat, cum Deo (*ter*
Quiſquis pugnare parat. Idque adeò re ipſa frequen- Acatal.
Experti ſumus. Ozi. *Scio iſthæc eſſe ità ut* Sen.
Dicis, Joachime: & tamen quando in mentem mihi Catal.
Noſtra veniunt delicta, haud mediocriter vereor miſer,

Nè

Ne ille nos deſerat, & ab hoſte immani atque effer
Superari ſinat. Joach. *Peccavimus herculè*
Frater, fateor, ac pœnam commeruimus graviſſimam.
Iamb. *Sed reſipiſcamus, & quod perpetravimus*
Crimen, agnoſcamus, atque confiteamur ſupplices:
Nullum eſt delictum, cui non benignè ignoverit Deus,
Siquidem ex animo ejus pœnitere nos conſpexerit.
Ozi. *Verè tu pol iſthuc dicis, atque ut te decet.*
Quapropter nihil jam nobis reſtare arbitror,
Niſi ut ad divinam confugiamus clementiam,
Iamb. *Anteacta vitæ deplorantes crimina:*
Hoc unicum in his noſtris calamitatibus (mo.
Confugium, hoc tutum ſalutis noſtræ aſylum exiſti-
Cæterùm tibi, Achior, pro indicio gratias
Agimus maximas, animóque infracto uti
Sis, oramus. Inſaniat Holofernes, ſuiſque
Contumacibus verbis atque minis impiis
Cœlum territet: nibil efficiet; modò, quod fore
Confido, Deum propitium habeamus nobis. Ach.
Hoc quidem (*adeò quia id*
Herculè haud dubium unquam fuit mihi. Atque
Futurum prædicabam, ille indignatus, huc
Me ad vos protrahi juſſit: idem & vobis, & mihi (*vos*
Iamb. *Exitium minitans. Quæ quidem omnia, ut meminiſſe*
Arbitror, intus narravi ordine. Jo. *Meminimus probè.*
Sed nunc intrò, ſi videbitur, concedamus, &
Antal. *Cives ex tota urbe in templum convocatos,*
Iamb. *Ad reſipiſcentiam, delictorúmque pœnitudinem*
Exhortemur ſedulò. Oz. *Nihil eſt quod æquè fecerim*
Iamb. *Lubens. Agedum, præcede, ſequimur è veſtigio.*

ACT.

ACT. II. SCEN. II.

Holofernes, Moabus, Ammonides.

Ejuſdem generis verſus.

ITáne? nondum quiſquam ex ignaviſſimo
Iſthoc recutitorum grege pacem petitum, Acatal.
Aut ſupplicatum nobis advenit? Mo. *Nullus* Iam.
Omnino, princeps honoratiſſime. Scaz.
Hol. *Quæ eſt, ſi non hæc appellanda contumelia eſt?*
Sed inultum faxo id nunquam auferant. Spero me habere, Acatal.
Quo hos meo excruciem modo. Am. *Frequenter dixi, idémque*
Nunc dico denuo, dux ornatiſſime,
Niſi audaciſſimis horum ſeditioſorum hominum Iamb. 3.
Molitionibus omnibus obſtiteris modis,
Profectò in magnum aliquod malum temeraria
Tandem hæc erumpet confidentia. Mo. *Bene herculè*
Ab Ammonide dictum eſt, prudentérq; admodum: Iamb.
Nam deteriores omnes ſumus licentiâ.
Quòd niſi protinus eos adoriamur, illudent, ubi
Nos aut ceſſare, aut languere ſenſerint.
Quare dum licet, & dum conſulendi tempus eſt,
Præfractam horum cohibeamus pertinaciam:
Ulciſcamur impuriſſimos: malè (placet.
Perdamus totum hoc apellarum genus. Hol. *Hem,*
Non pol deſinam, neque conquieſcam, donec id
Perfecero. Tum autem ſceleratus, atque perfidus
Achior (vah!) quibus illum exercebo modis?
Quem quidem mihi nunc optârim dari obviàm, ut
Iram hanc omnem in eum evomam: ſatis id habuero ſupplicii, Dum-

Dummodo illum ulciſcar, uti meritus eſt, maſtigiam : *(omnia*
Quem ego credo manibus pedibúſque obnixè jam
Facere, magìs id adeò nobis ut incommodet,
Quàm ut illis conſulat, ad quos ſtultitiâ eſt ablegatus ſuâ.
Sed præmium jamjam, ſi vivo, ſe dignum feret.

Mo. *Quodvis ego ſuplicium commeruiſſe eum arbitror.*

Hol. *Faxo jam mox ſentiat. Sed agitedum, uti*
Fortes atque ſtrenuos viros decet : annitimini
Mecum, ut contumaces hos, atque improbos

Iam Sen. *Hoſtes, Judæos ſcilicet impuriſſimos,*

Iam.Sep. *Acerrimè ulciſcamur, & efficiamus, ut omnibus*
Exemplo ſient : nè quis ſit, nos in poſterum
Qui aſpernari, aut noſtra edicta repudiare audeat.

Iam.Sen. *Atque adeò in Betulienſibus hiſce proximis*
Quid noſter valeat excercitus jam oſtendam. Quin eò

Iam.Sen. *Redigam univerſum iſtud recutitorum genus,*
Ut quò fugiant, aut ubi deliteſcant, neſciant.
Nunc itaque vos moneo, atque hortor ſedulò.
Nè cujuſquam iſtourm vos miſereat ; quin potiùs
Diripiatis, mutiletis, proſternatis ac
Denique trucidetis protinus, quemcunque

Iam.Sep. *Nacti ſitis. Satìs jam, ſatìs erga nequiſſimum hoc*
Hominum genus noſtra eſt ſpectata patientia *(bo*
Itaque nunc nihil non experiar, nullúmq; non move-
Lapidem, ut improbis horum conatibus reſiſtam,
Molitiones inhibeam, retundam inſolentiam,
Quin animam relinquam potiùs, quàm non hos, uti

Digni

Digni ſunt, ulciſcar ſacrilegos. Sed ſatis Iam.Sen
Supèrque jam moratum, ac conſultum arbitror : 2.
Maturè facto eſt opus. Hem, præbete vos viros,
Atq; exercitum omnem ad urbem continuò admo-
Propiùs : paratis ſemper obfuit delatio. (*vete* Iam.Sep.
Am. *Imperio tuo & hîc, & in aliis omnibus*
Sedulò parebimus : impera, ac factum puta.
Hol. *Credo, mox ſupplicantes aderunt : ſed nihil* Iam.Sen.
Agent : errant, ſi lacrymis nos flecti poſſe cogitant. 2.
Jam faxo experiantur, quantum viribus,
Armis, atque virtute valeant, quos illi uti
Mulieres imbelles illudendos proponunt ſibi.
Atque hæc meritò illis accident, cùm evenerint, Iam.Sen.
Qui nos aſpernantur tam illiberaliter. (*citu* 2.
Mo. *Eia, ſic decet.* Hol. *Nunc ergò inſtructo exer-*
Proximè ad urbem accedamus : Ego, ut ſtrenuum
Imperatorem decet, præibo : vos me conſequimini.

ACT. II. SCEN. III.

Ozias, Joachimus.

Ejuſdem generis.

ITà me Deus amet, quanto ego magìs magíſque
Effrænatam hominis impii violentiam,
Ac crudelitatem barbaram mecum perpendo,
Hoc magìs metuo, nè nos ſuâ opprimat,
Affligat, vexet, atque excarnificet tyrrannide. Iam.Sep.
Sed commodè Joachimum huc ad me venientem
conſpicor :
Hìc eum præſtolabor. Joa. *Enimvero nihil loci*
Eſt ſegnitiæ, neque ſocordiæ, quantum hoſtium
Aſſyriorum immanitatem intelligo.

Quo-

Iamb. 2. *Quorum impios conatus niſi prohibuerit Deus,*
Eo rem deventuram video propediem,
Ut collum capiſtro, & ſervituti, atque jugo
Intolerabili nobis præbendum ſit miſerrimis.
Sed video hîc ſtantem Oziam, quem quærebam.
Ozia,
Iamb. *Scis quo in metu, & quanto in periculo ſimus?*
Scaz. Ozi. *Utinam neſciam, Joachime. Deus bone!*
Militum ſecum huc quantas adducit copias?
Acatal. Joa. *Principes ſi ſimus, atque adeò monarchæ,*
Regéſque potentiſſimi; nequaquam pol tamen
Tantæ multitudinis vim, atque impetum
Suſtinere poterimus. Ozi. *Fuit hercule*
Crudelis ſemper Holofernes ille atque efferus:
Acatal. *Et nunc nil magis vereor, quàm nè quid in nos*
Iratus ſtatuat, ac decernat inhumanius.
Joa. *Adeon' impotenti eſſe animo, nibil ſuæ iſti ut imperans*
Iamb. 4. *Libidini, pluſquam fatali odio non deſinat (impiis*
Nos innocentes perſequi? Ozi. *Eheu! tantámne*
Illis hominibus malitiam ac vecordiam
Innatam eſſe, alienis ut ærumnis & calamitatibus
Gaudeant, atque ex aliorum incommodis
Iamb. *Sua ut conentur comparare commoda?*
Joa. *Niſi me fallit animus, Ozia, haud longè à nobis aberit*
Infortunium: ità caſtris hoſtium undique
Iamb. 2. *Obſeſſæ, in anguſtū oppido noſtræ coguntur copiæ.*
Ozi. *Et ut dicis, Joachime: periimus funditus,*
Niſi Deus ſuâ nos tueatur clementiâ:

Nam

Nam in noſtris rebus nobis præſidii eſt nihil. Iamb.

Joa. *Verè iſtbuc quidem abs te dictum eſt, ac ſapienter : &*

Ob id huc omnibus arbitror incumbendum ſeduló,

Ut precibus nobis placatum reddamus Deum.

Qui ſi noſtrarum calamitatum miſertus, Acatal.

Succurrere nobis dignetur, facilè vel

Validiſſimis illorum obſtiterimus cohortibus. } Iamb.

Namque id reipsâ frequenter experti ſumus : } Tr. 2.

Quando pauci cum plurimis Iamb. Tr

Congreſſi, victores tamen evaſimus,

Divinâ adjuti ope : nihil enim adverſus Deum Iamb.

Humanæ valent vires, nibil armatorum copiæ.

Tutus eſt profectò, & munitus abunde, hunc qui ha-

Propitium ſibi. Quapropter, veluti cœpimus, (bet

Divinam implorare pergamus clementiam.

Spero Deum noſtris placatum lacrymis,

In his miſeriis nos exauditurum ſupplices. (eſt Iamb.

Ozi. *Id quidem & ego futurum confido. Sed tempus*

Intrò ut concedamus, & omnes cives ad Deum

Exorandum cohortemur ſeduló. Joa. *Fiat.* Iamb.

ACTUS II. SCENA IIII.

Holofernes, Ammonides, Moabus, Thraſo.

Ejuſdem rationis.

HAnccine ego tam inſignem in nos contumeliam

Impunitam relinquam, Ammonide? vah! mori Iamb.

Me ſatius eſt. Moabe, Thraſo, Labrax, Simalio,

Huc prodite, & præceptis meis parete ſeduló.

Mo. *Ehem, præſto ſumus, domine, tua ut juſſa*

Exequa-

Exequamur graviter. Ho. *Eia, ſic fortes viros decet.*
Am. *Quicquid præceperis, effectum dabimus protinus.*
Iam.Sep. Thr. *Ego quoq; pro tuis ſummis erga me beneficiis*
Hoc tibi debeo princeps illuſtriſſime,
Conari manibus pedibúſque, nullum non ſuſcipere
Laborem, atque adeò capitis periculum
Libenter adire, dum proſim tibi. Hol. *Bene*
Iam.Sen. *Pol facitis, qui morigeros vos per omnia,*
3. *Atque obſequentes præbetis mihi.* Efficiam
Contrà, nè imperatoris benignitas
Vobis ulla in re videatur defuiſſe: Atque adeò
Totam hanc civitatem vobis diripiendam,
Vaſtandam, evertendámque propino omnibus,
Iam.Oct. Thr. *O liberalitatem maximam!* Hol. *Neque mihi ſatis erit*
Hanc evertiſſe urbem; quin quicquid eſt ubique Judæorum,
Iam.Sen. *Exagitabo, atque affligam crudeliſſimè.*
Sept. *Nullius miſereri certum eſt. Atq; audin' Amonide?*
Acatal. *Nè pueris quidem uſquam inventis aut mulieribus*
Vos parcere volo: nè ſit poſthac ſuâ
Qui nobis negotium faceſſere audeat
Contumaciâ. Quin quicquid uſquam eſt, ſanguine,
Iam.Oct. *Incendio, luctu, atque ſingultu complete ſtrenui.*
Sen. Am. *Bonam hercle rem imperas, factúque facillimam.*
Hol *Nunc autem quo pacto minimo id negotio,*
Scaz. *Atque ſine ulla noſtrorum militum cæde*
Efficere poterimus, commemorabo: vos modò
Auſcultate; atque aures præbete attentas mihi.

Mo.

Mo *Arreximus utraſque, vel ad nutum tibi*
Obſecuturi ſeduló. Hol. *Aquarum ductus, ac fontium*
Tubos ab urbe ſtatim avertendos eſſe cenſeo. Iamb.6.
Am. *Conſilium callidum, placet. Id ſi effeceris,*
Aquæ penuriâ interituros illos arbitror (erunt,
Propediem. Neque nobis eorum mœnia oppugnanda
Neque cum illis dimicandum unquam. Hol. *Si quis aquatum egredi*
Ex urbe auſus fuerit, eum comprendite,
Et mille excarnificatum trucidate modis.
Sed aſtu rem videte ut aggrediamini, Iamb.
Nè præſentiant. Am. *Probè curavero:*
Nam quo pacto iſthuc ſoleat fieri, optimè
Calleo. Thr. *Quin ego quoque in rebus iſtiuſmodi*
Jam ætatem pol contrivi meam. Tum hoſtibus
Conſilia præripere, inſidiari clanculum, Iamb.3.
Occultis illorum obſiſtere molitionibus,
Ex longiori exercitatione, atque uſu, nunc mihi
Eſt notiſſimum. Hol. *Optimè herculè facitis,*
Qui imperatoris veſtri virtutem imitati, viros
Vos acres præbetis, atque ſtrenuos.
Mo. *De deditione jam illos in urbe ſedulò*
Agitare inter ſe auguror. Et ſapiunt, meâ
Quidem ſententiâ, qui ſeſe nobis vivos dedere (er. Iamb.3.
Malunt, quàm ad unum omnes miſerè obtruncari-
Hol. *Quamvìs ſe dedant, non tamen vivent nequiſſimi.*
Quin oſtendam eis potiùs, quid ſit periculi
Illos ſpernere contumaciter, quos, cùm volent,

Placare nequeant. Sed ſatìs hîc ceſſavimus diu :
In caſtra quiſque jam ad ſuos ſe recipiat
Protinus . atque illa, quæ præcepi, ſine mora
Videte ut exequamini. Thr. *Fiet.* Hol. *De aqua*
Ab eis avertenda dico. Mo. *Meminimus probè.*

ACTUS III. SCENA I.

Joachimus, Ozias, Melchias.

Iambici Senarii & Septenarii, admiſtis paucis octonariis.

N*Unc quod ſemper metui, & de quo nimis fui*
Sollicitus infelix, eveniſſe audio.
Nulli ſumus. Quid, obſecro, jam nobis aliud reſtat, niſi *(us !*
Ut aquæ inopiâ omnes pereamus miſerrimi? O De-
Haeccine vides, & pateris? At opportunè eccum foras
Oziam egredientem conſpicio. Triſtis eſt, eadem
Hæc reſcivit mala. Ozi. *Hei mihi! quantis in calamitatibus*
Verſamur miſeri ? actum eſt. Sed hiccine Joachimus eſt,
Quem huc ad me accedentem video ? is eſt ipſus. O
Joachime, ô mi frater, quid agimus nunc, aut quid das conſilii ?
Cedo. Joa. *Neſcio hercle : nam pejore res loco eſſe non poteſt,*
Quàm in quo nunc eſt ſita. Ozi. *Ah! itáne de averſo aquæ*
Ductu rem, quomodo ſe habeat, intellextin' ? Joa. *Omnia.*

Sed

Sed eccum Melchiam huc ad nos properare conſpicor.
Vide ut perturbatus ſiet. Eadem *hæc, quæ nos,malè*
Habent virum. Mel. *Væ miſero mihi! nunc illud eſt,*
Quòd ſi omnes omnia ſua conſilia conferant,
Atque huic graviſſimo malo ſalutem
Quærant, auxilii nihil adferant. O invidentiam! Troch.
Utrùm ſtudióne id habet, an laudi ſibi fore
Exiſtimat, ſi nos perdiderit innocentes? O Deus,
Serva, atque tuere nós miſeros. Sed video quos
Volebam. Eho fratres, quâ ſpe, aut quo conſilio freti ſumus?
Joa. *Ah! Melchia, neſcio: niſi, quod ſors fert, feramus fortiter.*
Mel. *Præ formidine pol mens inhorreſcit mihi,*
Cùm, quàm afflictæ res noſtræ ſint ac perditæ,
Reminiſcor miſer. Hem, quò redacti ſumus? Ozi. *Animo*
Bono ac forti oro utì ſis, frater: ſpero Deum
Suâ nobis ſubventurum clementiâ.
Mel. *Spero ego pol quoque: ſed nè hæc ſpes nos fallat, (nimis*
Metuo infelix. Tum quoties hominis efferi
Immanitatem mecum perpendo, animus præ metu,
Quod dici ſolet, in genua concidit mihi. Neque id
Immeritò certè, ut arbitror: Dimet.
Nam poſtquam tam crudeliter egerit cum iis,
Qui ultro ſeſe illi dediderunt; quid faciet
Nobis, qui conſtanter ei reſtitimus hactenus? Troch.
Utì lupus famelicus in agnós, ità
In nos ſuâ ille ſæviet tyrannide.

Joa. *Scio id ſuturum, Melchia, ſiquidem ille urbem ceperit.*
Sed impios effrænati hominis conatus Deum
Fruſtraturum confido. Mel. *Utinam iſtuc fiat: ſed vide*
Etiam ſodes, nè vanâ lactemur ſpe, Joachime. Joa. *Non*
Fiet. Deus ad tempus nos affligi, non extingui ſinet.
Tum ſi omnino moriendum ſit, qui pro religione,
Pro libertate, pro ſalute patriæ,
Pro aris atque focis perit, haud pol interit.
Itaque forti ac tranquillo animo ut ſis, obſecro.
Malum ego homini nullum præter culpam accidere poſſe arbitror:
Eam ſi vitemus, quicquid nobis evenerit,
Moderatè ac patienter ferendum, non culpandum eſt, Melchia.
Mel. *Rectè, ſed nè aquæ inopiâ affictemur, atque poſtea*
Etiam omnino pereamus, non mediocriter
Solicitus ſum miſer. Joa. *Potin' ut timere deſinas?*
Quid, obſecro, hac ſolicitudine, niſi malum tibi
Conduplicas? cùm idem vel nolenti ſit tolerandum tamen. (dictum
Ozi. *Verè hoc quidem, atque uti ſe res habet, eſt Melchia.*
Quare adverſa hæc ſi animo patienti tulerimus,
Poſt, niſi me mens fallit, fruemur proſperis.
Mel. *Faxit ità Deus.* Joa. *Faciet, tu modò fac ſis animo bono:*

Et

Et nobiſcum Deum precare, ut nos ſuâ
Tueri, ac conſervare dignetur clementiâ.
Mel. *Fiet: nam talis mihi veſtra videtur eſſe oratio,*
Ut, ſi refrager pertinaciter, peccare me putem.

ACTUS III. SCENA II.

Holofernes, Ammonides, Moabus.

Ejuſdem generis verſus.

JAm tranquillo animo demum exeo foras, cùm eò
Redactos pertinaces hoſce apellas conſpicor, (em.
Ut aquæ penuriâ miſerè eis pereundum ſit propedi-
Ego pol nunc illos ſic ulciſcar maſtigias,
Ut nè impunè in nos illuſiſſe videantur. Vah! neſcio
Quos illi nos homines eſſe arbitrentur, qui Scaz.
Tantam ſibi contumaciam feliciter
Ceſſuram credunt. Næ illi vehementer errant, Troc.
Siquidem noſtram priſtinam patientiam,
Qua turpiter abuſi ſunt hactenus, ſibi
Perpetuam pollicentur fore. Sed eccum Ammonidem,
Et Moabum. Am. *Opportunè pol, atque in ipſo tempore*
Hîc aſtabas, domine: nam te quæſitum exieramus foras.
Hol. *Quâ gratiâ? cedo.* Am. *Dicam: dum manè admodum*
Diluculo per tota deambularemus
Caſtra, unumquemque ducem, ac militem officii ſui Scaz.
Admonentes ſedulò: móxque ad civitatem
Propiùs cùm aggreſſi eſſemus, munitiones hoſtium ac

Propugnacula ut contemplaremur accuratiùs:
Deprehendimus alios quoſdam etiam nunc civibus,
In collibus urbi proximis, ſupereſſe fontes: omnibus
Quos illi communiverant conatibus, magìs
His in montis radice poſitis, quàm armis confiſi ſuis.
Quapropter, niſi & ab his eos arcendos longiùs,
Ac diligenter propulſandos protinus
Curaveris, pol fruſtra hîc, atque adeò magna cum infamia, &
Dedecore multos deſidebimus dies.
Hol. *Quid audio? atqui exiſtimabam omnem jamdudum eis (id*
*Aquam eſſe præreptam penitus.*Mo.*Credideram ego*
Quoque: &, niſi ipſe ex illis fontibus eos clanculùm
Catal. *Aquam haurientes, atque in urbem deferentes*
Hiſce oculis vidiſſem modò, nunquam crederem.
Cui malo niſi remedium ſtatim tua
Invenerit prudentia, actum agimus: procaciter
Illudent, ſi id nos aut negligere, aut impedire non
Poſſe intellexerint. Hol. *Ego iſtuc facilè impediero:*
Dabóque operam, ut quæ nunc certa illis conſilia
Videntur, incerta dubiáque reddantur omnia.
Quin mihi ſic ſtat ſententia, potiùs animam
Troch. *Me relicturum meam, quàm non hanc urbem everterim,*
Solóque æquaverim planiſſimè. Am. *Eja! ſic decet.*
Hol. *Neque horum clade, atque interitu contentus ero:*
Verùm univerſum illum recutitorum gregem
Ad ſeditionem natum extirpabo radicitus.

Multa

Multa illos hactenus malè mea docuit facilitas :
At nunc ſaxo illius ut experiantur ſævitiam, cujus
Gratiâ, atque lenitate abuſi ſunt procaciter. Troch.
Neque à quoquam me exorari ſinam, quin pro Scaz.
Tam inſigni iſthac audacia Dimet.
Illos, utì digni ſunt, ulciſcar ſacrilegos.
Malim me crudelem, quàm diſſolutum in hos viderier.
Nam niſi maturè eorum reſtiterimus pervicaciæ,
Ferociam cohibuerimus, retuderimus inſolentiam,
Ad extremum, quæ illorum eſt confidentia, nos quoq;
Urbéſque noſtras oppugnatum venient audaciſſimi.
Mo. *Iſthuc eſt ſapere, non quod ante pedes modò eſt*
Videre, ſed etiam illa quæ futura ſunt,
Multò antè proſpicere. Hol. *Id ducis eſt officium : hoc qui nequit,*
Fatetur ſe indignum imperatoris nomine. Sed nunc ſine
Mora diſpoſitis paſſim præſidiis in montibus, fontes Scaz.
Eos omnes aut obſervari, aut obturari juſſero.
Am. *Iſthuc rectè laudo.* Hol. *Vos me hàc conſequimini.*

ACTUS III. SCENA III.

Ozias, Joachimus.

Ejuſdem generis verſus.

PRofectò quantò ego magìs magíſque ferociam,
Viréſque invictas horum hominum, tum immanitatem, Catal.
Et impatientiam, atque adeò crudelitatem

Ducis hujus effrænati, barbariq; mecum cogito, hoc
Magis metuo infelix, nè hæc nobis infeliciter
Cedat confidentia: quâ freti, tantis copiis
Reſiſtere auſi fuimus hactenus. Neque (*aquæ*
De ulla alia re magìs nunc ſolicitus ſum, quàm de
Troch. 2. *Nobis conſervandæ in fontibus hiſce proximis.*
Sed nè & hanc nobis præripiant, quemadmodum
Reliquos aquarum rivos procul ab urbe averterunt, nimis
Dimet. *Hercule ego nunc vereor miſer.*
Quod ſi contingat, actum eſt de vita, atque ſalute omnium.
At ità me Deus amet, ut ego nunc non tam meæ
Vitæ, cujus major pars jam exacta eſt mihi,
Troch. *Quàm religioni noſtræ, quæ nobis maximæ*
Curæ eſſe debet, quàm uxoribus, ac liberis
Timeo. Quos illi indignis violatos modis,
In ſervitutem perpetuam abripient ſibi.
Sed, niſi me oculi fallunt, Joachimum huc accedentem conſpicor.
Vel ex ſolo illius vultu, in quàm afflicto rerum ſtatu
Dimet. *Sumus, videas facillimè.* Joa. *Ut*
Nihil quietis eſt in pectore! dum advenio,
Cœpi egomet interim mecum rem aliam ex alia
Troch. *Cogitare, & ea omnia in pejorem partem, utì*
Fit, ubi quid in animo ſolet eſſe moleſtiæ.
Quid multis? quò magìs hujus hominis impii
Crudelitatem mecum expendo, ac conſidero
Tyrannidem, hoc mihi mens inhorreſcit magìs.
Catal. *Eheu! lacrymo: quæ poſthac eſt futura vita,*

Cùm tam gravis, támque miſera in mentem venit
Servitus? At Oziam non procul hinc aſtare video. Troch.
Ozi. *Prior ego illum compellabo. Hem Joachime, quo in ſtatu*
Sunt res, ac fortunæ noſtræ? Eheu! quid taces?
Aut quid ſuſpiras, obſecro? Joa. *Ozia mi, mi frater, nihil*
Ego nobis miſerius eſſe arbitror: quibus undique Troch.
Validiſſimo hoſtis barbari obſeſſis exercitu,
Nulla uſquam aut reſiſtendi aut elabendi datur Troch.
Copia. Ozi. *Eandem etiam hîc ego calamitatem doleo miſer.*
Sed neſcio quem procul exanimatum ad nos accurrere video.
Perii: quid ſibi vult tam præceps hominis curſus? quàm timeo nè
Ille nunc triſtiſſimam nobis rem nunciet! Troch.
Joa. *Idem & ego futurum auguror, adeò animus formidine*
Ac terrore obſtupuit mihi.------

ACT. III. SCEN. IIII.

Melchias, Joachimus, Ozias.

Ejuſdem generis.

-------Eheu! vix ſum compos animi, ità
Uſque currendo ſum defatigatus miſer. Troc. 2
Pedibus pol magnam habeo gratiam, qui me ex periculo
Tanto ſurripuerunt. Sed ubi nunc Oziam
Noſtræ urbis principem reperiam cogito. Joa. *Melchias*
Eſt, & te nominat: appellemus. Ozi. *Heus, heus Melchia.*

Mel.

Mel. *Quis homo eſt qui me? Eho! teipſum quærebam Ozia.* *(ranz*

Hem, tu quoq; hic aderas, Joachime? non prævide-

Te, ignoſce. Joa. *Quidnam eſt quòd ità trepidas, aut quid exanimatus es,*

Obſecro? cedó. Mel. *Actum eſt, periimus miſeri.* Ozi. *Iſtud avertat Deus.*

Mel. *Neſcitis quantum ego vobis adventu meo*

Nunc apportem mali. Jo. *Eheu miſeriam! facilè qui-*

Iſthuc futurum, cùm te accurrentem procul (dem

Conſpiciebamus, augurabamur modó.

Mel. *Ad reſtim jam quidem res nobis devenit planiſſimé.*

Ozi. *Væ nobis miſeris! ſed narra ſodes quid ſit mali.*

Mel. *Hoſtes, omnibus undiq; obſeſſis fontibus, aquam*

Troch. 2. *Univerſam præripuerunt nobis.* Ozi. *O Deus!*

Quid ego audio? actum eſt, ſiquidem tu iſthæc vera prædicas.

Mel. *Veriſſimum eſſe reperietis quod nuncio.*

Nam clanculum modò ad hauriendam aquam dum exeo, priùs

Quàm ad ullum perveniſſem fontem, circumventus undique,

Ex inſequentium manibus vix effugi miſer.

Ozi. *Væ nobis infelicibus! ut animus in ſpe, ac formidine* *(ſpes,*

Uſque antehac attentus fuit, ità poſtquam adempta

Laſſus curâq; confectus ſtupet. Mel. *Eheu miſeriam!*

Quid facimus nunc, aut quid das conſilii, Ozia? Ozi. *Neque*

Quid

Quid conſulam, neq; quid nobis faciendum ſit ſcio.
Joa. *Deum immortalem! quàm ego nunc totus diſpliceo mihi?*
Nullos credo uſquam nobis miſeriores vivere.
Sed intrò ſi videbitur, nunc concedamus, ut omnibus
Civitatis noſtræ convocatis optimatibus, Troch.
Conſilium unà capiamus, quid nobis potiſſimùm
Opus facto ſiet. Ozi. *Ut lubet; præcede, ſequimur: O Deus,*
Serva obſecro, atque tuere nos miſerrimos.

ACTUS IIII. SCENA I.

Ozias, Joachimus, Melchias, Sadocus.
Ejuſdem generis verſus.

MUltos jam lamentando flendóque exegi dies:
Adeò ut oculi lacrymis cæcutiant mihi.
Præterea corpus longiori elanguit inediâ:
Quin genua labant, pedéſque vix ſuo
Funguntur munere. Dein, cùm de religione Catal.
Per impios hoſce homines planè extirpanda, de uxoribus,
Ac filiabus conſtuprandis, tum de liberis (gito,
Noſtris in ſervitutem hinc abducendis mecum co-
Dolor is mihi multò omnium eſt graviſſimus.
Atque hanc calamitatem, & miſeriam, quo modo
Nunc effugiamus, equidem neſcio: cùm aquæ penuriâ
Jampridem tota laboret civitas, ciſternis omnibus,
Quæ intra mœnia ſunt, ante aliquot dies planè Scaz. 2.
Exhauſtis. Atq; ideo nihil metuo magìs, quàm nè
Cives, extremâ neceſſitate concitati, (quid hoc? Troch.
Vim nobis faciant, atq; ad deditionem cogant. Sed

Papæ,

Papæ, quantam huc hominum accurrere video multitudinem!
Locus hic vix ceperit. Quid faciam neſcio.
Joa. *Prohibete tumultum, fratres, atque quieto animo eſtote, obſecro:*
Et quod Deus noſtris offenſus criminibus
Nobis immittit, patienter feramus, atque fortiter.
Mel. *Quam tu nobis patientiam, Joachime, quam*
Commemoras fortitudinem? cùm in tantis calamitatibus
Verſemur miſeri Joa. *Spero Deum nobis adjutorem* *(fore.*
Sad. *Iſthuc quidem omnes ſperavimus hactenus: at nunc vides,*
Opinor, quàm miſerè hæc nos ſpes fefellerit.
Sed ad Oziam, utì te facturum dixiſti, nos deduci- *(to: ut*
Sciamus quidnam nobis faciendum ſiet.
Joa. *Agite, ſequimini. At eccum, non ità procul* *(hinc eum*
Stantem video. Ozi. *Deum immortalem! quid ego*
Reſpondeam, aut quid conſilii dem neſcio:
Ità conturbatæ ſunt omnes rationes mihi. *(nunc eis*
Sad. *Quid nunc eis, Ozia? viden' nos conſiliis tuis*
Miſerè impedirier? eóque redactos eſſe, ut
Mors nobis vitæ præferenda ſiet. Ozi. *Reſpirate, ac* *(bono*
Animo eſtote, obſecro. Deus etiamnum vivit, cui
Nos, noſtráque omnia curæ eſſe experti ſumus ſæpiſſime.
Troch. Mel. *Jampridem noſtris delictis ille offenſus, auribus*
Obturatis nos ſpernit, & adverſatur ſupplices.
Ozi. *Peccavimus, fratres, confiteor id quidem, &*
Malo graviſſimo, atque adeò exitio digni ſumus.

Sed

Sed ſpero tamen Deum noſtri miſertum, hunc luctum in gaudium (*ſunt*
Nobis commutaturum propediem. Sa. *Iſthæc verba*
Quibus os nobis ſublevisti hactenus; nunc in Scaz.
Eum rem rediiſſe videmus locum, ut urbs hoſtibus
Jamjam dedenda ſit nobis. Namque ità jubet
Neceſſitas, durum telum. Et pol ſatius eſt, meâ
Quidem totiúſque populi ſententiâ, (*um,*
Ut captivi noſtrum colamus atq; veneremur De-
Quàm religione extirpatâ, per maximam
Ignominiam, dedecus atque opprobrium intereamus Catal.
Omnes. Ozi. *O conditionem infeliciſſimam!*
Joa. *Durum quidem: ſed levius fit patientiâ*
Quicquid nequit mutarier. Ozi. *Auſculta, obſecro,*
Sadoce, vóſque omnes, qui huc veniſtis, fratres; ad fortiter
Reſiſtendum hoſtibus exhortatus ſum vos hactenus:
Eo quidem animo, quòd certò confidebam, Deum
Suâ nobis ſubventurum clementiâ. Id
Quoniam nondum accidit, oro atque obteſtor vos omnes, ut dies (*animo*
Tantùm quinq; patienter ferre pergatis, quæ magno
Ac forti ſuſtinuiſtis hactenus. Spero interim
Deum opitulaturum nobis. Quòd ſi diebus (*quas* Catal.
Illis quinque exactis, nondum precibus lacrymíſq;,
Sine intermiſſione effundendas puto,
Divinam conſecuti fuerimus clementiam,
Nè unum quidem urbis deditionem remorabor diem
Agite, atque hac in re vos præbete morigeros mihi.
Mel. *Si quidem quinq; verùm nè fiant iſti viginti*
Dies.

Dies. Ozi. *Profectò non plus quinque, aut.* Sad. *Aut! nihil*
Moramur. Ozi *Non fiet, tantùm hoc permittite, ut*
Vos exorem. Mel. *Pol virtus tua nos monet, Ozia, ut tibi,*
Rem quanquam gravem atque difficilem petenti,
Pareamus: niſi quid diſſentitis fratres. Sad. *Agedum, tibi*
Concedimus: ſed hac qua dixti conditione, Ozia.
Ozi. *Sic fiet. Ite nunc intrò, & divinam, utì hactenus*
Feciſtis, pergite implorare miſericordiam.
Feliciùs hæc res quàm arbitrabar ſucceſſit mihi:
Tch. *Quando commodè loquendo quinque etiam nunc impetravi*
Dies: interea ſpero aliquid eventurum boni.
Quòd ſi intra iſtud tempus Deus nondum nobis ſubvenerit,
Troch. *Actum erit: neque quicquam nobis reſtabit miſeris, (niſi*
Ut nos tyranno huic dedamus impio.
Quod ut prohibeas, avertáſque, oro te, mi Deus.
Troch. 2. *Maxima quidem noſtra ſunt peccata: ſed tua*
Longè major eſt clementia: quâ potiſſimùm
Scaz. *Tum demum auxiliari ſoles tuis, cùm omni*
Præſidio, omnique humanâ deſtituti ſunt ope.
Id obſecro ut nunc nobis eveniat Deus.
Sed éſtne hæc Juditha, quam multis ſtipatam urbis primatibus,
Ac presbytereris, huc ad me feſtinantem conſpicio? Ea pol
Eſt ipſa; miror quid ſiet: nec temerè eſſe arbitror.

ACTUS

ACTUS IIII. SCENA II.

Juditha, Azarias, Ozias.

Ejuſdem generis.

QVid iſthuc eſt, fratres? Itáne quinto abhinc exacto die
Ozias impiis his nos dedendos cenſet hoſtibus?
Aza. Ità quidem res habet, ut dixti, Juditha.
Sed eccum ipſum ſtantem pro foribus: nunc eum
Præſentem adoriaris licet, quem abſentem incuſàſti hactenus. (dem
Jud. Id faciam, ac confidenter quidem: quandoqui- Troch.
Errare, atque adeò (ut pace illius iſtud dixerim)
Peccare mihi videtur graviſſimè. Ozi. Quiſnam, obſecro,
Eſt ille, quem erràſſe ais, & peccati inſimulas? cedo, Juditha. (ter
Jud. Dicam, Ozia. Tu es ille, quem deliquiſſe gravi-
Exiſtimo. Ozi. Quid ità? dic ſodes: non enim
Intelligo. Jud. Non? hem! Ozi. Non profectò. Jud. At faxo jam ut (quin
Intelligas. Ozi. Si peccavi, ſoror, non cauſam dico,
Quod meritus ſim feram. Jud. Tun' tempus aut diem,
Quo nobis ſubveniat, ſtatues Deo? ut niſi
Intra quinque dies opem ferat, tu urbem impiis Troch.
Hiſce dedas hoſtibus? ah! itáne conſulem,
Ac civitatis principem facere decet? hoc meæ
Fidei credas velim: neque tali oratione, neq; animo
Nobis placandus eſt Deus: Dimet.
Quo quidem ad iram illum provocaveris faciliùs. Catal.
Non ille benignitati, ac clementiæ ſuæ

Tempus

Tempus à nobis ſibi præſcribi poſtulat:
Tum demum ſuccurret, cùm divinæ illius
Voluntati viſum fuerit, noſtræq; ſaluti (opem
Expedire cognoverit. Itaque nunc ſubſidium, atque
Ejus imploremus; noſtráque crimina
Confeſſi, oremus ſupplices, ut cùm illi maximè
Placebit, tum nobis potiſſimùm auxilium ferat.
Scaz. *Quemadmodum quondam majores noſtri, quando præceptis*
Divinis poſt tergum rejectis contumaciter (bus
Alienos coluerunt deos, graviter puniti, atq; hoſti-
Troch. *Traditi, miſeris interierunt modis:*
Ità & nunc idem ille patrum noſtrorum Deus;
Suo nutu qui regit atque moderatur omnia,
Noſtra ulciſcens delicta, nos premi & affligi ſinit.
Quam profectò afflictionem, quemadmodum
Nobis ſalutarem eſſe confido, ità brevem fore
Auguror. Atque hæc ſpes hinc nunc ſuggeritur mihi:
Quòd impio aliorum deorum cultu contempto, piè
Ac religioſè ipſum unum venerati ſumus
Troch. *Hactenus.* Ozi. *O viraginem ſanctam, fortem atque ſtrenuam!*
Vah! pudeat nos noſtrî, qui viri, atque principes
Populi ſumus. Ju. *In memoriam vobis redigite, obſecro*
Quo pacto Abrahamus, Iſacus atq; Jacobus, patres
Noſtri, qui omnes quidem viri fuerunt optimi,
Variis malis, & cladibus olim explorati, neque
Catal. *Animum tamen deſpondentes, divinam conſecuti*
Sint gratiam. Sic etiam nunc, fratres, Deus
Nos exerceri, haud extingui ſinet. Ozi. *Veriſſima*

Quæ dixiſti, ſunt omnia : & laudo conſtantiam
Ac pietatem tuam, mea Judithá. Nunc itaque
Te oramus, ut precibus, atque lacrymis tuis
Placare nobis coneris Deum : tibi (ſcio
Enim, quia mulier pia es & multò melior quàm nos,
Illum obtemperaturum magis. Jud. *Ebodum, auſcultate : nam* Troch.
Quod facere in animo concepi, exponam vobis. Aza. *Quid, Juditha ?*
Jud. *Hac nocte ego cum ancilla mea Abra conſtitui ex urbe egredi.*
Neque hìc, quid ſim factura, perſcrutari vos volo.
Deum tantùm orabitis, ut ancillam ſuam reverti Catal.
Permittat incolumem. Id ſi evenerit, uti
Confido, promitto vobis ſalva futura omnia.
Ozi. *I, mea Juditha: Deus tibi eunti, atq; redeunti ſit comes.*
Jud. *Spero ità fore : vos ad portam me opperimini,*
Nè ſit qui egreſſum remoretur meum. Ozi. *Age, fiet. Deum*
Immortalem! mulier mulieri quid præſtat? virtus ei
Relucet ex oculis, graviſque ſeveritas
Ineſt in vultu, atque in verbis fides. Aza. *Ad hæc*
Rara vitæ integritas, moréſque amabiliſſimi Troch.
Eam commendant maximé. Huc accedit admirabilis
Quædam, quanquam in cultu neglecto, formæ gratia.
Sed hoc demiror, Ozia, quâ cauſâ ea ſit ex
Civitate itura, aut quidnam molitura ſit Troch.
Mulier : niſi quicquid eſt quod conatur, confido ei,
Et nobis omnibus ſucceſſurum feliciter.

Ozi. *Confido ego hercule quoque. Sed nunc, ſi placet,*
roch. *Ad portam rectâ concedamus viâ, atque eam*
Illic expectemus, dum veniat. Aza. *Age, in nobis nihil eſt moræ.*

ACTUS IIII. SCENA III.

Juditha.

Ejuſdem generis verſus.

Difficile pol, atque arduum eſt, quod molior, & tamen
Spes magna habet animum, hanc rem mihi
Succeſſuram ex ſententia. Sed quoniam viribus
Humanis effici id nullo modo poteſt,
Orandus eſt mihi Deus, ut meis ſuccurrere
Et ſubvenire dignetur conatibus.
Clementiſſime, cœli terræq; conditor, Deus,
Qui es Dominus Simeonis patris mei: cui (lem
Virtutem, ac fortitudinem, atque adeò memorabi-
Victoriam contra hoſtes olim tribuiſti tuos:
Oro te, atque obſecro, ut divinâ gratiâ
Tuâque benignitate animum corrobores mihi:
Ut in eo, quod tuo, ut arbitror, afflata numine
roch. *Adorior, facinore, conſtanter perſeverem.*
Ne patere, mi Deus, ut hoc impium, atq; barbarum
Hominum genus impunè in ſanctiſſimum tuum
Illudat nomen; noſque divino tuo
Hactenus addictos cultui, majoribus
Affligat cladibus: belloque ſuperatos miſerrimam
In ſervitutem abripiat ſibi. Quin potiùs, pro tua
roch. *Priſtina erga nos, effice, facilitate & clementia,*
Ut glorioſus ille, atque efferus ſuarum virium

Oſten-

Oſtentator, tuique numinis contemptor improbus,
Ab imbelli illuſus muliere, intereat turpiter.
Utque ipſâ re nobis declares, quàm nihil
Omnino adverſus invictam tuam potentiam
Hominum impiorum valeant vires: Tum quàm miſere inſaniant,
Et quantopere ſeſe fallant, qui copiis,
Qui gladiis, qui ſcutis, atque ſagittis, qui quadrigis, ſuóque Hyper.
Equitatu freti contra te inſolenter criſtas erigunt.
Erit hoc per totum terrarum orbem memorabile, Troch.
Inprimis glorioſum nomini, ſi is, qui (ac tuo Scaz.
Non ſolùm homines, ſed etiam ipſum cœlum ſuis
Terret minis, non multitudine militum,
Aut bellicâ virtute, ſed per inermem fœminam, è
Medio ſublatus riſui ſit omnibus.
Hæc quæſo nunc ſic nobis eveniant, Deus:
Ut impii hominis exempti tyrannide, (tiam.
Summis tuam in nos laudibus evehamus munificen-
Eia, feliciter ſucceſſurum auguror,
Adeò divino afflatus œſtro, animus geſtit mihi.
Nunc tempus eſt, ad exeundum ut me parem.

ACT. IIII. SCEN. IIII.

Ozias, Azarias, Juditha.

Ejuſdem generis.

B*Ono animo eſto, Azaria, haudquaquam etiam ceſſat, &*
Illam jamjam hic tibi adſuturam polliceor: proin'
Tu vanam iſtam ſolicitudinem quæ te diſcruciat, Troch.
Ex animo fac ut amoveas tuo. Aza. *Credo quidem*

Venturam eam, Ozia: ſed quid ſit effectura neſcio.
Ozi. *Neſcio ego quoq; & tamen ſpero Deum non deſerturum ſuos:*
In eo omnis ſpes ſit nobis: quandoquidem in humanis viribus, *(ſpes*
Aut opibus nobis præſidii eſt nihil. Aza. *Sed nè illa*
Nos fruſtretur, vereor miſer. Ozi. *Age, non fiet; bene*
Troch. *Ominare: at eccam eam cum ancilla huc conſpicor*
Catal. 2. *Accedentem.* Aza. *Eſt, an non eſt? certè ipſa eſt. Eia, ut venuſta,*
Atque elegans eſt, omni ſuo mundo expolita,
Dimet. *Ornatâque ſplendidiſſimè!* *(gratia.*
Ozi. *Tum quemvis ornatum nativæ formæ excellit*
Troch. Jud. *Adſum Ozia, ut quod facturam me recepi,*
Vobis præſtem. Ozi. *Hem, conſtanter, atq; fortiter:*
Laudo. Jud. *Deum omnes tantùm orate ſupplices,*
Ut quicquid illud eſt quod molior, ſuâ
Nobis ſecundet indulgentiâ. Aza. *Eheu, Juditha!*
Dimet. *Quàm ego nunc tibi timeo miſer!*
Jud. *Azaria, abſit timor, animique trepidatio: nihil*
Cuiquam innocentia incolumi accidere poteſt mali.
Scaz. *Tum ſi omnino moriendum fuerit, pro patria mori dulce &* *(parvi æſtimo.*
Decorum erit mihi. Dum nè ob malefacta pereo,
Ozi. *O mulierem piam, fortem, atque ſtrenuam!*
Scaz. *Age, macte virtute: Deus faxit, ut quicquid*
Id eſt, quod animo tam magno concepiſti, tibi,
Nobiſque omnibus, ex animi ſuccedat ſententia.
Jud. *Spero ità futurum. Nunc portam, Ozia, jube*
Aperiri, ut quò ire conſtitui rectâ pergam viâ.

Ozi.

Ozi. *Effectum eſt quod vis,en patet. Deus deducat,ac*
Reducat te ſalvam, atque incolumem. Aza. *Egreſſa eſt illa; quo*
Animo atque conſilio planè neſcio. Ozi. *Ego quoque*
Id, quod facere conatur, nè conjecturâ quidem Troch.
Aſſequi poſſum : nihilominus tamen id profuturum
Confido : nam mulierem eſſe ſcio eâ prudentiâ
Atq; ingenii induſtriâ, ut quodcunq; fuerit aggreſ- Troch.
Temerè aut inconſideratè, ſed ſapienter, & (ſa, non
Bono conſilio ſuſceptum eſſe dixeris.
Aza. *Eſt iſthuc quidem in his noſtris calamitatibus*
Et ærumnis magnum ſolatium mihi :
Sed illud multò majus ac firmius
Eſſe arbitror, quod mulier eſt antiquâ fide, Troch. 2.
Moribus integris, ac rarâ vitæ ſanctimoniâ :
Et propterea ſpero Deum illi adjutorem fore.
Oz. *Idem & ego perſuaſi mihi. Sed nunc tempus eſt,*
Ut ad ſomnum nos componamus: cras ſimulac diluxerit,
Omnem populum ad preces continuas excitabimus,
Atque exhortabimur ſeduló. Aza. *Age, ubi voles : I præ, ſequor.*

ACT. IIII. SCEN. V.

Juditha, Abra, Labrax, Thraſo.

Ejuſdem generis verſus.

G*Audeo tandem nos hunc ſuperâſſe montem, cujus ut*
Aſcenſus difficilis, atq; moleſtus fuit,
Ità deſcenſus nobis erit facillimus. (*procul*
A. *Eſt ut dicis, hera.* Jud. *Tum exortus ſolis, qui non*

Abeſſe videtur, efficiet, necubi aberremus à vi i.
Abr. *Verum id quidem: at at, quid hoc?* Jud. *Quid,*
Abra? Abr. *Neſcio*
Quos huc ad nos armatos properare video. Jud. *Bono*
Animo eſto, facilè illos placavero: meditata enim
Jamdudum in pectore mihi ſunt conſilia omnia.
Catal. Lab. *Vide dum ſodes diligenter Thraſo,*
Ut fontes hos obſervandos, ac præſidio ſatis
Troch. *Firmo muniendos cures.* Thr. *Iſthuc herculè*
Curatum eſt ſedulò: nullus enim jampridem hauriendæ aquæ
Troch. *Gratiâ, cujus tamen inopiâ laborant maximè,*
E civitate unquam fuit auſus egredi.
Sed hem, quid iſthuc Labrax? mulieres duas
Propiùs huc accedentes conſpicio. Lab. *Prô Jupiter!*
Troch. 2. *Monſtri ſimile. Ehodum, caveamus ne os ſublinatur*
Nobis. Quin procurramus eis obviàm, (*ſiſtite*
Ac comprehendamus, quantum poſſumus. Hem, con-
Troch. *Iſtîc illico, atque gradum cohibete veneficæ.*
Jud. *Salvete viri humaniſſimi.* Lab. *Apagè, dico ego*
Nobis inſidias fieri. Jud. *Animo quieto eſtote, ac mit-*
Nos, obſecro: nam neq; vobis inſidiæ, neque (*tite*
Quicquam omnino à nobis metuendum erit mali.
Thr. *Id nè fiat ſumma eſt adhibenda cautio.*
Sed cujates eſtis, aut unde venitis tam manè?
Jud. *Mulier ſum Hebræa, ex civitate Betulia*
Troch. *De nocte huc ad vos egreſſa clanculum.* Lab. *Hem,*
Scaz. *Betuliâ! quâ gratiâ?* Jud. *Ut imperatori*
Veſtro indicem, in quàm afflicto, atque miſero ſtatu
Res ſint civium: & ſimul commonſtrem quo modo

Urbem

Vrbem facillimè capere poſſit, nè uno quidem
Ex copiis ſuis amiſſo. Thr. *Eho, bene herculè,*
Atque ſapienter à te factum eſſe arbitror,
Mulier, quæ in tempore ſaluti proſpexiſti tuæ.
Nam eâ pol formâ eſſe videris mihi, ut potiùs
Servari, quàm cum ſceleratis illis perire debeas.
Neque eſt quod à nobis metuas tibi. Quin ſcio
Adventum & conſpectum tuum Holoferni duci
Noſtro gratiſſimum futurum. Agitedum, ſequimini:
Ad illum vos rectà deducemus. Jud. *Placet.*

ACT. V. SCEN. I.

Holofernes, Ammonides.

Ejuſdem generis verſus.

PUlchrè pol etiam nunc, quod à me eſt inſtitutum Catal.
Procedit opus, atq; adeò opportunè admodum hæc
Mulier ſe nobis obtulit: quæ, quomodo
In civitate ſeſe habeant res, mihi narravit omnia.
Sed qualem ego nunc illam dicam eſſe fœminam?
Quâ herculè venuſtiorem nullam uſquam arbitror
Reperirier. Quare nimis ego illam aſpicio lubens.
O faciem pulchram! deleo omnes dehinc ex animo
Tædet harum quotidianarum formarum (mulieres: Troch.
Sed eccum Ammonnidem exeuntem conſpicor.
Am. *Quanquam in ſubigendis hiſce Iſraelitis magnus hactenus*
Nobis ſuſceptus eſt labor: patienter tamen eum
Ferendum, tolerandúmque eſſe exiſtimo, vel ob
Eam ſolùm cauſam, quòd tam formoſæ, atque optimè
Moratæ, apud illos reperiantur fœminæ. At
Eccum imperatorem, haud prævideram. Hol. *Hem*
Ammonnide,

Quid

Quid ais? itáne & hujus mulieris Hebrææ tibi
Forma placuit? Am. *Perplacuit pol, dux illuſtriſſime.*
Hol. *Eia, minimè te hallucinatum eſſe arbitror:*
Nam & ego quo pacto ſatis illius pulchritudinem,
Elegantiam, ac feſtivitatem prædicem,
Planè neſcio, Ammonide: & nôſti, ut opinor, quàm
Troch. 2. *Oculatus formarum ſpectator ſiem.*
Am. *Nè comparanda pol quidem hæc eſt ad eas, quæ in regionibus*
Reperiuntur noſtris. Hol. *Nova figura oris, color*
Verus, corpus ſolidum, ac ſucci plenum. Porrò mores
Tam excellenti formæ per omnia congruunt. (*huic*
Troch. *Præterea, quod in noſtratibus rariſſimum eſt*
Mulieribus, facundiam admirabilem,
Prudentiámque in illa deprebendiſſe videor mihi.
Itaque quod ſe recepit facturam, de eo quidem
Haud dubium eſt mihi. Sed intrò nunc eamus; &
Troch. *In caſtra ad noſtros revertamur.* Am. *Agedum, ut lubet, ſequor.*

ACT. V. SCEN. II.

Juditha, Abra, Thraſo.

Ejuſdem generis.

ENimvero gaudeo, Deóque gratias ago,
Cùm id quod meditor, etiam nunc mihi cedat feliciter. (*militibus*
Hem, ſequere me. Abra. Abr. *Vix auſim, hera, cùm*
Completa ſint hîc omnia. Jud. *Eſto animo bono,*
Dimet. *Nihil nobis periculi eſt:*
Nam etſi deprebendamur, mandato tamen (*enim*
Ducis Holofernis ſalvæ atq; incolumes erimus: id

Per

Per tota edixit caſtra, nè nobis, etiam
De nocte egredientibus, obſit, aut noceat quiſquam. Troch.
Sed obviàm video nobis venientem neſcio
Quem: præſenti, fortique animo fac ut ſies.
Thr. *Spero ego noſtros hos excubandi vigilandique* Catal.
Labores admodum breves futuros, cùm iſti apellarum Scaz.
Gregi ad reſtim res jam devenerit planiſſimè. (*or.*
Sed neſcio quem pedum ſtrepitum mihi audire vide-
Mulierem illam Hebræam eſſe credo, cui noctu etiam quolibet
E caſtris egredi ut liceret, imperator (*adoriar,* Catal. 2.
Noſtri voluit exercitus. Ipſa hercle eſt cum ancilla;
Ac compellabo comiter: Nam pol mulier mihi
Viſa eſt elegans, probiſque ornata moribus.
Matrona ſalve: quò tibi iter eſt? Jud. *Oratum exeo*
In proximam hanc vallem: quod ab Holeferne principe (*his*
Veſtro permiſſum eſt mihi. Thr. *Perge ut cœpiſti: in*
Noſtris caſtris nullus erit, qui aut dicto, aut facto nocebit (*&* Catal.
Tibi. Jud. *Pro iſthoc beneficio vobis gratiam habeo,*
Habitura ſum, quoad vixero. Abra ſequere. Thr. *O mulierem*
Feſtivam, atque pulchram! In vita pol venuſtiorem Troch.
Vidi nullam. Itaque minimè herculè mirum, ſi eam
Magni faciat princeps, nihilque illi negandum exiſtimet.
Jud. *Subſiſtendi nobis hîc jam dabitur locus.*
Secede hinc iſtorſum pauliſper, donec te vocem.
Magnas tibi, mi Deus, ago gratias, quòd hæc,

Quæ

Quæ numine tuo afflata, facere cœpi, mihi ſatìs
Secundâſti hactenus. Oro te porrò Pater
Troch. Clementiſſime, ut quemadmodum aliàs frequenter
Majores noſtros, omni humanâ deſtitutos
Catal. 2. Ope, præter ipſorum ſpem atque expectationem,
Graviſſimis exemiſti periculis,
Hoſtéſque eorum, quamvìs opibus, atque copiis
Catal. Potentes, invictâ tuâ virtute deleviſti,
Et extirpâſti funditus: ità nunc quoque,
Noſtrî miſertus, hunc ſuperbum atque impium,
Troch. 2. Per me de medio ſinas tolli tyrannum.
Ut re ipſa, atque adeò graviſſimo ſuo edocti malo,
Scaz. Agnoſcant homines illi barbari, haud unquam
Fruſtrari, qui in te omnem ſuam ſpem collocant:
Scaz. 2. Eóſque inani opera, atque labore defatigari,
Qui adverſum te tuóque cultui addictos
Bellum ſuſcipiunt. Peccata quidem noſtra maxima
Troch. 4. Eſſe fateor; ſed tua, mi Deus, longè major
Eſt benignitas: qua ſi nobis nunc opitulari
Digneris, profectò fiet, omnes ut tui
Numinis cultores divinam tuam
In ſe collaudent atque prædicent beneficentiam:
Utque alii horum clade, interitúque territi,
Neque vim, neque ullam injuriam inferre audeant
Nobis. Quod ut nunc per me, gratiâ tuâ
Adjutam eveniat, obſecro, atque obteſtor te, Deus.
Troch. Sic tua maximè cunctis innoteſcet clementia,
Si ſe facilem piámque in nos nocentes exerat.
Ehodum Abra, tempus eſt, ut, unde venimus,
Eò redeamus. Abr. Ubi voles: præcede, conſequor.

ACT. V. SCEN. III.

Holofernes, Moabus, Bagoas, Juditha.

Ejuſdem generis verſus.

O *Piparum, delicatúmque, uti præcepi, fac ut appares* *(etiam*
Convivium, Moabe: nam diem hunc totum, atque
Noctem, in lætitia cupio degere. Mo. *Et hoc, & ſi quid aliud eſt* *(me.*
Quod imperas, effectum dabo, princeps honoratiſſi-
Hol. *Ad hæc, vinum nobis pincerna ut optimum*
Promat, id imprimis fac cures ſeduló. Mo. *Fiet.* Troch.
Hol. *Atque adeò nè quid omnino deſit, quod ad*
Voluptatem excitandam, quódq; ad luxum & delicias
Aptum atque accommodum ſiet. Mo. *Memini, tametſi* *(rem* Catal.
Non admoneas. Hol. *Tum Hebræam iſtam mulie-*
Nobis cupiam adeſſe in convivio, ut ſuâ
Nos recreet atque oblectet elegantiâ.
Quin Bagoæ id dedam negotii. Eho Bagoa,
Prodi ocyús. Bag. *Præſtò ſum domine, hem, impera,*
Si quid per me fieri velis. Hol. *Iſraelitidem* *(dè*
Illam mulierem abſque mora conveni, eiq; commo-
Loquendo perſuade, ut diem hunc nobiſcum in gaudio ac
Hilaritate exigat. Bag. *Dabo hercule operam, & me* Scaz.
impetraturum *(vide*
Confido. Hol. *I, atque matura reditum, eámque huc*
Ut reducas mihi. Verbis pol vix poſſem conſequi,
Moabe, quantopere hujus mulieris mihi
Placeat forma: & quo pacto mores ejus amabiles.

Vul-

Vultúſque decorus, tum vox illus, atque oratio
Troch. *Quovis melle dulcior, animum commoverint*
Meum. Mo. *Nihil mirum: namque haud ſimilis eſt mulier mulierum*
Noſtrarum, quæ ſtudent demiſſis eſſe humeris,
Cervice erectâ, ac vincto pectore, ut graciles ſient.
Si qua eſt habitior paulò, pugilem eſſe aiunt: cibum
Catal. *Sibi ſubtrahunt. Quanquam bona eſt natura,*
Reddunt ſe curatura junceas. In hac
Scaz. *Genuinæ formæ gratia eſt: verus color, nullâ*
Ceruſſâ, purpuriſſo, aut ſtibio fucatus. Hol. *Ego pol*
Nullam in vita venuſtiorem vidi fœminam. (tiar.
Quare non deſinam, neque conquieſcam donec eâ po-
Opperiamur pauliſper hîc, dum redeat Bagoas:
Quod jam jam futurum confido. Mo. *Placet.* Bag. *Optimè*
Pol, atque ſapienter facis mulier, quæ principi (ne:
Noſtro animum induxiſti obſequi. Ju. *Ità decet ô bo-*
Nihil ille unquam mihi imperabit, quod non ſim lubens (ſapis
Atque expeditè factura. Bag. *Benignè dicis, laudo: &*
ïmet. *Meâ quidem ſententiâ.*
Sed age, properemus, nè quid noſtra illum offendat cunctatio. (per ſolet
Hol. *Ut omnis mora, cupidè quicquam optanti, ſem-*
Eſſe ingrata & moleſta! At eccam eam cum Bagoa
Huc ad nos accedere video. Eho, quis me fortuna-
Si quidem hujus mulieris fruendæ copia (tior,
Concedatur mihi? Mo. *Id quidem facillimè*
Impetraturum te ſcio: nam quæ fœmina eſt,

Quan-

Quantumvis formoſa, atque nobilis, quæ non Scaz.
Ad nutum ſe morigeram præbeat tibi ?
Hol. *Blandè illam appellabo,atq; ſalutabo comiter.*
Eho mea voluptas, meum ſuavium,
Adventus pol tuus eſt mihi gratiſſimus. (*omnium*
Oh, ut te amplector lubens! Jud. *Næ ego mulierum* Troch.
Quæ vivunt ſum fortunatiſſima, quæ placeo tibi
Dux invictiſſime. Hol. *Teneóne te, mea Juditha,*
Maximè animo expectata meo ? At ſatis jam ceſ-
ſatum eſt diu : (*mine,*
Eamus commeſſatum. Am. *Ubi voles accumbe Do-*
Parata enim ſunt omnia. Ho. *Ehem Juditha,tu mihi*
Dextrum claude latus. Jud. *Id quidem faciam lu-*
bens :
Si quidem ea quæ ancilla apparavit, apponi ſinas
Mihi. Hol. *Sino:Moabe,fac ut accumbant cæteri.*
Mo. *Curabo ſeduló.* Hol. *Nunc genio indulgeamus,* Catal.
Atque hilares ſimus omnes. Agite, quiſque ſibi
Sumat, quod palato, atque gulæ ſapiat maximé. Troch.
Nam neminem apud menſam decet verecundarier.
Moabe, hunc tibi præbibo cyathum. Mo. *Ut tibi ſa-*
luti ſit precor,
Princeps clariſſime. Hol. *Hem, vide ut reſpondeas,*
Idque unico hauſtu. Mo. *Faciam herculè ſeduló :*
Nam fauces ariditate crepant mihi. Quid hoc,
Satin' tibi placet, Domine ? Hol. *Pol ſtrenuum*
Virúmque fortem te eſſe judico. Oh, mea
Vita, mea voluptas unica, frontem exporrige, &
Te præbe hilarem. Jud. *Id quidem ut nunc cupidè,*
atque libenter faciam, tua

Domine

Domine, mihi præſtat benignitas. Hol. *O mulierem*
Lepidiſſimam! diſperéam, niſi te plùs quàm oculos
amo meos.
Da mihi oſculum, anime mi. Jud. *Neque hoc, neque*
Aliud, quod à me petieris ampliùs, tibi negandum
putem.
Hol. *Eia, laudo. Sed quid ceſſant cyathi?* Ba. *Hunc*
ſcyphum
Tibi, ſi placet, plenis propino faucibus,
Dux ornatiſſime. Hol. *Agè, nihil recuſo: ſed (pol eſt*
Audin'? ad fundum uſque ebibas velim. Bag. *Nihil*
Æquè quod fecero lubens. Hol. *Mea Juditha,*
Torch *Quanto jam formoſior videre quàm*
Dudum! quanquam antè ſemper mihi viſa es pul-
cherrima. *(hilarior.*
Jud. *Certè tu pol quidem, mi domine, multo nunc es*
Hol. *Verbum herculè hoc verum eſt: Sine Cerere &*
Baccho friget Venus. *(&*
Nunc genio indultum eſt ſatis. Agedum, ſurgamus,
In conclave unà eamus, delicium atque ſuavium
meum.
Jud. *Nihil detrecto.* Hol. *At at, quid iſtuc? vicit*
vinum quod bibi. *(ſobrius!*
At dum accubabam, quàm videbar mihi pulchrè
Nunc poſtquam ſurrexi, neque pes neque mens ſatis
Suum officium facit. Mo. *Ehem, quid ſtas Bagoa?*
Obſerva principem, atque illum in conclave ducito.
Bag. *Non poſſum: nam ipſe quoque pedibus inſiſtere*
vix queo.
Et tamen experiar. Hem Moabe, ſubveni;

Silu. enim tantum pondus ſuſtinere non poſſum. Scaz.

Mo. *Nunquam herculè, ità ut nunc, vino eum vidi obrutum.*

Ag. *Progredere placidè, Moabe : ego te ſubſequor.*

ACTUS V. SCENA IIII.

Juditha, Abra.

Ejuſdem rationis verſus.

E*Hem Abra, tu hinc à me foris abſiſte longiùs,*
Ac diligenter obſerva omnia. Ab. *Faciam hera.*
Jud. *Nunc tempus eſſe arbitror, ut, cujus exequendi gratiâ*
Huc veni, aggrediar opus. Tu, mi Deus, vires Scaz.
Suffice, animúmque confirma mihi : nè in memorabili
Ac præclaro hoc facinore deficiam turpiter.
Sic divina tua majeſtas tuáque potentia
Evaſerit longè commendatiſſima :
Si non per hominum vires, neque militum
Copias, ſed per me imbellem mulierem
Nos, qui religiosè tuum nomen coluimus hactenus,
Ab impia horum barbarorum liberes tyrannide.
Eia ! ſucceſſurum arbitror, adeò meus gaudio
Geſtit mihi. Abra, huc ad me accede protinus.
Ab. *Hera, adſum.* Jud. *Caput hoc in coriacea tua*
Reconde pera. Ab. *Hui, caput!* Jud. *Tace, atque deſine*
Rogare quicquam: modò, cujus ſit, narrabo tibi.
Ab. *Væ miſeræ mihi!* Jud. *Tace inquam, & eſto animo bono.*

Deum

Deum propitium habemus nobis : at move
Troch. *Te quantum potes.* Ab. *Moveo pol ſeduló.*
Jud. *Inter eundum nihil eſt quod metuamus mali :*
Nam principis edicto ſatis tutæ ſumus.
Ab. *Vide etiam ſodes, nè nimiùm tibi confidas, hera.*
Jud. *Oh, potin' ut deſinas ? nihil periculi eſt,*
Inquam: nam adjutorem Deum mihi eſſe ſentio.
Ab. *Ego pol quid egeris planè neſcio : tum cujus ſit caput,*
Quod in pera reconditum geſto, multò minús :
Neque de eo quid dicam, aut quid ſuſpicer ſcio.
Jud. *Nunc iſtbuc percontari deſine : Poſtea ſcies.*
Ab. *Etiamne longiùs ire paras ? quò me ducis miſeram ?*
Jud. *Quieta eſto, obſecro : ad urbem rectâ imus viâ.*
Nec quicquam nunc eſt quod timeas : nam longiùs
A caſtris digreſſæ ſumus. Quin haud procul
A civitate nos jam abeſſe exiſtimo.
Ab. *Utinam tu hæc vera prædices : ſed dic mihi*
Amabò cujus ſit caput quod porto. J. *Cujus ſit rogas?*
Ab. *Agedum, dic ſodes.* Jud. *Cujus arbitrare?* Ab. *Neſcio,*
Hera : ſed nihil eſt pol æquè quod ſciam lubens.
Jud. *Age, dicam ; quandoquidem divinâ gratiâ*
Omni periculo nunc exemptæ ſumus :
Nam ad portam venimus. Ab. *Oh, audire geſtio.*
Jud. *Holofernis Aſſyriorum principis eſt hoc, quod geris, caput.*
Ab. *Væ miſeræ mihi, nobiſque omnibus!* Jud. *Tace*
Troch. 2. *Stulta: quos tu miſeros appellas, ego omnium*
Puto eſſe feliciſſimos : utpote quibus Pro-

Propitius eſt Deus. Ab. *Hera, tène auſam fuiſſe rem*
Tantam aggredi? Jud. *Quid ni, Abra? Non fit ſine periculo*
Facinus magnum, ac memorabile: & Deum mihi
Adjutorem fore ſperabam. Neque hæc me ſpes Scaz.
Fefellit: divinâ enim ope, non meis, id eſt
Effectum viribus. Sed quid portam pulſare ceſſo, Catal.
Et civibus tam inſperatum impertire gaudium?
Heus, heus, aperito aliquis portam protinus. Ab! quid moramini?
Rem omnem vobis incolumem ſalvámq; eſſe nuncio.

ACTUS V. SCENA V.

Melchias, Juditha, Sadocus, Ozias, Joachimus, Achior.

Ejuſdem generis verſus.

Cujus ego vocem hîc audio?* Jud. *Cujus arbitrare?* Mel. *Neſcio.*
Jud. *Hem, neſcis? Judithæ.* Mel. *Túne huc reverte- (ris,*
Juditha, quam jamdudum interiiſſe putaveramus? Catal.
Jud. *Deus ſuâ me ſervavit clementiâ.*
Sed portam aperi, jam vos beavero. Mel. *Nihil*
Detrecto: ingredere. Agè, nunc dic ſodes Juditha,
Quidnam adferas bonæ rei. Jud. *Dicam, ſed non niſi*
Convocatis civitatis optimatibus. Mel. *Hem Sadoce*
Propera, ac Joachimum ſummum ſacerdotem, & Oziam, Troch.
Reliquóſq; urbis noſtræ proceres huc accerſe ocyùs.
Sad. *Cauſæ quid dicam?* Mel. *Judithàm rediiſſe. Eho, vola.*
Mea Juditha, dic amabò quid ſit factum; aut unde (nobis Catal.
I *Salu-*

Salutem jam auguraris, cùm in graviſſimis malis
Verſemur miſeri? Jud. *Haud miſeros ego,ſed felices eſſe arbitror,*
och. *Quos Deus ſuâ protegit ac defendit clementiâ.*
Mel. *Confiteor id quidem eſſe verum: ſed quidnam iſthuc ſit boni,*
Quid te nunc nobis adferre ais,id herculè (obſecro.
Nimis ſcire cupiam Juditha. Agedum, nè celato,
Sed video unà cum Sadoco accedentem Oziam, &
Quos accerſi juſſiſti civitatis principes. (cæteros
Jud. *Hos ego nunc ingenti complebo gaudio.*
Ozi. *Ehem mea Juditha, itáne nobis te ſalvam reſtituit Deus?*
Jud. *Uti vides,Ozia:atque adeò re geſtâ feliciſſimé.*
Itaq; animo jam nunc vos tranquillo atq; quieto eſſe impero:
Catal. *In utramvis aurem otioſe ut dormiatis*
Scaz. *Fratres.* Ozi. *Eho, dic mihi, quid factum eſt? aut quid iſthuc eſt,*
Juditha, quod tibi feliciter ceſſiſſe prædicas?
Jud. *Neſcitis quantum ego vobis adventu meo apportem boni.*
Ozi. *Mitte ambages, oro. Quin potùs unico (dem*
Verbo dic, quo pacto ſe noſtræ habeant res: quæ qui-
Efflictæ, imò deſperatæ nobis fuerunt hactenus.
Jud. *Agite, expediam pauciſſimis. Hem, Abra, quod habes*
In pera profer caput. Abr. *Accipe, hera.* Jud. *Eia adeſte,*
Troch. 2. *Atque ſpectate, obſecro, prodigium. Hoc Holofernis caput*
Eſt,

Eſt, principis Aſſyriorum, cujus inſuperabilem
Tyrannidem, viréſq; invictas extimuiſtis hactenus.
Ozi. *O facinus inauditum! Caput Holofernis, Juditha!*
Quam ego rem novam audio? Joa. *Deum immortalem! nihil* (*put*
Unquam in vita audivi admirabilius. Tun' huc ca-
Adfers Holofernis? Jud. *Contemplamini, obſecro,*
An non ſit. Ozi. *Præ gaudio, ità me Deus amet, ubi ſim neſcio:*
Quia præter ſpem, atq; incredibile hoc nobis accidit.
Joa. *Bone Deus! cui unquam quicquam æquè feliciter, atque commodè*
Evenit? aut quis nobis fortunatior? (*teſtatem*
Nemo hercle quiſquam: nam in nobis Deus po- Scaz.
Planè per te, mea Juditha, oſtendit ſuam.
Jud. *Verè tu quidem iſthuc dicis, atq; piè, uti te decet,* Troch.
Joachime. Hoc enim quod nobis obtigit bonum, haud
Induſtriâ aut virtute, ſed divinâ ope (*meâ*
Et præſidio adepti ſumus. Nam majus id eſt opus,
Quàm ut humanæ hîc quicquam ſibi vires arrogent.
Ozi. *Scio, mea Juditha, ſcio, non niſi Dei opitulante gratiâ* (*minus*
Te facinus tam arduum perficere potuiſſe. Nibilo-
Erit hoc tibi memorabile apud poſteros tamen,
Te maximo vitæ periculo, in tanta rerum omnium Troch.
Deſperatione nobis ſubveniſſe: téque
Patriæ ſalutem vitæ præpoſuiſſe tuæ. Jud. *Nihil moror*
Inanem gloriam: Deo ſolùm nobis ſunt maximæ

Agendæ gratiæ, qui & vitam incolumem & integram,
Illæſámque pudicitiam ſervavit mihi.
Sed auſcultate fratres, quid nunc porrò vos facere velim. *(muris*
Scaz. Ozi. *Quid, Juditha?* Jud. *Caput hoc Holofernis ex*
Suſpendendum, & mox ſimulac exortus ſol fuerit, in hoſtium *(impetu*
Caſtra irrumpendum vobis arbitror. Quo inopinato
Illi perculſi, ad excitandum principem
Dimet. *Suum procurrent illico.* *(guine*
Quem ubi obtruncatum atque volutatum in ſan-
Suo conſpexerint, ſubitâ formidine
Atque pavore exanimati, fugient protinus.
Quos unà cum illis, qui hæc montoſa loca incolunt
Vos inſecuti facilè trucidabitis,
Atq; interimetis omnes. Sed priùs Achiorem velim
Huc ad nos accerſi jubeatis: ut videat ejus caput
Qui gentem Iſraeliticam contempſit tam procaciter.
Et à quo ad nos, tanquam ad mortem, eſt miſſus. Oz. *Age, fiat: hem*
Sadoce, propera, atque Achiorem ex noſtris huc accerſe ædibus.
Sad. *Faciam herculè ſeduló.* Ozi. *O nos feliciſſimos!*
Troch. *Eia Juditha, næ tu mulier es pia, atque beata*
Præ reliquis, quæ vivunt, mulieribus: cùm tibi
Propitius ſit Deus, qui tanta támque prodigioſa per
Te nobis præſtitit. Ju. *Ozia, hic ſolus laudandus, hic*
Nunquam intermittendis celebrandus eſt præconiis.
Sed adeſt Achior: ehodum Achior, en caput illius,
Qui

Qui propter nos tibi infenſus, ſe perditurum te Scaz.
Miſeris minabatur modis! Ach. *Deus bone!*
Quid iſthuc eſt prodigii? ah! animus pol ſtupet,
Genuáque deficiunt mihi. Joa. *Ehem: quid iſthuc, Achior?* (*ſecro, &*
Itáne in terram prolaberis? animum recipe, ob-
Ad te redi. Ach. *O admirandam Dei potentiam!*
O mulierem quavis beatiorem fœminâ!
Nihil unquam in vita audivi admirabilius.
Nunc itaque relictis, quibus hactenus involutus Troch.
Fui, erroribus, eundem quem vos veneramini,
Quoad vixero, religiosè colam Deum:
Si modò vos in conſortium veſtrum me recipere
Dignemini. Joa. *Euge, recipimus, ac libenter herculé.* (*tia.*
Jud. *Benefacitis: & Deo pol nobis eſt habenda gra-*
Nunc quiſque ſe ad pugnam paret. Mel. *Age, placet: faxo armatos* Scaz.
Noſtros omnes hîc præſentes videatis protinus.
Ozi. *O nos felices! cùm tuâ operâ ac virtute, mea Juditha,* (*tulit*
Immanem hunc, impiúmque tyrannum è medio ſuſ-
Deus. Sed quonam nos munere tantam hanc tuam
Erga nos compenſabimus beneficentiam?
Quibus te laudibus, quibus celebrabimus præconiis?
Nihil unquam tam magnificè dicemus vel faciemus tibi,
Quin virtus plus mereatur tua. Jud. *Apageſis, nihil*
Ego me promeritam exiſtimo. Dimet.
Quod divinæ acceptum ferri debet clementiæ.

Ob id me aut magni pendi, aut laudari à quoquam, impium,
Et iniquum eſſe arbitror. Sed heus Sadoce, tu
Caput hoc de muro conſpiciendum propone hoſtibus:
Niſi quid diſſentitis fratres. Joa. *Et hîc, & alibi tibi*
Lubenter paruerimus, Juditha. Sadoce, ocyùs
Hoc effectum reddito. Sad. *Faciam herculè ſeduló.*
Troch. Ozi. *O Deus, ſerva obſecro nobis hæc bona. (Bone*
Sed Melchiam eccum redeuntem conſpicio procul.
Deus, quantam hominum adducit multitudinem!
Videte ſodes quàm læti & quàm alacres ſient.
Joa. *Nihil pol mirum, tanto ac tam inſperato intellecto nuncio. (petu*
Jud. *Portam nunc aperiri jube, Ozia, ut omnes im-*
Troch. *Inopinato ſimul in hoſtes irruant. (ros:*
Ozi. *Agedum, pandatur porta. Eia, præbete vos vi-*
Et ſtrepitu clamoréque quanto poteſtis maximo,
In hoſtium irrumpite caſtra, & divinâ freti gratiâ,
Fugate, ſternite, atq; trucidate impium, (cedite
Ac barbarum iſtud hominum genus. Mel. *Eho, pro-*
Viri, victoriam nobis in manibus conſtituit Deus.
Fugam dabunt, ubi ducem ſuum occiſum cognoverint.

ACT. V. SCEN. VI.

Thraſo, Labrax, Bagoas, Ammonides.

Ejuſdem rationis verſus.

INfortunatos pol Labrax ego nos eſſe arbitror,
Quibus ſuper montem hunc uſque excubandum ac vigilandum fuit:
Cùm reliqui noſtri exercitûs duces genio

Interea

Interea indulſerint, vinóque ſe compleverint
Affatim. Lab. *Hæc belli alea eſt, ſed luceſcit : quieſcendi* Troch. 2.
Atque adeò potandi, ſi lubet, jam dabitur copia.
Sed quid hoc rei eſt, quòd tantam civium
Ex urbe conſpicio erupiſſe multitudinem ?
Cùm nullus omnino auſus fuerit prodire hactenus.
Thr. *Neſcio per Jovem : quin huc ad nos rectâ pergunt viâ.* *(ſperatio,*
Lab. *Credo, ut fit, omnium rerum inopia, atque de-*
Ignavos etiam fortes ſtrenuóſque facit. Thr. *Age,*
In caſtra nos ſine mora conferamus, &
Rem, quo pacto ſe habeat, renunciemus. Lab. *Conſulis*
Probé. Bag. *Expergiſcere ſodes Bagoa, ſomnúmque oculis excute :*
Nam clarus jamdudum illuxit dies : pol crapulam
Heſternam nondū etiam me edormiviſſe ſentio ſatis:
Neque mirum id certè, cùm nunquam me epulatum meminerim
Lautiùs, nunquam prolixiús. Nunc imperator Troch.
Noſter in amore eſt totus, mulierem illam complectens, quâ ego
Pol in vita elegantiorem vidi neminem.
Sed eccum Ammonidem. Heus Ammonide, quid te tam manè
E lecto expulit, qui herì tantum biberas ? Am. *Sitis* Troch.
Mehercule è primo ſomno experrectum me, hactenus
Miris diſcruciavit modis. Ohe, cedò quod bibam.
Bag. *Hui etiam nunc homo eſt ebrius. Sed quid hoc,*
Quòd milites huc ad nos perturbatos properare video ?

Thr. *Opportunè pol te hîc ſtantem reperimus, Bagoa.*
Bag. *Ah! quid trepidatis? quídve exanimati eſtis, obſecro?*
Lab. *Ad principem in conclave ingredere protinus.*
atal. Bag. *Quid itá?* Thr. *Rogas? hoſtes omnes ex civitate Egreſſi, celeri huc accurrunt gradu.* Bag. *Quid audio?*
Lab. *Age, propera, quid ſtas?* Bag. *Non auſim.* Thr. *Hem, non? quid igitur Faciendum cenſes?* Am. *Nos illos facilè repulerimus*
caz. *Maſtigias.* Lab. *Iſodes, Bagoa: nam quod Cavere potes, ſtultum eſt admittere.* Bag. *Eo.* Am. *Vah! neque*
Verum neque veriſimile mihi videmini
Dicere, neq; uti fortes viros decet. Th. *Vera herculè*
Quæ nunciamus invenietis omnia.
Et pol ſatis conjicere, aut intelligere nequeo,
Unde hæc tanta apud hoſtes exiſtat rerum commutatio, ut
Qui ex muris urbis jampridem vix auſi fuerint proſpicere,
Nunc non metuant ad noſtra caſtra propiùs impetu
Tanto procurrere. Bag. *Væ nobis miſerrimis!*
O cælum, ô terra, ô maria Neptuni! Am. *Hei mihi!*
Quid ità times, tremíſq; Bagoa? Bag. *Nulli ſumus,*
Actum eſt, Ammonide. Lab. *Quid itá? cedó.* Bag. *Periimus funditus.*
Am. *Quin dic, quid eſt?* Bag. *Holofernem noſtrum principem*
Obtruncatum in conclavi reperi miſer.

Adeſte

Adeſte ut ſpectetis flagitium. Am. *Prohibeant*
Iſthuc ſuperi: væ nobis infelicibus!
Lab. *O facinus indigniſſimum!* Bag. *Hebræa illa venefica*
Os ſublevit nobis, quam nuſquam ego invenio. Vah! diſpudet,
Tam turpiter nobis data eſſe verba. Am. *Eſt, ut ais, Bagoa;*
Illa nos miſeros ſuis circumvenit fallaciis. Troch.
Thr. *O ſcelus inauditum! ô ingentem confidentiam!*
Hinc ille repentinus hoſtium incurſus Troch. 2.
In nos. Eheu! quid conſilii das, Ammonide?
Am. *Neque pol conſilii locum habeo, neque auxilii copiam:*
Nam ità ſum perturbatus, ut animum Dimet.
Ad cogitandum inſtituere nequeam. Tum præ formidine
Pedibus vix inſiſto miſer. Bag. *Quin fugimus, quantum poſſumus:*
Dum ſalvi, atque incolumes ſumus. Am. *Non diu erimus, per Jovem:*
Namque hoſtium imminentium ſtrepitum, ac tubæ
Vocem audire videor mihi. Fugiamus, Bagoa.
Bag. *Probè mones.* Am. *Præcurrite vos: ego jamjam* Scaz.
Cum toto ſequar exercitu. Sed næ ego homo ſum
Stultiſſimus, qui non ipſe mihi in tanto conſulam
Periculo. Agè, nihil moror exercitum:
Namq; hocce tempus præcavere mihi me, non aliis ſinit.

ACTUS V. SCEN. VII.

Melchias, Sadocus, Azarias.

Iambici ſenarii & ſeptenarii.

NUnc irruendi tempus eſſe exiſtimo.
Hem, macte virtute : Deus noſtros conatus ſuâ
Secundabit clementiâ. Sad. *Agite, quiſque ſe*
Virum præſtet. Nè metuite impias hominum
Troch. *Barbarorum copias : nam adverſus hos abundè*
Nos muniet, atque tuebitur Deus. Et ſi humanitus
Quid fortè nobis acciderit, equidem pro patria,
Ac religione qui perit, non interit pol turpiter.
Scaz. 2. *Sed quidnam hoc eſſe dicam, Melchia, quòd è caſtris*
Videmus prodeuntem neminem ? Mel. *Credo*
Illos reſciviſſe imperatoris ſui
Necem, & ob id perculſos metu fugiſſe. Sad. *Ità*
Me Deus amet, ut mihi nunc verum videris dicere.
Octon. *Accedamus propiùs. Deum immortalem ! deſerta hîc ego*
Conſpicio eſſe omnia. Eho, accurrite, ſpolia
Hîc nobis ſunt relicta ſplendidiſſima. Mel. *O*
Octon. *Admirandam divini numinis clementiam !* Aza. *Bone*
Deus ! quàm ſæpe eveniunt, quæ non audeas
Sperare? Sed quidnam faciendum cenſes, Melchia?
Hoſtéſne perſequemur, an priùs urbis principes
Scaz. *Hujus rei reddemus certiores, ut*
Ex illorum ſententia agamus, quicquid hîc
Faciendum porrò ſit nobis? Mel. *Mittamus protinus*
Aliquem : quin tu potiùs ipſe i, Azaria, rei

Tum

Tam prodigioſæ nuncius. Nos interim
Partim prædam hanc opimam, quam nacti ſumus,
Servabimus, partim fugientes inſequemur Catal.
Hoſtes. Aza. *Nihil pol unquam injunctum eſt mihi,*
Quod fecerim
Lubentiùs. Næ ego gratiſſimum apportabo nuncium. Octo.
Age Azaria, omnem è corpore torporem excute:
Viarùmque omnes aſpernare crepidines.
Nam quemcunque hac in re laborem ceperis,
Eum tibi abunde penſatum iri credito.
Sed ſatìs hìc ceſſatum eſt: nunc me inpedes quantum queo.

ACTUS V. SCENA VIII.

Ozias, Juditha, Joachimus, Azarias.

Ejuſdem generis.

ENimvero, niſi me mens fallit, ſpero ex ſententia Octo.
Hanc rem nobis porrò eventuram, Juditha:
Adeò animus nunc gaudio geſtit mihi. Jud. *De eo*
Pol haud dubito, Ozia. Sed extra portam paululum
Progrediamur: ſpero adfuturos modò, qui nuncium
Nobis gratum, ac jucundum ſunt allaturi. Joa. *Id quidem*
Et ego brevi confido fore. Aza. *Deus bone!*
Boni quid adfero? Sed nequaquam hic mihi mora.
Subſiſtendum arbitror. Ad urbem ſine ulla pergo.
Ozi. *Hem Juditha, neſcio quem huc accurrentem video.* (de
Bonum herculè, id quod apportat, fore auguror. Vi-
Ut geſtiat, utque lætus, atque alacris ſiet.
Jud. *Azarias eſt.* Joa. *Aut ille eſt, aut oculi hallucinantur* Catal.
Mihi.

Mihi. Aza. *Sed non procul à porta video ſtare neſcio*
Quos: illos primùm delibutos reddam gaudio. Joa. *Is*
Catal. 2. *Eſt ipſus : occurramus.* Aza. *Eho, nemo geſtientem*
Azariam videt? nemo illi gratulatum
Advenit? Jud. *Audin' quid dicat, Ozia?* Ozi. *Oh!*
quid ni audiam?
Aza. *Sed adſunt, quos optabam.* Jud. *Hem Azaria,*
quid ità (*tha,*
Geſtis, aut quid lætus es, obſecro? Aza. *Mea Judi-*
Troch. 2. *Quæ eventura prædixiſti, contigerunt omnia.*
Hoſtes ſubito terrore, ac formidine
Exanimati, cuncti fugerunt turpiter.
Ozi. *O ſummis laudibus celebrandam Dei*
Dimet. *Benignitatem! ô numinis*
Divini nunquam nobis reticendam clementiam!
Oh, Azaria! oh, mi frater! quid nobis felicius,
Si quidem tu hæc vera prædicas? Aza. *Veriſſima*
Octo. *Reperietis quæ nuncio. Nunc adeò ad vos ſum miſ-*
ſus, ut,
Quid præterea faciendum ſit, ſtatuatis protinus.
Joa. *Agitedum, ingrediamur, ut accitis cæteris*
Urbis magnatibus, de eo unà conſultemus: &
Tantam, tâmque admirabilem erga nos Dei ſimul
Omnes laudemus, atque prædicemus beneficentiam.
Jud. *Piè atque prudentèr. Præcedite vos: ſequor.*

PERORATIO.

Iambici ſenarii & ſeptenarii.

P*Oſthac egredientem hîc nullum videbitis:*
Nam ſi quid eſt quod reſtat, intus tranſigetur.
At

Subſi-

Subſiſtite etiam nunc paulisper, & coronidis vice Octo.
Quam autor ſubjicit, audite admonitiunculam.
Hæc, quam ſpectâſtis, ſacra eſt hiſtoria, non ludicra, aut
Profana fabula. Itaque ad anagogen, ac myſticum
Arcanúmque rei ſenſum animos advertite ſeduló.
Vidiſtis hîc Holofernem, glorioſum atque impium
Suarum virium oſtentatorem, qui non modò
Homines pios, ſed ipſum etiam Deum procaciter
Convitiis probríſque inceſſere eſt auſus. Sed quam, precor, Octo. 2
Cataſtrophen nefanda illius ſortita eſt immanitas,
Deóque exoſa oſtentatio? Non fortiter
In acie cum viris pugnans, ſed ebrius
A muliere imbelli obtruncatur turpiter.
Eant nunc impii tyranni, ac viribus
Opibúſque ſuis confiſi ſeſe jactitent:
Miniſque cœlum territantes, neminem ſibi
Aut formidandum, aut extimeſcendum putent.
Cùm nihil adverſus Deum ipſorum impotentes Troch.
Valeant molitiones, nihil conatus improbi;
Quos divinâ adjuti ope facilè declinant boni,
Ut ſacra hæc nos docet, monétque hiſtoria: quam
Ludo vobis hîc exhibuimus comico.
Qui ſi placuit, agitedum ſodes, PLAUDITE.

FINIS.

PSEUDOSTRATIOTÆ FABULA JOCOSA, atque ludicra.

Actorum nomina.

Phormio, Vietor.	*Leſbia*, caupona.
Dorio, ahenarius faber.	*Syra*, Lesbiæ ancilla.
Perilla, Phormionis uxor.	*Chremes*, ruſticus.
Bromia, Dorionis uxor.	*Niſa*, Chremetis uxor.

PROLOGUS.

Trimetri Iambici.

PAcem, & quietem vobis atque publicam
Tranquillitatem grex exoptat ſcenicus,
Quicunq; huc confluxiſtis, fabulam hanc novam
Spectaturi, noſtróſque Ludos comicos
Hodie veſtrâ decoraturi præſentiâ,
Vos appello, quicunque liberalibus
Atque ingenuis animum excoluiſtis artibus:
Et candidâ qui humanitate præditi,
Studiis bonorum provehendis ſedulò
Incumbitis, nigróſque odiſtis Zoilos.
Malevolos nil moramur: qui dum induſtriam
Noſtram culpant, ſuam produnt inſcitiam.
Nunc quàm ſumus exhibituri audite fabulam:
Non ſacram, aut ſeriam, ut conſuevimus hactenus,
Verùm feſtivam, jucundam, atque ludicram.
Jocos hoc tempus poſtulat, & facetias,

Saléſ-

Suéſque, ſed caſtos tamen atque innoxios.
His nos jam ludere permiſit didaſcalus.
Neque id ſibi vitio vertendum exiſtimat.
Bonorum habet exemplum, quo ſe defendere
Facilè queat ab invidorum morſibus. Troch.
Valeant igitur malorum hominum calumniæ,
Quos non meliùs ulciſcaris, quàm ſi auribus
Obturatis prætereas, nihilique æſtimes.
Abunde ſibi ſatìs factum putabit, ſi ſuam Sept.
Operam vobis non diſplicere ſenſerit.
Cui hoc ſolum eſt in votis, ut quas hactenus
Et fecit, & poſthac facturus eſt, bonis
Probet comœdias: ſive illæ ſint ſacræ,
Seu ſint futuræ ludicræ. Verùm ſatìs
Prolixâ oratione præfatus mihi
Videor. Agitédum, ad argumentum fabulæ
Attenti quæſo eſtote abſque ullis fabulis.

PERIOCHA.

DUo combibones admodum diluculò
Foras unà egreſſi, ad potandum commeant.
Uxores per totum illos quærunt oppidum.
Mox deprenſos plagis contundunt plurimis.
Hi poſtea Hiſpanos mentiti milites,
Ruri adoriuntur ruſticum, miſeríſque eum
Exercent, & cruciant modis. Qui ſumptibus,
Magníſque impendiis gravatus, conjugis
Subſidio ex ædibus ambos exturbat, probè
Sugillatos. Compulſi mox inopiâ, Catal.
Domum ſe recipiunt: & confeſſi ſuam
Culpam, cum uxoribus redeunt in gratiam.

ACTUS

ACT. I. SCEN. I.

Phormio.

Senarii & ſeptenarii Iambici.

NÆego hominum qui vivunt ſum infeliciſſimus,
Cui præter alia eáq; innumera incommoda,
tam procax,
Alecto megara & Tysiphone, *Difficilis, tâmque imperioſa uxor contigit.*
Cum furia quapiam infernali vitam agere mihi
Videor, adeò ſuis dies noctéſque me exigitat,
Scaz. *Cruciátque præſtigiis. Quanquam operi ſedulò in-*
Uſque officio meo perſungor gnaviter : (tentus,
Nunquam tamen ſuis me rixis atque jurgiis
Obtundere, & enecare ceſſat bellua. (eſſe me,
Mirum eſt profectò, etiam nunc animi compotem
Neque jampridem redactum eſſe ad dementiam,
Qui cum tali Tiſiphone annos jam vixi plurimos.
O me temerarium, atque hominem multo omnium
Stultiſſimum! qui tam duro, & inamabili
Capiſtro collum irretiendum præbui : unde quo
Troch. *Pacto me expediam, aut quibus rationibus*
Scaz. *Exolvam, planè neſcio miſer : tam arcto,*
Támq; inſolubili nodo illigatum me eſſe ſentio, ut
Malè illos perdat Jupiter, nobis jugum
ſcaz. *Iſtud qui impoſuerunt graviſſimum : qui tam*
Octo. *Moleſtas, odioſáſque maritis injecêre compedes:*
Sed quid agas? Quod factum eſt, infectum reddi non
poteſt.
Cui cum cacodæmone, ut aiunt, navem ingredi
Contigit, ei inter navigandum mores illius,
Omnéſque ſunt ferendæ injuriæ : non diutiùs

Tamen

Tamen quàm cùm in portum ſit perventum: tum eo
Relicto, liberum eſt abire quolibet. (*ſer?*
Sed quàm procul ego adhuc ab illo portu abſum mi-
Neque de ulla re ſum ſollicitus magìs, quàm nè Scaz.
Ad eum nunquam acceſſus concedatur mihi:
Niſi quis Deus Apomechanes, *utì dici ſolet,*
Apparens, de medio hanc tollat veneficam.
Tum ego me quovis homine feliciorem deputem. At
Nequaquam pol hoc eſt ſperandum mihi, cùm ultra Scaz.
Neſtoreos annos illa ſit victura ſacrilega. (*Hem,*
Sed jam ſatìs ſupérque querelarum eſſe exiſtimo.
Virum, non fœminam te eſſe recordare, Phormio.
Quin potiùs ità te compara, ut quicquid animo
Ægrè eſt, procul abs te removendum atque pellen-
dum putes.
Agedum, ſic pol poſthac facere certum eſt mihi.
Nunc itaque quemadmodum ſtatueram, his Bac-
chanalibus
Pagos vicinos, atque etiam longiùs ab urbe diſſitos,
Perambulare pergo, probè, utì conſpicamini,
Oneratus. Quoniam hoc tempore, ruſticis paſſim Scaz.
Conviviis, atque genio indulgentibus,
Confido commeatum ventri haud defuturum Catal.
Famelico: ídque ſine labore, atque opere tamen,
Quo pol domi miſerè crucior, ac torqueor
Infelix. Sed quemnam huc procul accedentem con-
ſpicor?
Eſtne hic Dorio familiáris meus, ac fidiſſimus
Compotor? Is eſt ipſus, commodè herculé.
Hìc illum præſtolabor, dum propiùs acceſſerit.

ACTUS I. SCENA II.

Dorio, Phormio.

Ejuſdem generis verſus.

MIrum ni mihi mater fuerit Ignavia,
per. *Patérque Lethargus, ità laborem corpus ex-timeſcit*
Meum, adeóque nihil otio dulcius eſt mihi. Itaque
t. Scaz. *Relictâ, quæ me jam ſatìs ſupérque defatigavit,*
och. *Officinâ; atque uxore, quam habeo domi,*
to., *Quavis moleſtiorem Xanthippe; lebete ac cacabo*
In humeros ſublato, opportuno hoc tempore,
Quo omnia paſſim lætitiâ, commeſſationibus,
Conviviiſque perſtrepunt, hinc longiùs
Abire decretum eſt mihi: ubi mea me haud facilè
Eſt inventura blitea. Satìs jam diu
Non ſecùs ac claudus ſutor deſedi domi.
Credo reperturum alicubi me non opus,
roch. *Quod quidem cane pejus & angue ſemper horrui,*
Sed pabulum huic gulæ atque aqualiculo gratiſſimū:
Nempe petaſonem, aut pernam, aut armum aliquem ovillum, bene
roch. *Aſſum. Cui quidem potus ſi acceſſerit*
Talis, quali à ſummo mane, uſq; ad multam noctem herì (quovis
caz. *Me opplebam largiter: O (Deus bone!) tum ego me*
Apitio beatiorem, atque adeò ipſo Midâ,
caz. 2. *Aut Crœſo ditiorem exiſtimem. Et ſpero*
Eventurum quod auguror, ità animus præter
Solitum geſtit mihi. Sed in ipſo tempore
Eccum ſodalem Phormionem non procul

Hin

Hinc ſtantem conſpicor, ad iter quoq; inſtructum, Scaz.
Uti videtur. Nullum pol ego nunc obvium
Mihi dari malim. Accedam, atque alloquar. Hem, hîccine
Aſtabas, Phormio? oh, ut te aſpicio lubens!
Phor. *Tuus quoque, per Jovem, conſpectus, Dorio,*
Mihi longè eſt gratiſſimus: atque ob id procul
Te huc accedentem conſpicatus, ſubſtiti
Lubenter herculè, atque adventum expectavi tuum.
Dor. *Facis amicè, atque ut te decet.*
Sed quid te tam manè evocavit è lecto, qui heri Dimet.
Tantum biberas? Lucri bonus odor, opinor, afflavit Scaz.
Nares tuas. Phor. *Non pol ſpes lucri, aut quæſtus tam diluculò, at* Octo.
Uxor ſuis è nido me exturbavit jurgiis.
Dor. *Quid audio? etiam hîc illa tecum litigat?*
Phor. *Quaſi tua hoc nunquam fecerit hactenus.* Dor. *Frequentiùs*
Quàm volui, Phormio. Phor, *Credo, & tamen mea*
Tuam longè ſuperat procaciâ: itaq; nuſquam mihi
Conceditur, illâ præſente, quies. Et ob id ubivis gentium Octo.
Malo eſſe, quàm domi. Dor. *Sapis meâ quidem*
Sententiâ: nam ego quoque crucem non æquè atque meam
Exhorreſco veneficam. Sed quò nunc eſt iter?
Aut ubi quæſtum tibi futurum exiſtimas?
Phor. *Ego hoc tempore, nè quid amice ſimulem, nullo* Scaz.
Labore me fatigare ſtatuì: à quo aliàs quoque
Non mediocriter abhorrere ſoleo, ſed quod Scaz.

Dies hi poſtulant, curandam cuticulam
Mihi eſſe duxi, genióque indulgendum affatim.
Dor. *Cur igitur hæc circumfers, aut quare ad opus te paras ?*
Phor. *Vis dicam, Dorio ? ut os uxori ſublinam.*
Octo. Dor. *Ha, ha, he, ad eundem modum ego quoque non rarò fallo meam.* (*Non ſitis?*
Sed quid, quod te rogem? Phor. *Quid, obſecro?* Dor.
Phor. *Utinam ſit qui iſthuc cupiat experirier,*
Mihique cantharum offerat ! Malè peream
Niſi totum, quantumvis capacem, protinus unico
Hauſtu ebibam. Dor. *Mihi quoque ex compotatiuncula,*
Quam in multam noctem producebamus herì,
Fauces ariditate crepitant. Phor. *Eamus ergó: quid*
Stas? Sed ubi nunc cerviſiam arbitrare nos (*quere.*
Inventuros bonam? Dor. *Non procul hinc : hem, ſe-*
Rectâ iſthùc jum te deducam viâ. Phor. *Quó?* Dor.
Ad Lesbiam. (*ximo*
Troch. Phor. *Feſtivámne illam mulierculam, quæ in pro-*
Hoc habitat vico ? Dor. *Eam ipſam.* Phor. *Eamus ergó : nam*
Nimis vereor, nè, ſi hìc ſubſiſtamus diutiùs,
Uxor obtorto collo me intrò retrahat. At at, crepat
Troch. *Oſtium: in pedes nos conjiciamus: quantum poſſumus.*

ACTUS I. SCEN. III.

Perilla.

Ejuſdem generis verſus.

EHo, quid hoc monſtri eſt? quò tam ſubitò meus
Hinc ſe ſubduxit furcifer? credo hìc eum

Aliquem

Aliquem conſpexiſſe cacodæmonem, adeò
Has horret ædes, adeóque invitus eſt domi.
Non tamen illum puto hinc tam citò abiiſſe longiùs,
Sed alicubi hîc aſtare otioſum pro foribus,
Et cum viciniis de rebus frivolis, nihîlque ad Troch.
Farinam conducentibus confabularier:
Aut percontari res novas. Quod pol multò facit
Lubentiùs quàm opere ſe exercet ſuo. At
Quid hoc? nuſquam hîc ego illum conſpicio miſera.
Perii, mirum ni ſe rurſus aliquò abdiderit
In diverſorium, aut in proſtibulum potiùs.
Eheu! nullam me miſeriorem uſquam arbitror
Mulierem vivere. Utinam terra dehiſcat, méque Octo.
abſorbeat
Suo hiatu! tam me vitæ piget ac tædet meæ:
Nam cur hac luce frui cupiam diutiùs?
Quocunquè me verto, luctus atque miſeria
Me urgent, premúntque undique. Tum paupertas, grave
Profectò onus, rerúmque neceſſariarum
Penuria, ad hæc liberorum grex inops, Troch. 2.
Nudus, atque famelicus, eò me redigunt infelicem,
Ut quò me vertam, aut quid agam, planè neſciam.
Fruſtra hîc ego lamentando conſumo diem. (At
Quin potiùs miſſas facio querimonias,
Quibus proficio nihil: atq; me ità comparo,
Non perpeti diutiùs nebulonis contumelias, Octo.
Quem jam, ubi ubi eſt, per totum quæram oppidum,
inventúmque ità
Exercebo, atque ulciſcar ſacrilegum, ut hujus

Diei, meique; quoad vivet, memor ſiet.
Et primùm viſam apud Dorionem vicinum hunc, ubi
Eum nunc eſſe cogito: nam cum illo potitat
Libenter. Dignum pol patellâ operculum:
Adeò ille huic noſtro eſt ſimilis per omnia.
Ignavus, iners, tardus, ſtipes, potator ſtrenuus.
Unum ſi nôris, alterum cognoveris:
In eodem mihi videntur ludo edocti ad nequitiam.
Sed eccum Bromiam ejus uxorem: hanc adoriar.

ACTUS I. SCEN. IIII.

Bromia, Perilla.

Senarii & ſeptenarii Iambici, admiſtis paucis octonariis.

UBi ille ſcelus eſt? vah! nuſquam eſt: heu me miſeram! occidi.
caz. *Rurſus tam manè? ut illum dii deæq; perdant, qui*
Tot mihi curas, tot ſolicitudines parit. (giam.
Porcum pol mihi maritum, malim, quàm hunc maſti-
Per. *Irata eſt, neque quæ loquitur intelligo ſatis:*
Accedam propiùs, atque compellabo. Hem Bromia,
Quid eſt, quòd hic ſtomachare ante oſtium? aut quid accidit
Tibi? ſatin' ſalvæ res? Bro. *Hem, Perilla, tun'*
Hic aſtabas? ignoſce, non prævideram (age,
Te. Per. *Credo: ſed quid triſtis es, aut quem incuſas?*
Dic ſodes Bromia. Bro. *Quem incuſem rogas? quem niſi meum?*
Per. *Maritum?* Bro. *Eum ipſum; qui nunc ſi detur, faxo meas*
Experiatur manus: oſtenderem quid ſit, dolis
Ac ſycophantiis uxorem fallere.

Pe. *Tu pol mecum in eodem luto hæres, Bromia.* (*cro?*
Sed quid tuus ille deſignavit? aut ubi nunc eſt, obſe-
Bro. *Credo hinc illum abiiſſe in malam crucem: & utinam* (*imprecata ſum*
Revertatur nunquam! Per. *Ego quoque idem ſæpe* Dimet.
Meo. Sed cedò quod rogo.
Bro. *Dicam. Cùm herì totum potando exegiſſet diem,*
Tandem multâ nocte reverſus domum, (*Deum*
Immortalem!) *quam ille temulentus excitat*
Ibi nobis tragœdiam! quas turbas, & tumultus Catal.
Ciet! nunc quoq; cùm ego illum operi intentum puto,
Neſcio quò ſe clàm ſubduxit modò. Per. *Facilè,*
Ità me Deus amet, id eſſe divinabam: eoſdem enim
Ludos hodie meus mihi fecit furcifer:
Et propterea huc illum quæſitum egreſſa ſum foras.
Bro. *Quid ais? ô nos infelices, quæ talibus*
Maritis nupſimus! quid reſtat, obſecro,
Niſi ut perpetuò ſimus miſeræ? nam meus quidem
Frugi futurus eſt nunquam. Per. *Neque de meo*
Quicquam ſpei eſt reliquum mibi. Dimet.
Adeò in naturam jampridem illi verſa eſt malitia.
Tamen inultum, quod mibi fecit hodie, nunquam auferet: (*ſoriis;*
Nam pergam eum porrò in omnibus quærere diver-
Pugnos, ſi vivo, non evitabit meos,
Ad manes imos etiamſi confugerit. Mori
Me malim, quàm non tantam gaueonis illius
Vlciſcar impudentiam. Atq; idem, Bromia, tibi quoq;
Faciendum cenſeo: facilitate enim nihil
Effectum eſt hactenus: atque adeò tales eos

 Nobis

Nobis noſtrâ reddidimus indulgentiâ: dictum eſt vetus,
Phryx non niſi verberibus emendari ſolet.
ſcaz. Brom. *Agedum, placet. Malo nodo malus nobis*
Quærendus eſt cuneus. Per. *Rectè, laudo.* Brom. *Sequar*
Quocunquè præceſſeris. Per. *Ungues mihi pol pruriunt:*
Væ illis ſi quidem in noſtras hodie inciderint manus.

ACT. II. SCEN. I.

Phormio, Dorio, Lesbia, Syra.

Ejuſdem generis verſus.

Hem Dorio, quo pacto ſe tuæ habent fauces, & quomodo
Catal. *Valet ſtomachus?* Dor. *Rogas Phormio? pol guttur ſiccitate*
Jamdudum exaruit mihi: & lupo eſurientior
Sum. Phor. *Mihi quoque ſitim non parvam hæc concitavit ambulatio.*
Dor. *Væ cantharo illi, qui ori primus occurret meo:*
Nam pumice aridior, & quavis ſpongiâ
Siticuloſus ſum magis. Sed eccam Lesbiam
Foras conſpicio prodeuntem. Juppiter
Supreme, quàm elegans & quàm venuſta eſt! formæ gratia
Venerem ſuperat ipſam. Leſ. *Demiror nullum ex civibus*
Huc etiamnum devertiſſe ad jentaculum,
Præſertim hoc Bacchanaliorum tempore,
caz. *Quo adventuros ſperabam plurimos. Præter*
Opinionen iſthuc mecaſtor accidit mihi.
Sed credo, ut fit, frugalitatem ac temperantiam

Multos docet penuria: & hoc bellum, quo plurimos annos Scaz.
(dis,
Hæ noſtræ regiones miſeris jam divexatæ ſunt mo-
Multorum loculos exhauſit penitus: hinc noſter quæſtus eſt
(quibus
Frigidior. Nihilominus tamen credo adfuturos, à
Lucellum aliquod nunc expectandum ſit mihi. (pit:
Sed eccos quos volebam: pol Salus me ſervatam cu-
Non alios magìs ego nunc optârim mihi:
Nam belli ſunt homunculi, faceti atque lepidi.
Phor. *Accedamus, eámque appellemus comiter.*
Quem hîc ante ædes præſtolare Lesbia, Troch.
Suavium, atque delicium meum? Oh, ut te amplector lubens!
(& ut
Leſ. *Vos opperiebar advenientes.* Dor. *Facis amicè,*
Te decet. Leſ. *Adventus pol veſter multo omnium*
Mihi eſt gratiſſimus. Dor. *Visnt id ex animo exiſtimem*
A te dici, Lesbia? age, da mihi oſculum, mea
Feſtivitas. Leſ. *Nihil detrecto: tale enim*
Quid vobis negare, aut eo etiam amplius, religio
Mihi eſſet maxima. Sed intrate ſodes, atq; ſarcinas
Deponite, ut hilarem læ͏támq; hunc ſumamus diem.
Phor. *Placet: ſed cantharum promi, & menſam inſterni jube.*
(ra.
Leſ. *Nihil in me erit moræ. Hem Syra, ocyùs exi Sy-*
Syr. *Adſum: quid me facere jubes, bera?* Leſ. *Inſterne* Scaz.
Menſam. Dor. *Primùm omnium amabò cervíſiam*
Promi jube: nam ingens fauces meas urget Scaz.
Ariditas. Leſ. *Ne tu pol antiquum Dorio obtines.*

Age

Age Syra, prome cantharum. Dor. *O dulciſſimam*
Troch. *Cantiunculam!* Leſ. *Tales mihi hoſpites*
Gratiſſimi eſſe ſolent: nam edaces illos pamphagos
Nihil moror. Syr. *Sit fauſta vobis hæc cerviſia.*
Dimet. Dor. *Habeo pol gratiam, Syra;*
Tibi viciſſim benefaxim lubens: præbibo tibi
Scaz. *Dimidium, Phormio.* Phor. *Perge: quid cunctare, ceſſator?*
Troch. *Nam ſiti hercle jamdudum enecor. Ut Dii*
Deæq; te omnes perdant! totum exhauris, impudens?
Dor. *Quæſo nè ægrè feras: nam imprudens ebibi.*
Mirum ni mihi favillæ aut prunæ inhæreant in gutture,
Nam vix etiamnum me bibiſſe ſentio.
Troch. 2. Leſ. *Mitte iſthæc, Syra, & ſine mora alium prome*
Cantharum: atque audin'? fac diligenter annotes.
Syr. *In hoc profectò oblivioſa neutiquam*
Eſſe ſoleo. Phor. *Vah? quid moraris peſſima?*
Non verba tua, ſed cerviſia meam mihi
Troch. *Reſtinguet ſitim.* Leſ. *Quietus eſto, jamjam*
Aderit: atque eccum. Syr. *Hem, accipe.* Phor. *Utinam tam cupidè Deus*
Animam excipiat meam, atque ego nunc hunc arripio cantharum!
Dor. *Ut haurit belluo! Bithum cum Bacchio*
Commiſſum dixeris. Leſ. *Agitè, apparata jam ſunt omnia:*
Ubi voletis, accumbite. Phor. *Accumbamus, Dorio.*
Hîc ego mihi locum deligo. Eho Lesbia,
Tu dextrum mihi claude latus. Tum ut Syra nobiſcum quoque

Accum-

Accumbat jube. Leſ. *Syra, cape ſedem, & Dorioni* Troch.
Te adjungito. Syr. *Nihil eſt quod æquè fecero*
Lubens. Leſ. *Nunc admovete manum patinis: apud*
Menſam etenim neminem decet verecundarier.
Phor. *Ego mehercule ſemper eo fui animo, ut ſi quid* Scaz.
Unquam eſſet appoſitum, incunctanter, atque liberè
Attingendum, ac diſcerpendum putaverim.
Dor. *Rectè, laudo: namque ideo non apponitur cibus*
Ut oculos oblectet, ſed ut ventrem ſaturet fameli-
Leſ. *Hem, nè cerviſia deſit curato, Syra.* (*cum.*
Syr. *Faciam pol ſédulò.* Leſ. *Eho Phormio, hunc*
Tibi præbibo cantharum. Phor. *Ut ſaluti ſit precor,*
Mea Lesbia, mea voluptas unica. Dor. *Hem Syra,*
Videre mihi ſubtriſtior. (*hil* Dimet.
Num quid te torquet, aut ſolicitat? cedò. Syr. *Ni-*
Omnino, anime mi. Dor. *Frontem igitur exporrige,*
Ac te præbe hilarem. Syr. *Id pol hoc tempus atque*
locus hic poſtulat.

ACTUS II. SCENA II.

Perilla, Bromia.

Ejuſdem rationis.

OPportunè ædepol iſthæc vicina Glycera
Nobis veniebat obviàm, noſtros maritos quæ
Ex urbe egreſſos ſe vidiſſe dicebat modò.
Brom. *Percommodè, ac feliciter ſanè: iſta enim*
Niſi hoc nobis indicium feciſſet, per oppidum
Totum hunc fruſtra illos quæſiviſſemus diem.
At nunc eò rectâ contendimus viâ.
Per. *Novi ego proſtibulum iſthuc, ad quod frequen-*
ter commeant.

Brom.

Brom. *Ubi illud eſt?* Per. *Non ità procul ab urbe.*
Brom. *Quod eſt nomen hoſpitæ?*
och. Per. *Lesbia.* Brom. *Vah! Lesbia? impuriſſima*
Illa eſt meretrix. Per. *Tenes. Tum ancillam habet Syram:*
Noſtin'? Brom. *Quid ni? non arbitror in toto oppido*
Scortum uſquam eſſe impudentius: adeò ſimiles habent labra
Lactucas. Sed quid quod te rogem? Per. *Quid?* Brom. *Hîccine*
Nos illos inventuras autumas? Per. *Non eſt dubium id quidem:*
Nam illic frequenter potitant. Hem Bromia, (*mus.*
Para ungues, non procul enim nunc ab ædibus abſu-
Brom. *Non pol unguis modò, ſed dentes etiam exacui meos.* (*meum*
Nunquam me, per Jovem, quiſquam exorabit, quin
Iſtum hodie, uti meretur, ulciſcar maſtigiam.
Per. *Meum quoque* (*vah!*) *quibus exercebo modis,*
Næ ille ſibi cum viragine rem eſſe dixerit.
och. *Sed placidè accedamus, nè præſentiant.*
Ego præibo: tu ſubſequere, Bromia. Brom. *Hem, ſequor.*

ACTUS II. SCENA III.

Phormo, Dorio, Lesbia.

Ejuſdem generis.

O*He Dorio, jam abunde ſatisfactum eſt ſtoma-*
Nunc hauriamus, ac potemus ſtrenui. (*cho.*
Hem, quid tibi vis, Syra? cantharus vacuus eſt: quid ſi hoc rerum ſtatu

Incen-

Incendium contingat, quo pacto reſtingueremus?
Leſ. *Oh* *(bia,*
Periculoſum facinus! Hem, vola. Phor. *Mea Leſ-*
Quanto mihi nunc formoſior videre, quàm. *(or-*
Dudum! Leſ. *Certè quidem tu pol multò es bilari-*
Phor. *Da ſodes oſculum, meum ſuavium* *(pido*
Dor. *Bene herculè fecimus, quòd longiuſculè ab op-*
Sumus digreſſi: nam hîc, ut opinor, non facilè nos
Invenerint uxores. Phor. *Quid ſi invenerint?*
Nihil ego moror fœminam. Leſ. *Eia; ſic decet:*
Viros vos eſſe judico. Dor. *Hem, præbibo tibi, Phor-*
mio.

ACTUS II. SCENA IIII.

Perilla, Bromia, Dorio, Phormio.

Ejuſdem rationis verſus.

O *Cœlum! ô terra! ô facinus indigniſſimum!*
Brom. *Quid vociferare, Perilla?* Per. *O Juppi-*
ter! hæccine
Vides, & pateris? Brom. *Hem, quid eſt?* Per. *Ambo*
probè
Poti, inter meretrices duas hîc accubant.
Pudet me commemorare quæ vidi, per oſtii
Rimas proſpiciens clanculum: irruamus, Bromia.
Brom. *Agedum, præcede: ſequor. Ego meo, tu tuo*
In faciem unguibus involа venefico. Troch.
Per. *Hîccine ſedes, ſacrilege?* Brom. *Hiccine quæ-*
rendus eras, nequiſſime? *(mihi!*
Dor. *Me miſerum! ſuccurrite populares.* Phor. *Hei*
Perimor infelix: ſubvenite inopi. Brom. *Etiam*
Subſidium imploras, furcifer? Dor. *Ignoſce, obſecro,*
Si

Si aliàs unquam pedem foras extulero, occidito.
Brom. *Id nunc faciam.* Phor. *Eheu! parce, quæſo, mea Perilla.* Per. *Vah!*
Tibi ego parcam omnium? Dor. *O me infeliciſſimum!*
Phor. *Ah! ſiccine me, uxor, ſtrangulas?* Per. *Hem Bromia,* (*lam*
Crumenas illis eripiamus: deinde abeant vel in ma-
Crucem impuriſſimi. Brom. *Hoc ago. Nunc quò dignus es,*
Abi ſcelerate. Per. *Sic exercendi ſunt, qui rem decoquunt.*
Brom. *Qui meretrices impuras plùs amant quàm conjuges.*
Per. *Quòd ſi omnes uxores ſuos maritos rem malè*
Scaz. *Gerentes, ad eum tractarent modum, non tam*
Multi paſſim invenirentur decoctores & adulteri:
Nunc ad quævis facinora illos impunitas
Illectat. Sed ſatìs jam hîc remoratæ ſumus diu:
Catal. *Ad urbem redeamus. Propediem ſupplicantes*
Aderunt famelici. Sed nihil agent: me mortuam
Malim, quàm cum tali marito vivere.
Brom. *De iſthoc quid ſit futurum, conſilium unà capiemus domi.*

ACT. II. SCEN. V.

Phormio, Dorio, Lesbia.

Ejuſdem generis.

QVid nunc agendum nobis cenſes, Dorio?
Audebimúſne foras egredi? Dor. *Circumſpice*
Troch. 3. *Etiam ſodes, anne alicubi hîc hæreant,*
Phormio. Phor. *Perii: ut etiam nunc timeo miſer!*

Dor.

Dor. *Circumſpicito, inquam, nè rurſus ex inſidiis*
Nos adoriantur harpyæ obſcœniſſimæ.
Me miſerum! differor doloribus, membra Scaz.
Luxata ſunt omnia, genuáque labant mihi.
Phor. *Mea quoq; caput totum mihi tuber reddidit*
Venefica. Leſ. *O viros fortes ac ſtrenuos!*
Eho! quo pacto vobis hoc ſapit jentaculum?
Phor. *Etiam rides, peſſima?* Leſ. *Pol jam defeſſa ſum*
Vos ridendo. Dor. *Pergis, inepta?* Leſ. *Eia, pugnatum* Troch. 2.
eſt fortiter: (*ſodes*
Quid reſtat, niſi ut triumphum agatis? Dor. *Mitte*
Jocari, Lesbia: ſatìs nos diſcruciat infortunium
Noſtrum, etiam ſi tu iſtud tuis dicteriis
Atque jocis non conduplices. Leſ. *Prô Jupiter!*
Quàm velim me non vidiſſe tantum dedecus, Troch.
Viros vos cædi ab uxoribus ut pueros! ô inauditam Scaz.
Infamiam, atque turpitudinem! at ſatìs
Jam verborum eſt: nam me cum talibus viris
Loqui pudet. Agitè, numerate pro jentaculo.
Phor. *Eho! quid numerabimus miſeri, quibus*
Adempta ſunt marſupia? Leſ. *Quid iſthuc meâ?*
Numerate, inquam. Do. *Id quidem nihil habentibus*
Difficillimum. Leſ. *Iſthæ: verba ſunt, quibus*
Nihil moveor. Scio quid agam. Hem Syra, cacabum Troch.
Hunc, atque lebetem, intrò aufer. Phor. *Hem! ſiccine agis, Lesbia?*
Leſ. *Quid ni? ubi perſolveritis quod debetis, reddentur protinus.*
Valete. Phor. *Quid nunc agimus, Dorio?* Dor. *Neſcio herculé:*

Nam

Nam, cùm crumenam adimebat uxor, conſilium etiam
Omne eripiebat mihi. Phor. *Tamen inveniendum eſt remedium huic malo:*
Et damnum hoc ratione aliquâ ſarciendum exiſtim.
Dor. *Nihil malim, ſiquidem quid tale poſſet inveniri.*
Sed nè fruſtra quæras, nimis metuo miſer.
Phor. *Ad uxores redeamus, culpámque fateamur ſupplices.*
Dor. *Rides? egon' iſti ſupplicabo ſacrilegæ?*
Nunquam faciam. Phor. *Durum telum neceſſitas.*
Scaz. Dor. *Suadere noli: nam pol inediâ mori malim,*
Quàm dominan tam difficilem, & tam imperioſam perpeti.
Phor. *Age, auſculta: inveni aliud; quod magis probes.*
Dor. *Quid?* Phor. *Dicam. Nôſti, opinor, quàm mul-(ti, hac præſertim tempore,*
Troch. *Paſſim per pagos, vicóſque vagentur milites,*
Nihil non impunè perpetrantes. Dor. *Illorum herculè*
Jam ingens ubique eſt copia. At quorſum iſthæc? Phor. *Milites*
Dimet. *Quoque nos eſſe aſſimulabimus:*
Atque miſeros hoc prætextu ſpoliabimus
Troch. *Ruſticos.* Dor. *Dicis probè, ſi pro ſepulcro*
Crucem ſtatui velimus nobis. Phor *Vah! nihil*
Catal. 3. *Periculi eſt. Quaſi non multò graviora ubique*
Tolerentur ſcelera, & flagitia: inter arma

*Silent leges.*Dor.*Pol vera prædicas.Sed unde nobis*
Arma,quibus & ab aliis dignoſcuntur,& agricolis
*Terrori eſſe ſolent milites?*Phor.*Si mutuò non poſſu-*
Sumemus alicunde fœnore. Dor. *Hem,placet (mus,*
Conſilium : itaque & hîc, & alibi tibi lubens
Obtemperavero. Phor. *Benignè dicis : ſequere me.*

ACT. III. SCEN. I.

Niſa.

Ejuſdem generis.

Miſeram me ! quàm dura, aſperáq; vitæ conditio
Nobis obtigit agricolis, quibus à ſceleratiſſimis
Nihil uſquam tutum eſt militibus, qui ſibi licere in nos Scaz.
Quicquid lubet putant ! Æquum ſit, an iniquum quod imperant,
Nihil morantur, aut vident,nihilque penſi habent :
Tum niſi protinus ad nutum illis inſervias
Sacrilegis, ſi quid eorum, quæ impudenter exigunt,
His denegaveris, cædunt, ſpoliant, milléq; nos
Affligunt & cruciant modis. Næ illi admodum
Fortunati, atque felices ſunt, qui hoc rerum ſtatu
In urbibus, & intra muros vitam exigunt :
Qui portis, atque mœnibus à ſe arcent hoc impium
Execrabiléque hominum genus : cùm ruri apud
Nos illis pateant omnia : ubi plerunque januæ,
Feneſtræq; ruinoſis deſunt tuguriis.
Adeò in cinerem pulverémque verſa ſunt (veram Troch.
Quæ poſſedimus omnia. Nunc quoniam quæ porta-
Ad mercatum, ova, gallinas, atque caſeos, ſatis

roch. 2. *Vendidi feliciter, pecuniâque*
Loculos oppletos gero: rectà domum propero.
A qua cùm abſum diutiùs, neque maritus, neque
roch. *Liberi, ſatìs officium faciunt ſuum.*
Omitto liberos, qui propter ætatem parùm
Sibi conſulunt. Sed hominem tam grandem, virum
Dico, nihil etiamnum ſapere, deſidem,
Vecordem, atque ignavum eſſe, quæ mulier ferat?
At at, neſcio quos huc procul adventantes conſpicor:
Pol milites ſunt, niſi oculi mihi proſpiciunt parùm.
Abeo, atque in pedes hinc me quantum queo.

ACT. III. SCEN. II.

Dorio, Phormio.

Ejuſdem generis verſus.

Scaz. *EHo Phormio, quo pacto nunc tibi inſtructus*
Eſſe videor haſtâ atque gladio? Phor. *Probè admodum:*
Nam, niſi qui ſis nôſſem, veteranum quendam militem
Troch. *Te eſſe dejerem. Sed circumſpice ſodes; ſatin'*
Mihi hic thorax, galeâque conveniant? Dor. *Pol formæ gratiâ*
Evenit, ut, quicquid indueris, te deceat maximè.
Phor. *Derides?* Dor. *Nequaquam; quod res eſt dico. Sed.*
Meus hic enſis totus rubet ferrugine,
Troch. *Intra annum nec mundatum, nec deterſum eſſe dixeris.*
Phor. *Nihil refert: cruore eum rubere credent ruſtici.*
Dor. *Ha, ha, ha, ſcitè herculé! Sed cætera quoq; an me deceant, vide*

Obſecro.

Obſecro. Dor. *A capite uſq; ad talos miles mihi*
Videris ſtrenuus. Phor. *Utinam* Dimet.
Ità armati heſterno fuiſſemus die,
Cùm in diverſorio nos adorirentur conjuges: (ficæ.
Nunquàm vivæ è manibus noſtris evaſiſſent vene-
Dor. *Phy, tam periiſſent, quàm extrema faba, quod dici ſolet.*
Sed ubi predam paratam nunc nobis fore (mihi.
Putas, Phormio? nam jamdudum ſtomachus latrat
Phor. *In proximo hoc vico, ibi cadaver erit, quod involabimus*
Vultures. Dor. *Itâne arbitrare?* Phor. *Certè.* Dor. *Sed vide* Troch.
Etiàm nè te iſthæc fallat ſpes: nêve quis ibi ſit, cui
Fucus ſuboleat, nóſque agnoſcat: atque ità fabula
Fiamus vulgi, ac riſui ſimus omnibus.
Phor. *Non fiet: tu modò fac ſis animo bono,*
Ut fortem militem decet. Sed commodè hîc
Mihi quippiam ſuccurrit. Dor. *Quidnam iſthuc eſt, Phormio?*
Cedò ſodes. Phor. *Hiſpanos nos eſſe aſſimulabimus.*
Dor. *Quid, Hiſpanos? cur iſtud, obſecro? non enim*
Intelligo. Phor. *Ut terrori ſimus omnibus.*
Nam nullum militum genus (ſtici. Dimet.
Eſt, quod magìs metuant, atque exhorreſcant ru-
Dor. *Non illi ſoli per Jovem: nam nos quoque*
Quales ſint, experti ſumus frequenter, idque non
Sine magno noſtro, ut arbitror, malò: verùm Scaz.
Quo pacto iſthuc queamus, non intelligo,
Cùm linguam uterque ignoremus Hiſpanicam.

:caz. Phor. *Teneo ego verba aliquot vulgaria, quæ ex illius Hiſpani*
Sermone, quem pridem domi meæ dies
Dimet. *Complures pertuli, mihi*
Etiam nunc hærent in memoria. Dor. *Vah! ſi iſthuc ſatis*
Eſſe arbitraris, age, ego quoq; quædam memini ex (iis,
Quibus meus mecum ſæpe ſolebat ſtomacharier.
Phor. *Iſthæc ſuffecerint: nam ſtupidi atque ſtolidi ſunt ruſtici,*
Minimo illis os ſubleverimus negotio.
Dimet. *Tum in vultu utrique is ineſt color,*
Ut pro Hiſpanis probemus nos facillimé.
At ſatis hic jam cunctati ſumus. Eamus, ac bonis
Avibus Martis experiamur aleam. Dor. *Placet.*

ACTUS III. SCENA III.

Chremes, Niſa.

Ejuſdem generis.

NÆ ego agricolarum qui vivunt ſum infeliciſſimus,
Cui nulla unquam conceditur quies, nullum otium,
Troch. *Nulla laboris intermiſſio, nulla denique*
Tranquillitas, tam gravibus curis, ac negotiis
Moleſtis diſtrahor, atque obtundor undique:
Nulli feſti; at profeſti omnes mihi ſunt dies.
Tam imperioſam habeo uxorem, támq; difficilem,
Ac moroſam. Quæ cùm ipſa dies totos domi
Deſideat otioſa, aut cum vicinis garriat,
Troch. *Non magis parcit marito, quàm ſi aſinum illum judicet*

Mer-

Mercede conductum : adeò neq; quid imponat, neq;
Quid imperet mihi, unquam cogitat; neque
Me reſpicit, neque ætatem meam. Nunc ſunt mihi
Concinnandi lecti, nunc defricanda mutula, nunc
Verrendum pavimentum, nunc convolvendæ ſtragulæ,
Nunc vaccæ mulgendæ, nunc lac agitandum, nunc in agris Catal.
Aut arandum, aut fodiendum, nunc purgandum ſtabulum : his Troch.
Aliiſque multò pluribus Dimet.
Atque gravioribus occupationibus
Quis, obſecro, ſolus ſuffecerit ? quis non Scaz.
Tanto ſuccumbat oneri? Sed lupum eccum in fabula.
Hui ! tam citò è mercatu ? Væ mihi ! perii miſer :
Vapulabo largiter : nam nondum, quæ modò Troch. 3.
Imperabat exiens, curata ſunt (agam.
Omnia. Hæc mihi reſtant eluenda mulctralia : id
Niſ. *Hei miſeræ mihi ! genua labant, vox deficit;*
Tum æger fatiſcit ſpiritus. Deum immortalem ! quàm ferè
Ego in iſtorum prædonum incideram manus !
Pedibus pol habeo magnam gratiam, qui me ex Scaz.
Tanto ſurripuerunt periculo. Sed ab ædibus
Noſtris me non procul jam abeſſe gaudeo.
Atque ut hîc quoque ſatìs tuta ſim vereor miſera. Troch.
Chr. *At at, quid ego illam turbatam, & metu exanimatam conſpicor ?*
Compellabo. Hem uxor, quid ſibi vult hic timor ?
Aut quid expalluiſti ? quidve reſpicis

 Identidem ?

Identidem? ſatin' ſalvæ res? quid taces?
Niſ. *Actum eſt.* Ch. *Quid ità? cedò ſodes.* Niſ. *Noſtra ædepol*
In dubio vita eſt. Chr. *Quin dic quid ſit.* Niſ. *Paululùm* (*timeo, nè*
Sine ad me ut redeam. Chr. *Me miſerum! quàm*
Tu nunc triſtiſſimum mihi nuncium adferas!
At omiſſis ambagibus, rem paucis expedi,
Amabó. Sed quid hoc? video huc procul adventare neſcio
Quos, haſtis gladiiſque armatos. O Juppiter,
lmet. *Serva nos, obſecro.* Niſ. *Hem, viden'?*
az. *Illi me prædones per totum iter inſequuti ſunt*
Hactenus; & nunc nihil magìs metuo miſera,
Quàm nè huc divertant, nóſq; ſuo crucient atque affligant modo.
Quare ocyùs intrò nos recipiamus, Chreme,
Atque occludamus oſtium. Chr. *Nè feceris, Niſa:*
Namque hoc pacto multò illos irritaveris magìs: & fores
Perfringent, aut irrumpent per feneſtras
atal. 2. *Potiùs, quàm ſe ſinent excludier.* Niſ. *Quid ergò*
Faciendum exiſtimas, aut quid das conſilii, Chreme?
roch. 2. Chr. *Opperiamur hìc eos ante oſtium,*
Et comiter appellemus: fortaſſe utì
Prætereant, impetrabimus cum gratia.
Niſ. *Utinam id fiat. Sed animus mihi neſcio quid præſagit mali.*
Chr. *Bene ominare, res ſuccedet opinione meliùs:*
Nam ſpero adjuturum Deum. Tu modò fac ſis animo bono.

ACTUS

ACTUS III. SCENA IIII.
Phormio, Dorio, Niſa, Chremes.
Ejuſdem rationis verſus.

Nunc vultus nobis eſt ſumendus Martius,
Et non niſi caſtrenſia proferenda verba. Troch.
Dor. *Seſquipedalia pullóſq; Bellonæ decentia.*
Ph. *Tum nomina quoq; erunt mutanda nobis : nam*
Doriones, atque Phormiones inter Hiſpanos Scaz. 2.
Inveneris pauciſſimos. Dor. *Scio iſthuc, atq; ob id*
Sennores *erimus utrique. Neque alio ego te,*
Neque tu me unquam appellabis nomine.
Hic militibus Hiſpanis mos eſt : & ſapiunt meâ
Quidem ſententiâ, qui ſe metui, quàm amari
Malunt. Nam facilitas contemptum, ſeveritas Catal.
Autoritatem parit. Phor. *Ità me Deus amet, ut* Troch.
Mihi verum videris dicere : namque eo
Pacto fiet, ut & noſtra juſſa ruſtici
Extimeſcant, nobiſq; ad nutum ſuppeditent omnia : Troch.
Tum ut quidvis impunè faciamus. Nam quis eâ
Audaciâ eſt, licèt indignis ſit exceptus modis,
Ut Hiſpanum audeat incuſare militem? (*cat ſuum?*
Aut id ſi faciat, quid, obſecro, niſi malum condupli-
Sed jam ſatis hìc remorati ſumus. Domum
Hanc adoriamur proximam. Quicunq; hìc habitat ruſticus,
Is primus à nobis comedetur, atque exhaurietur Catal.
Planiſſimé. Sed eccum eum pro foribus ſtantem conſpicor.
Niſ. *Hem Chreme, rectà huc ad nos affectant viam.*
O nos infeliciſſimos! Dimet.

Nimirum conſilium illud rectum eſt, de occludendis ædibus. (*gis.*
Chr. *Mitte id: nihil, inquam, juverit, imò oberit ma-*
Non ſunt irritandi crabrones, quos cùm volueris,
;caz. *Placare nequeas. Prior ego illos compellabo. Salvete,*
Viri boni. Ph. Apero vellaco, como es taeys ayſy?
Dor. Quien es peraeys Luterano? Niſ. *O miſeriam!*
Hiſpani ſunt: crucem non æquè atque hos horreſco milites.
Phor. O traydores del Rey, deſpachaos præſto.
Chr. *Actum eſt, perii miſer.*
Dor. 'Que hazeis tantas bozes. Chr. *Hei mihi! etiam verberas?* (*O facinus*
Phor. A Luterano trae paen blanco, y vino. Niſ.
Troch. *Indignum!* Chr. *Noſtrate linguâ me, obſecro,*
Compella, Sennor: *nam neque quid loquamini,*
Neq; quid velitis intelligo. Phor. *Non?* Ch. *Non, ità*
Me Deus amet. Dor. *Credo, quia parùm placet*
Quæ loquimur, ſimulat ſe non intelligere furcifer.
Niſ. *Non pol intelligimus*, Sennores: *nam vernaculum*
Solum ſermonem nos callemus agricolæ: eo utimini,
Obſecro: quicquid juſſeritis, effectum dabimus protinus.
Dor. *Inſterne menſam, prandiúmq; nobis appara:*
Præſto præſto, *quid cunctaris venefica?*
C. *Paramus ſeduló: vos modò definite ſtomacharier.*
Niſ. *Quicquid in ædibus eſt nobis, apponemus liberaliter.*

Phor.

Phor. *Hoc etiam atq; etiam cogitate, militem vobis* Scaz.
Eſſe excipiendum regium : quapropter nè vulgaris aut
Quotidianus apparatus ſit, cavete ſedulò.
Eho, quid tu nobis panem atrum adſers blitea ? Troch. 2.
Album apponito, eúmque recentem, niſi cerebrum
Tibi velis hîc diſpergier. Dimet.
Tum petaſonem, lardum, aut fumo induratas carnes nolumus.
Servate iſthæc vobis : nam talibus noſter Scaz. 2.
Non aſſuevit ſtomachus. Niſ. *Atqui nihil præter*
Illa eſt nobis uſquam in penario. Dor. *Apage in*
Malam crucem, garrula : vinum etiam ex oppido Scaz. 2.
adferri
Nobis volumus in veſperum, ídque Rhenenſe.
Chr. *Hui!* Phor. *Præterea armum ovillum, capum, aut leporem potiùs : hæc*
Niſi maturè parata, atque probè aſſa fuerint
Omnia, væ veſtris capitibus, atque ſcapulis. (*ribus.*
Hac conditione contenti nunc hiſce erimus vulga-
Niſ. *Eheu! ad reſtim jam nobis res rediit planiſſimè.*
Phor. *Quid muſſitas peſſima ? quod præceptum eſt tibi*
Fac exequare protinus : etiámne reſpicis ? (*ros*
Dor. *Hem furcifer, ubi ſunt oculi? vidéſne cantha-*
Eſſe vacuos? Chr. *O me miſerum !* Phor. *Quid ſtas ſtipes ? vola.* (*cum*
Probè, ut arbitror, ſic habent principia. Dor. *Ruſti-*
Hîc nacti ſumus ſatìs opulentum, ac divitem.
Phor. *Sciebam ego iſthuc, & propterea te potiſſimùm*

Huc

atal. *Huc deducebam.* Dor. *Feciſti probé: ſed eccum*
Accedentem ſilicernium: pol dignus eſt
Ad hunc qui tractetur modum. Chr. *Sit fauſtus, ac*
Felix vobis hic potus. Dor. *Aconitum eſſe optes, ut arbitror,* (gem?
Quò his exonereris ſumptibus. Sed quid quod te ro-
Jámne ad macellum exiit uxor? Chr. *Jamdudum.* Dor. *Abi*
;atal. *Tu, atque ex corte adfer gallinas aliquot, eáſque*
Partim elixas partim aſſas cura ſeduló.
Chr. *Eheu me infelicem! etiámne ampliùs? trium*
Dierum vix mihi eſt familia. Phor. *Ehem! quid murmuras*
Maſtigia? abi inquam, niſi pavimentum hoc tuo
Velis conſpergi ſanguine. Ut incedit teſtudo! Chr. *Prô*
Deum immortalem! quis me eſt infelicior?
Hos tantos ſumptus quis ferat vel ſatrapes?
Dii perdant hoc imperioſum, ſuperbum, atque intolerabile
Hiſpanorum genus: qui cùm domi ſunt, vix habent
Troch. *Quo ventrem exaturent famelicum, appludam vorant,*
Vappam bibunt; tum nuditate horrent, ringuntúrq; inediâ:
In his verò noſtris regionibus, haud ſecus
Ac heroes, magnatéſque coli & honorari volunt.
Noſtrates autem adeò præ ſe contemnunt, ut pecudes potiùs,
Quàm homines eſſe illos arbitrentur. Quare eos

O di

Odi peſſimè: adeò ut ad occurſum illorum animus ſtatim
Inhorreſcat mihi. At metuo nè hîc me audiant
Querentem: gallinarium adibo, ut quod juſſerunt exequar.

ACTUS III. SCENA. V.

Phormio, Dorio.

Ejuſdem generis.

OHe! nunc affatim expleti ſumus, ſurgamus, &
Ambulando in veſperum exacuamus ſtomachum. Troch.
Tum viſamus quot vaccas hic ruſticus habeat in ſtabulo.
Dor. *Quin ædes perſcrutemur omnes, omnes arculas*
Scriniáque omnia; denique involemus, atque Troch. 2.
Auferamus etiam quæ uſui nobis futura ſunt.
Phor. *Quo jure?* Dor. *Bellico.* Phor. *Placet: militibus enim*
Quodcunque lubet licet; neque pol injuriâ:
Nam in rempublicam merita illorum ſunt maxima. Troch. 2.
Propulſant hoſtem, pugnant pro patriæ
Salute, pro aris ac focis, pro libertate publica.
Hi ſi quid cuipiam ademerint, ſi quem ſpoliaverint,
Aut cæciderint, ſi cui vim fecerint, Troch.
Si quid perfregerint, incuſandi, aut culpandi erunt?
Dor. *Nequaquam: nam cùm ex illis maxima percipiantur commoda,*
Ad hæc levia connivendum eſt incommoda.
Phor. *Rectè dicis; ſed pergamus, quò perluſtremus ſingula.*

ACTUS

ACTUS IIII. SCEN. I.

Chremes, Niſa.

Trochaici, partim catalectici, partim acatalectici.

PRô *Deûm atque hominum fidem! minimè miror ſi homines*
Inſanire incipiant ex injuria.
Niſ. *O mores! ô flagitia! ô inauditam impiorum*
Hominum audaciam, atque malitiam! Chr. *O ſupinam*
Judiciorum, legúmque oſcitantiam!
Per quam his nebulonibus, & ſcurris quidvis impunè licet.
Niſ. *Hei mihi! mori malim, quàm in tantis calamitatibus*
Vivere, & tam acerba perpeti. Chr. *Non perpetiar*
Iamb. 3. *Ampliùs; atque adeò animam relinquam potiùs, quàm non hos, utì*
Merentur, ulciſcar maſtigias: magnum eſt quod molior,
Et ſpero adjuturum Deum.
Niſ. *Quid, Chreme?* Chr. *Vi ego illos pellendos, atq; ex ædibus*
Exturbandos cenſeo: quandoquidem blandiendo
Et benefaciendo, omniáque tolerando, nihil
Hactenus profecimus. Hâc non ſucceſſit, rem aliâ
Iamb. *Nunc experiar viâ.* Niſ. *Mi vir, ſi tibi velis*
Conſultum, ſententiam muta: nè et ipſe te,
Et nos omnes perdas. Chr. *Non me clam eſt, periculum*
Hac in re eſſe maximum: verùm ſic animum
Induxi meum, priùs me perditurum
Meam vitam, quàm hæc perpetiar diutiùs.
Tum ſi maximè velim ferre, facultates non ſinunt.
Nam unam cœnam herì illis dedimus; quæ ſi iterum

Nobis

Nobis ſit danda, actum ſiet. Ut enim alios
Sumptus omittam graviſſimos, indeſinenter
Sorbendo, nobis quid vini abſumpſerunt! Eho,
Quid futurum exiſtimas, Niſa, ſi nos aſſiduè exedant?
Niſ. *Durum quidem haud nego: ſed levius fit patientiâ,*
Quod mutari non poteſt. Chr. *Nimiùm herculè*
Improbi iſti noſtrâ abutuntur patientiâ;
Quam tum demum nobis profuturam exiſtimo,
Cùm in furorem ſeſe commutaverit.
Niſ. *Laudarem animum, niſi ſupra vires tuas*
Eſſe, quod conaris, arbitrarer Chreme. Chr. *Nihil moror:*
Si moriendum eſt, in tali facinore mori, mihi
Hac tam miſerâ vitâ futurum eſt gratius.
Nòn fit ſine periclò facinus magnum, ac memorabile.
Tu modò fac ſis animo quieto. Niſ. *Facilè poſſem,* Iamb.
Niſi ſæpius, quantum armati valeant, experta eſſem miſera. Iamb. 4.
Chr. *Audendum eſt: nemo ignaviâ victoriam*
Eſt conſecutus unquam. Prima coitio eſt accerrima: hanc
Si ſuſtinueris, pòſt illos ut lubet ludas licebit.
Itaque hoc, quicquid periculi eſt, magnarum erit
Remedium ægritudinum: nam poſthac incolumes
Sat ſcio fore nos, ſi ſemel infracto animo injuriam
A nobis propulſaverimus. Niſ *Nè Hercules*
Quidem contra duos. Chr. *Vah! quaſi tibi deſint manus.*
Tu fac utì colus in promptu ſit, ego mihi furcam ſumpſero.

Si

Si illis machæra; & nobis urbina eſt domi.
Quanquam non magnopere iſtorum me terret fero-
citas,
Quâ tum in nos bacchantur maximè, cùm tuti poſt
principia
Verbis belligerantur ebrii. Tum eorum eſt
Operæpretium audire audaciam, quando miſerum
Scaz. *Et inermem agricolam, qui referire non audet,*
Maledictis laceſſunt, atque verberibus.
Iamb. *At nunc ſaxo, ut cum ruſtico minimè ignavo ſibi*
Rem fuiſſe ſentiant; & ſuperi, niſi quid me animus
Iamb. *Fallit, noſtros conatus juverint. Nam qui tibi*
Nunc viri videntur, nebulones ſunt ignaviſſimi.
Niſ. *Si iſthuc certum eſt tibi, age, parebo: tu modò,*
quod facto erit
Iamb. *Opus, impera.* Chr. *Nihil quidem ampliùs, niſi ut*
Cùm tempus fuerit, te talem præbeas,
Qualem ego te expertus ſum ſæpiſſimè.
Niſ. *Euge, rem feliciter ſucceſſuram auguror,*
Adeò animus ad pugnam exardeſcit mihi.
Modò aderunt, opinor, rurſus nos ſuis
Iamb. 2. *Adorituri maledictis, probris, ac convitiis.*
Quod ſi fiat, faxo ſe cum viragine
Congreſſos [illegible] *ligant. Adeò ego jam ferre poſſum*
[illegible] *contumelioſa verba. At*
[illegible] *umque prodeuntem. Tu*
[illegible] *ac primùm quidem experire*
[illegible] *gratia impetrare queas: nam, quod ca-*
[illegible]
[illegible] *admittere. Quòd ſi comiter*

Blandè

Blandéque loquendo nihil effeceris, nóſque
Affligere, cruciare, atque verberare porrò
Pergant; memento te virum eſſe. Ego introeo, ut
Quæ ad pugnam opus erunt parem, reverſura eveſtigió.

ACT. IIII. SCEN. II.

Dorio, Phormio, Chremes, Niſa.

Ejuſdem generis verſus.

Q*Vid iſthuc? itáne ad clarum dormivimus diem?*
Multa nox meis adhuc eſt oculis. Phor. *Hic veternus*
Herculè eſt pellendus ab animo. Sed nauſea
Quæ tantá ſtomacho? Quidnam hæc ſibi vult oſcitatio?
Extendere nunc demum nervos juvat: juvat Iamb. 4.
Ab oculis propellere ſomnum. Dor. *Quid, an ructas*
Heſternam crapulam? Phor. *Id quidem facio inſolens: nam vel*
Ad cruda concoquenda ſtomachus mihi valet ſatis:
Nec ventrem tantâ ſaburrâ unquam gravatum memini, ut
A vomitu remedium quærendum fuerit mihi:
Quod nè nunc contingat periculum pol maximum eſt Iamb.
Dor. *Nihil herculè mirum, qui herì tantum cibi*
Deglutiveris, tot cyathos exorbueris.
Phor. *Te quoque nihil unquam vidi edacius, aut bibacius* Iamb. 2.
Quicquam. Dor. *Certè aliàs non ſoleo eſſe parcior,*
Aut abſtemius: verùm nunquam antè, quod ſciam,
Cœnavi unctiùs, nunquam prolixiùs.

Phor.

Phor. *Sic indulgere juvat genio.* Dor. *Sic curanda*
eſt cuticula. (*meo*
Chr. *Mortuum ego me malim, quàm hoc vobis de*
Contingat ſæpius. Phor. *Iô Liber pater!*
Dor. *Iô Ceres! quis nobis fortunatior?*
Iamb. Chr. *Dii veſtris ſceleribus dignum vobis reddant*
præmium.
Niſ. *Chreme, in promptu ſunt quæ parari juſſeras.*
Chr. *Bene feciſti.* Phor. *At eccum furciferum cum*
conjuge!
Vellato Luterano. *Dor.* Ennemigo de Dios.
Chr. *Blanda herculè atque amica ſalutatio.* Phor.
Quid muſſitas ſcelus?
Chr. *Vos hìc demirabar tam manè, qui herì* (*tur,*
Tantum biberatis. Dor. *An tibi id nimium videba-*
Sacrilege? An nos vento, aeréque victitare
Iamb. *Crediderαs?* Chr. *Non profectò: ſed tantos tamen*
Heluones ac tantos gulones eſſe vos
Nunquam exiſtimaverām. Phor. *Vah! tun' nos*
heluones (*mus,*
Appellabis, maſtigia? Niſ. *Quales vos deprehendi-*
Tali honeſtamus nomine. Nos agricolæ rudes,
Atque ſimplices, ſcapham ſcapham, ligonem
Iamb. 4. *Ligonem dicimus.* Dor. *Etiam ſententias*
Loqueris, garrula? Phor. *Quid iſthuc? tun' in tam*
gravi
Delicto iſti impudenti, atque temerario
Andes patrocinarier? Niſ. *Quod tu mihi*
Objectas patrocinium? an non maximo
Noſtro incommodo, graviſſimiſque impendiis

Vos

Vos tales herì per totum pertulimus diem?
Phor. *Ebo venefica, ego pol tibi, niſi taces,*
Iſtam linguam præcidam impuriſſimam. (*um.* Iamb.
Abi ad macellum, emptura quæ appares in prandi-
Chr. *Hui! Etiam prandere hîc ſtatuiſtis? itineri ego*
(*vos*
Accinctos putabam. Dor. *Ha, ha, he! totâ erras viâ:*
Neque hodie, neque cras, neque perendino hinc diſ-
cedimus (*me*
Die. Quare abſq; morâ ad urbem te confer, ibíq; e-
Quæ parato opus erunt, atque vide nè quid deſit, niſi
Vapulare mavis, ſceleratiſſima. Chr. *Ex*
Cœna heſterna non pauca ſuperſunt: ea
Vobis toto hoc ſufficient die. Phor. *Servate vobis*
Liberíſque veſtris fruſta illa atque reliquias:
Nos recentia, integráque volumus. Chr. *Recentia?*
Dor. *Recentia, inquam, atq; integra: quoties idem* Iamb.
Dicendum erit, trifurcifer? Chr. *Pecuniam*
Igitur numerate, quâ em- ntur recentia.
Phor. *Pecuniam? hem tibi maſtigia.* Dor. *Accipe,* Iamb.
Sacrilega. Chr. *Etiam verberare audetis, peſſim?*
Hem uxor, ad arma, ad arma: inſonuit buccina.
Niſ. *In me nihil erit moræ.* Phor. *Etiam referire pa-*
ratis,
Audaciſſimi? huc; ſi quid lubet. Non, herculè,
Vivi è manibus noſtris evadetis hodie. Chr. *Siccine*
Ais, canis? Phor. *Ebo populares, ſuccurrite,* Iamb.
Atque auxilium ferte miſeris. Niſ. *Hem Chreme,*
virum (*mus.*
Te præbe. Dor. *Væ mihi!* Phor. *Interimor infeliciſſi-*

Chr. *Sic, ſic vobis apparamus integra.*
amb. Niſ. *Sic mercamur recentia.* Chr. *Eho Niſa, vid*
Nè iſtum elabi ſinas ſcelus. Ego huic ſpiritum
Intercluſero. Niſ. *Vapula, impuriſſime.*
Dor. *Perii miſer.* Phor *Interii.* Niſ. *Quo pacto*
hæc vobis placent (*mihi!*
Cupedia? Chr. *Quomodo hoc villi ſapit?* Dor. *Hei*
Etiam illuditis? Ch. *Hem Niſa, arma illis eripiamus*
Atque ex ædibus exturbemus ſceleratiſſimos.
Niſ. *Non pol vivi ejicientur hodie, ſed efferentur*
Mortui. Dor. *Miſereat vos noſtrî obſecro.*
im'. 2. Ch. *Apagite, apagite.* Ni. *Indigni qui vivant ta-*
men.
Chr. *O fortes atque ſtrenuos*
Milites! Niſ. *O inſuperabilem ferociam!*
Chr. *Eia, pugnâſtis fortiter. Egregiam pol laudem*
& ſpolia
Ad commilitones referetis magnificentiſſima.
amb. Phor. *Fugiamus, fugiamus, dum evadendi datur*
Copia———

ACT. IIII. SCEN. III.

Chremes, Niſa.

Iambici ſenarii & ſeptenarii, admiſtis paucis octonariis.

———*Jâmne abierunt, Niſa?* Niſ. *An abierint*
rogas?
Imò ſimulac elabendi facultas
Dabatur, non ſecùs ſe conjiciebant in pedes
Homines timidiſſimi, quàm lepores aut damæ auf-
gere ſolent,

Conſpe[illegible]

Conſpectis canibus venatoriis. Chr. *Non hercule* Scaz.
Reverſuros illos credo propediem. Niſ. *Sic, ſic*
Exercendum eſt ſceleratum hoc militum genus.
Quòd ſi omnes à ſe injuriam & violentiam
Ad hunc propulſarent modum, haud pol quiſlibet
Tantâ audaciâ, tâmq; intrepidè poſſim laceſſerent, Troch.
Deſpoliarent, atque cruciarent improbi.
Sed hoc quis eventurum credidiſſet, Chreme? viros
Longâ militiâ præliiſque frequentibus
Exercitatos, præterea Hiſpanos, qui bellicâ
Virtute cæteris præſtare dicuntur, Scaz. 3.
Tam meticuloſos, ignavos, & imbelles
Eſſe, ut quidvis potiùs eos, quàm milites eſſe
Putes? Chr. *Prodigii, ità me Deus amet, ſimile, nec*
Quidnam ipſis acciderit, divinare aut ſuſpicari Troch. 2.
Poſſum, niſi aliquam Nemeſin, vel conſcientiam
Sibi multorum ſcelerum malè conſciam, animum eis
Labefactâſſe penitus: ut cùm ſuperiores
Facilè eſſe poſſent, mentè tamen conſternati neq;
Referire, neque ſe valuerint tuerier.
Niſ. *Mirum ni tale quid fuerit, Chreme: nam poſtquam minis*
Cœlum antè territabant, nihîlque non ferociter,
Atque animoſe loquerentur, cùm ad pugnam eſt ventum, arma illis ſtatim
E manibus excidebant quaſi pueris. Chr. *Pol vera ſunt*
Quæ dicis, Niſa: ſed cur non iſtud potiùs
Noſtræ audaciæ amimóque forti aſcribimus?
Quæ & inferioribus non rarò pepererunt victoriam.

Troch. Catal: *Semper in conflictu maximum periculum eſt iis,*
Qui maximè timent: confidentia pro muro habetur.
Tum deſperatio etiam timidos ſtrenuos facit.
Troch. *Nam mori pol maluiſſem, quàm illos perpeti*
Diutiùs. Niſ. *Et ego quidem: ſed nunc quia*
Hoc prælium nobis ex animi ſucceſſit ſententia,
Eamus, atque triumphum agamus intus. Chr. *Ità certè decet.*

ACT. V. SCEN. I.

Dorio, Phormio.

Trochaici, partim catalectici, partim acatalectici.

QVid nunc conſilii capiemus, Phormio,
Aut quo pacto tantum dedecus celabimus?
Iamb. Phor. *Pol neq; quid dicam, neq; quò me recipiam, neque quid agam ſcio.*
Nam ad reſtim jam nobis res rediit planiſſimè.
Dor. *Nil mehercule aliud reſtare video, deligenda*
Dimet. *Nunc arbor eſt ſuſpendio.*
Phor. *Utinam hîc aliquid eſſet, quò me præcipitem darem:*
Nam vitæ jamdudum me tædet meæ.
Dor. *Neque ego quicquam malim, quàm in hac re defungier:*
Adeò totus diſpliceo mihi. Phor. *vah! crucior,*
Bolum tantum tam ſubitò nobis ereptum eſſe è faucibus. (*quibus*
Iamb. 2. Dor. *Quartâ herculè lunâ nos natos eſſe arbitror,*
Tot calamitates, ac tanta veniunt infortunia.
Phor. *Quartâne an quintâ lunâ nati ſimus, equidem neſcio:*

Hoc

Hoc certè ſcio, nos natos eſſe ad verbera.
Nam ſuperioribus diebus ab uxoribus
Multùm diúque pulſati, vix ſemivivi ex earum
Evadebamus manibus: nunc iterum à ruſticis
Cæſi uſque ad necem, ægrè membra trahimus miſeri.
Dor. *A ruſticis,*
Ais? imò unus nos ad hunc exercuit modum,
A ſola uxore adjutus. Vah! meritò me nunc noſtræ pudet
Ignaviæ. Phor. *Ego pol magno impetu frequentes*
Ruſticorum turmas irruere in nos arbitrabar:
Hinc me ſubitus timor invadebat. Nam niſi Iamb.
Id putâſſem, continuò caput iſti diſſecuiſſem
Sacrilego: tum autem veneficam iſtam (vah!) quibus
Excarnificâſſem modis? Dor. *Fruſtra nunc iſthæc fabulare*
Mihi, poſtquam tu nulla omnino verbera
Propellens, aut avertens, & nè ſemel quidem
Referire audens, uſque corpus verberandum præbueris:
Et prior, ſimulac liceret, fugeris
Protinus. Phor. *Confiteor, Dorio: quanquam tu quoque*
Statim fugiſſes, niſi cervice prehenſum, atque vi Iamb.
Proſtratum in terram te reſupinâſſet ruſticus.
Phor. *Non inficior: nam continuò cor, quod aiunt,*
In genua mihi concidebat, qui aliàs eſſe ſoleo
Intrepidus. Credo ultricem aliquam nobis ab inferis Iamb. 4.
Fuiſſe immiſſam furiam, quæ incuſſo repentino
Terrore noſtram retuderit laſciviam,

 Atque

ACTUS IIII. SCEN. I.

Chremes, Niſa.

Trochaici, partim catalectici, partim acatalectici.

PRô Deûm atque hominum fidem! minimè miror ſi homines
Inſanire incipiant ex injuria.
Niſ. *O mores! ô flagitia! ô inauditam impiorum*
Hominum audaciam, atque malitiam! Chr. *O ſupi-*
Judiciorum, legúmque oſcitantiam! *(nam*
Per quam his nebulonibus, & ſcurris quidvis impunè licet.
(tatibus
Niſ. *Hei mihi! mori malim, quàm in tantis calami-*
Vivere, & tam acerba perpeti. Chr. *Non perpetiar*
Iamb. 3. *Ampliùs; atque adeò animam relinquam potiùs, quàm non hos, utì*
(molior
Merentur, ulciſcar maſtigias: magnum eſt quod
Et ſpero adjuturum Deum.
Niſ. *Quid, Chreme?* Chr. *Vi ego illos pellendos, atq; ex ædibus*
Exturbandos cenſeo: quandoquidem blandiendo
Et benefaciendo, omniáque tolerando, nihil
Hactenus profecimus. Hâc non ſucceſſit, rem aliâ
Iamb. *Nunc experiar viâ.* Niſ. *Mi vir, ſi tibi velis*
Conſultum, ſententiam muta: nè et ipſe te, (lum
Et nos omnes perdas. Chr. *Non me clam eſt, pericu-*
Hac in re eſſe maximum: verùm ſic animum
Induxi meum, priùs me perditurum
Meam vitam, quàm hæc perpetiar diutiùs.
Tum ſi maximè velim ferre, facultates non ſinunt.
Nam unam cœnam herì illis dedimus; quæ ſi iterum
Nobis

Nobis ſit danda, actum ſiet. Ut enim alios
Sumptus omittam graviſſimos, indeſinenter
Sorbendo, nobis quid vini abſumpſerunt! Eho,
Quid futurum exiſtimas, Niſa, ſi nos aſſiduè exedant?
Niſ. *Durum quidem haud nego: ſed levius fit patientiâ,*
Quod mutari non poteſt. Chr. *Nimiùm herculè*
Improbi iſti noſtrâ abutuntur patientiâ;
Quam tum demum nobis profuturam exiſtimo,
Cùm in furorem ſeſe commutaverit.
Niſ. *Laudarem animum, niſi ſupra vires tuas*
Eſſe, quod conaris, arbitrarer Chreme. Chr. *Nihil moror:*
Si moriendum eſt, in tali facinore mori, mihi
Hac tam miſerâ vitâ futurum eſt gratius.
Non fit ſine periclo facinus magnum, ac memorabile.
Tu modò fac ſis animo quieto. Niſ. *Facilè poſſem,* Iamb.
Niſi ſæpius, quantum armati valeant, experta eſſem miſera. Iamb. 4.
Chr. *Audendum eſt: nemo ignaviâ victoriam*
Eſt conſecutus unquam. Prima coitio eſt accerrima: hanc
Si ſuſtinueris, pòſt illos ut lubet ludas licebit.
Itaque hoc, quicquid periculi eſt, magnarum erit
Remedium ægritudinum: nam poſthac incolumes
Sat ſcio fore nos, ſi ſemel infracto animo injuriam
A nobis propulſaverimus. Niſ. *Nè Hercules*
Quidem contra duos. Chr. *Vah! quaſi tibi deſint manus.*
Tu fac utì colus in promptu ſit, ego mihi furcam ſumpſero.

Si illis machæra; & nobis urbina eſt domi.
Quanquam non magnopere iſtorum me terret feroci-
citas,
Quâ tum in nos bacchantur maximè, cùm tuti poſt principia
Verbis belligerantur ebrii. Tum eorum eſt
Operæpretium audire audaciam, quando miſerum
Scaz. *Et inermem agricolam, qui referire non audet,*
Maledictis laceſſunt, atque verberibus.
Iamb. *At nunc faxo, ut cum ruſtico minimè ignavo ſibi*
Rem fuiſſe ſentiant; & ſuperi, niſi quid me animus
Iamb. *Fallit, noſtros conatus juverint. Nam qui tibi*
Nunc viri videntur, nebulones ſunt ignaviſſimi.
Niſ. *Si iſthuc certum eſt tibi, age, parebo: tu modò, quod facto erit*
Iamb. *Opus, impera.* Chr. *Nihil quidem ampliùs, niſi ut*
Cùm tempus fuerit, te talem præbeas,
Qualem ego te expertus ſum ſæpiſſimé.
Niſ. *Euge, rem feliciter ſucceſſuram auguror,*
Adeò animus ad pugnam exardeſcit mihi.
Modò aderunt, opinor, rurſus nos ſuis
Iamb. 2. *Adorituri maledictis, probris, ac convitiis.*
Quod ſi fiat, faxo ſe cum viragine
Congreſſos intelligant. Adeò ego jam ferre poſſum
Iamb. 7. *Illorum minas, & contumelioſa verba. At*
Eccum foras utrumque prodeuntem. Tu
Accede ad illos, ac primùm quidem experire
Si quid cum gratia impetrare queas: nam, quòd cavere
Potes, ſtultum eſt admittere. Quòd ſi comiter

Blandé-

Blandéque loquendo nihil effeceris, nóſque
Affligere, cruciare, atque verberare porrò
Pergant; memento te virum eſſe. Ego introeo, ut
Quæ ad pugnam opus erunt parem, reverſura eveſtigió.

ACT. IIII. SCEN. II.

Dorio, Phormio, Chremes, Niſa.

Ejuſdem generis verſus.

QVid iſthuc? itáne ad clarum dormivimus diem?
Multa nox meis adhuc eſt oculis. Phor. *Hic veternus*
Herculè eſt pellendus ab animo. Sed nauſea
Quæ tanta ſtomacho? Quidnam hæc ſibi vult oſcitatio?
Extendere nunc demum nervos juvat: juvat Iamb. 4.
Ab oculis propellere ſomnum. Dor. *Quid, an ructas*
Heſternam crapulam? Phor. *Id quidem facio inſolens: nam vel*
Ad cruda concoquenda ſtomachus mihi valet ſatis:
Nec ventrem tantâ ſaburrâ unquam gravatum memini, ut
A vomitu remedium quærendum fuerit mihi:
Quod nè nunc contingat periculum pol maximum eſt Iamb.
Dor. *Nihil herculè mirum, qui herì tantum cibi*
Deglutiveris, tot cyathos exorbueris.
Phor. *Te quoque nihil unquam vidi edacius, aut bibacius* Iamb. 2.
Quicquam. Dor. *Certè aliàs non ſoleo eſſe parcior,*
Aut abſtemius: verùm nunquam antè, quod ſciam,
Cœnavi unctiùs, nunquam prolixiùs.

Phor.

Phor. *Sic indulgere juvat genio.* Dor. *Sic curanda eſt cuticula.* (*meo*
Chr. *Mortuum ego me malim, quàm hoc vobis de*
Contingat ſæpius. Phor. *Iô Liber pater!*
Dor. *Iô Ceres! quis nobis fortunatior?*
Iamb. Chr. *Dii veſtris ſceleribus dignum vobis reddant præmium.*
Niſ. *Chreme, in promptu ſunt quæ parari juſſeras.*
Chr. *Bene feciſti.* Phor. *At eccum furciferum cum conjuge!*
Vellato Luterano. *Dor.* Ennemigo de Dios.
Chr. *Blanda herculè atque amica ſalutatio.* Phor. *Quid muſſitas ſcelus?*
Chr. *Vos hîc demirabar tam manè, qui herì* (*tur,*
Tantum biberatis. Dor. *An tibi id nimium videba-*
Sacrilege? An nos vento, aeréque victitare
Iamb. *Crediderat?* Chr. *Non profectò: ſed tantos tamen*
Heluones ac tantos gulones eſſe vos
Nunquam exiſtimaveràm. Phor. *Vah! tun' nos heluones* (*mus,*
Appellabis, maſtigia? Niſ. *Quales vos deprehendi-*
Tali honeſtamus nomine. Nos agricolæ rudes,
Atque ſimplices, ſcapham ſcapham, ligonem
Iamb. 4. *Ligonem dicimus.* Dor. *Etiam ſententias*
Loqueris, garrula? Phor. *Quid iſthuc? tun' in tam gravi*
Delicto iſti impudenti, atque temerario
Audes patrocinarier? Niſ. *Quod tu mihi*
Objectas patrocinium? an non maximo
Noſtro incommodo, graviſſimiſque impendiis

Vos

Vos tales herì per totum pertulimus diem ?
Phor. *Ebo venefica, ego pol tibi, niſi taces,*
Iſtam linguam præcidam impuriſſimam. (*um.* Iamb.
Abi ad macellum, emptura quæ appares in prandi-
Chr. *Hui! Etiam prandere hîc ſtatuiſtis? itineri ego*
(*vos*
Accinctos putabam. Dor. *Ha, ha, he! totà erras viâ:*
Neque hodie, neque cras, neque perendino hinc diſ-
cedimus (*me*
Die. Quare abſq; morà ad urbem te confer, ibiq; e-
Quæ parato opus erunt, atque vide nè quid deſit, niſi
Vapulare mavis, ſceleratiſſima. Chr. *Ex*
Cœna heſterna non pauca ſuperſunt : ea
Vobis toto hoc ſufficient die. Phor. *Servate vobis*
Liberiſque veſtris fruſta illa atque reliquias :
Nos recentia, integráque volumus. Chr. *Recentia ?*
Dor. *Recentia, inquam, atq; integra: quoties idem* Iamb. 2.
Dicendum erit, trifurcifer ? Chr. *Pecuniam*
Igitur numerate, quâ em[...]ntur recentia.
Phor. *Pecuniam ? hem tibi maſtigia.* Dor. *Accipe,* Iamb.
Sacrilega. Chr. *Etiam verberare audetis, peſſim ?*
Hem uxor, ad arma, ad arma : inſonuit buccina.
Niſ. *In me nihil erit moræ.* Phor. *Etiam referire pa-*
ratis,
Audaciſſimi ? huc; ſi quid lubet. Non, herculè,
Vivi è manibus noſtris evadetis hodie. Chr. *Siccine*
Ais, canis ? Phor. *Ebò populares, ſuccurrite,* Iamb.
Atque auxilium ferte miſeris. Niſ. *Hem Chreme,*
vitum (*mus.*
Te præbe. Dor. *Væ mihi!* Phor. *Interimor infeliciſſi-*

Chr. *Sic, ſic vobis apparamus integra.*

Iamb. Niſ. *Sic mercamur recentia.* Chr. *Eho Niſa, vi-*
Nè iſtum elabi ſinas ſcelus. Ego huic ſpiritum
Intercluſero. Niſ. *Vapula, impuriſſime.*
Dor. *Perii miſer.* Phor *Interii.* Niſ. *Quo pacto hæc vobis placent* *(mihi*
Cupedia? Chr. *Quomodo hoc villi ſapit?* Dor. *Hei*
Etiam illuditis? Ch. *Hem Niſa, arma illis eripiamus*
Atque ex ædibus exturbemus ſceleratiſſimos.
Niſ. *Non pol vivi ejicientur hodie, ſed efferentur*
Mortui. Dor. *Miſereat vos noſtrî obſecro.*

Iamb. 2. Ch. *Apagite, apagite.* Ni. *Indigni qui vivant tamen.*
Chr. *O fortes atque ſtrenuos*
Milites! Niſ. *O inſuperabilem ferociam!*
Chr. *Eia, pugnâſtis fortiter. Egregiam pol laudem & ſpolia*
Ad commilitones referetis magnificentiſſima.

Iamb. Phor. *Fugiamus, fugiamus, dum evadendi datur*
Copia———

ACT. IIII. SCEN. III.

Chremes, Niſa.

Iambici ſenarii & ſeptenarii, admiſtis paucis octonariis.

———*Jámne abierunt, Niſa?* Niſ. *An abierint rogas?*
Imò ſimulac elabendi facultas
Dabatur, non ſecùs ſe conjiciebant in pedes
Homines timidiſſimi, quàm lepores aut damæ auf-gere ſolent,

Conſpe-

Conſpectis canibus venatoriis. Chr. *Non hercule* Scaz.
Reverſuros illos credo propediem. Niſ. *Sic, ſic*
Exercendum eſt ſceleratum hoc militum genus.
Quòd ſi omnes à ſe injuriam & violentiam
Ad hunc propulſarent modum, haud pol quiſlibet
Tantâ audaciâ, tâmq; intrepidè poſſim laceſſerent, Troch.
Deſpoliarent, atque cruciarent improbi.
Sed hoc quis eventurum crediſſet, Chreme? viros
Longâ militiâ præliiſque frequentibus
Exercitatos, præterea Hiſpanos, qui bellicâ
Virtute cæteris præſtare dicuntur, Scaz. 3.
Tam meticuloſos, ignavos, & imbelles
Eſſe, ut quidvis potiùs eos, quàm milites eſſe
Putes? Chr. *Prodigii, ità me Deus amet, ſimile, nec*
Quidnam ipſis acciderit, divinare aut ſuſpicari Troch. 2.
Poſſum, niſi aliquam Nemeſin, vel conſcientiam
Sibi multorum ſcelerum malè conſciam, animum eis
Labefactâſſe penitus: ut cùm ſuperiores
Facilè eſſe poſſent, mente tamen conſternati neq;
Referire, neque ſe valuerint tuerier.
Niſ. *Mirum ni tale quid fuerit, Chreme: nam poſtquam minis*
Cœlum antè territabant, nihilque non ferociter,
Atque animoſe loquerentur, cùm ad pugnam eſt ventum, arma illis ſtatim
E manibus excidebant quaſi pueris. Chr. *Pol vera ſunt*
Quæ dicis, Niſa: ſed cur non iſtud potiùs
Noſtræ audaciæ animóque forti aſcribimus?
Quæ & inferioribus non rarò pepererunt victoriam.

Troch. *Semper in conflictu maximum periculum eſt iis,*
Catal: *Qui maximè timent: confidentia pro muro habetur.*
Tum deſperatio etiam timidos ſtrenuos facit.
Troch. *Nam mori pol maluiſſem, quàm illos perpeti*
Diutiùs. Niſ. *Et ego quidem: ſed nunc quia*
Hoc prælium nobis ex animi ſucceſſit ſententia,
Eamus, atque triumphum agamus intus. Chr. *Ità certè decet.*

ACT. V. SCEN. I.

Dorio, Phormio.

Trochaici, partim catalectici, partim acatalectici.

QUid nunc conſilii capiemus, Phormio,
Aut quo pacto tantum dedecus celabimus?
Iamb. Phor. *Pol neq; quid dicam, neq; quò me recipiam, neque quid agam ſcio.*
Nam ad reſtim jam nobis res rediit planiſſimè.
Dor. *Nil mehercule aliud reſtare video, deligenda*
Dimet. *Nunc arbor eſt ſuſpendio.*
Phor. *Utinam hîc aliquid eſſet, quò me præcipitem darem:*
Nam vitæ jamdudum me tædet meæ.
Dor. *Neque ego quicquam malim, quàm in hac re defungier:*
Adeò totus diſpliceo mihi. Phor. *vah! crucior,*
Bolum tantum tam ſubitò nobis ereptum eſſe è faucibus.
Iamb. 2. *(quibus*
Dor. *Quartâ herculè lunâ nos natos eſſe arbitror,*
Tot calamitates, ac tanta veniunt infortunia.
Phor. *Quartâne an quintâ lunâ nati ſimus, equidem neſcio:*

Hoc

Hoc certè ſcio, nos natos eſſe ad verbera.
Nam ſuperioribus diebus ab uxoribus
Multùm diúque pulſati, vix ſemivivi ex earum
Evadebamus manibus: nunc iterum à ruſticis
Cæſi uſque ad necem, ægrè membra trahimus miſeri.
Dor. *A ruſticis,*
Ais? imò unus nos ad hunc exercuit modum,
A ſola uxore adjutus. Vah! meritò me nunc noſtræ pudet
Ignaviæ. Phor. *Ego pol magno impetu frequentes*
Ruſticorum turmas irruere in nos arbitrabar:
Hinc me ſubitus timor invadebat. Nam niſi Iamb.
Id putâſſem, continuò caput iſti diſſecuiſſem
Sacrilego: tum autem veneficam iſtam (vah!) quibus
Excarnificâſſem modis? Dor. *Fruſtra nunc iſthæc fabulare*
Mihi, poſtquam tu nulla omnino verbera
Propellens, aut avertens, & nè ſemel quidem
Referire audens, uſque corpus verberandum præbueris:
Et prior, ſimulac liceret, fugeris
Protinus. Phor. *Confiteor, Dorio: quanquam tu quoque*
Statim fugiſſes, niſi cervice prehenſum, atque vi Iamb.
Proſtratum in terram te reſupinâſſet ruſticus.
Phor. *Non inficior: nam continuò cor, quod aiunt,*
In genua mihi concidebat, qui aliàs eſſe ſoleo
Intrepidus. Credo ultricem aliquam nobis ab inferis Iamb. 4.
Fuiſſe immiſſam furiam, quæ incuſſo repentino
Terrore noſtram retuderit laſciviam,

Atque petulantiam : quæ jam omnem excedebant modum. Dor. *Id fuit*
Per Jovem. Sed iſta mittamus, quandoquidem
Quod factum eſt, infectum reddi non poteſt. Quin potiùs (*ſiet.*
nb. *Conſilium capiamus, quid poſthac nobis faciendum*
Phor. *Neque pol conſilium habet, neque auxilii copiam.*
Iamb. 5. *Actum eſt; nil reſtat, niſi ut inediâ pereamus miſeri.*
Dor. *Duriſſimum id quidem mortis genus: quare*
Quidvis malim & facere & pati, quàm vitam in
Tantis finire calamitatibus. Phor. *Et mihi quoque*
Onus quantumvis maximum imponi ſinam,
Siquidem iſtud effugere liceat infortunium.
Dor. *Hei mihi! nunc cupiam eſſe frugi, atque opere exercendo*
Totos defatigari dies, niſi (*ſpes*
Fruſtra id cupiam infelix. Phor. *Ah! quis nos ino-*
Iamb. 2. *Tecto dignabitur? quis ventrem ſaturabit famelicum?*
Nam poſtliminio ad uxores revertendi nullam hercule
Spem nobis ſupereſſe conſpicio. Dor. *Et tamen niſi*
Illæ recipiant, actum eſt, periimus funditus,
Cùm nè unus quidem obolus in loculis nobis ſit reliquus.
Phor. *Quàm velim nobis eſſe precatorem, aut patronum aliquem,*
Iamb 6. *Qui blandè, ac commodè loquendo illis animum Emolliat,*

Emolliat, & nos reſtitue in gratiam!
Dor. *Quin ipſi potiùs ad illas accedamus, & veniam*
Precemur ſupplices: nam ſi ignoto cuipiam
Hanc delegaverimus provinciam, periculum
Erit, nè, ſi ille rem evulgârit, fabula
Fiamus vulgi, paſſimq; traducamur, atque
Illudamur ab omnibus. Phor. *Non improbarem*
Conſilium tuum, ſi auſim experirier.
Sed quâ fronte, obſecro, iſthuc tentabimus?
Dor. *Perfricanda frons eſt, & pudor omnis eſt*
Abjiciendus egentibus: exorabiles
Faciléſque illas fore confido: nam fœminæ Iamb.
Quemadmodum leves ob cauſas ſæpe ad iracundiam
Provocantur, ità ſi quis modò paululùm
Blandiatur, deliniuntur ac placantur facilè. (dem
Phor. *Age, age, mos gerendus eſt tibi, quandoqui-*
Eò nos compellit neceſſitas: cui (què Iamb.
Si quis conetur reſiſtere, actum agat: cùm Dii quo-
Huic dicantur cedere. Dor. *Rectà igitur eas accedamus: at*
Neſcio quas iſthîc procul ſtantes video: hem, mane.

ACTUS V. SCENA II.

Perilla, Bromia.

Ejuſdem rationis verſus.

EST ut dicis Bromia, pro graviſſimo mariti
Crimine paululum ſupplicii uxori debet eſſe
Satis. Nunc verò noſtrâ auſteritate ac ſævitiâ, Iamb. 3.
Ità illos hinc alienatos video, ut reditum ſibi
Ad nos non audeant ſperare. Bro. *Non injuriâ,*
Nam nimis pol duriter, neque ut uxores decebat,

Nos illos tractabamus, Perilla. Per. *Verum*
Dicis: noſtrâ culpâ hæc turba, atque abitio
Evênit: Quapropter ſi contingat nunc meum
amb. 4. *Redire, & ſi frugi ſe poſterum fore*
Promittat, næ ego libenter illum reciperem.
Bro. *Ego idem quoque mihi faciendum arbitrarer: nec*
Id pol eò quòd non facilè vel perpetuò, ſi opus
Sit, carere illo poſſem: ſed quòd communes me movent
Liberi, quibus alendis ego me imparem eſſe ſentio.
Tum moleſta, injucunda, atque triſtis eſt
Solitudo. Per. *Eadem me cura torquet, Bromia.*
Nam ni id eſſet, nunquam me exoraret quiſpiam,
amb. *Quin perpetuò ſola eſſe malim, quàm tam multa apud virum*
Perpeti. Bro. *Nè, quæſo, iſthæc tam iniquo animo feramus,*
Perilla: quaſi alii nihil unquam faciant mariti
Quod diſpliceat uxoribus: aut quia nos non delinquimus
Fœminæ. Sed quoſnam, quæſo, eos dicam eſſe, quos procul
Hinc conſiſtentes video? Per. *Viri noſtri ſunt, de quibus*
Loquimur, Bromia. Bro. *Pol eos eſſe auguror,*
Adeò ad occurſum illorum mihi commovetur
Animus. Per. *Ii ſunt ipſi: procedamus illis obviàm,*
amb. 8. *Atque excipiamus comiter. Non licet hominem*
Sæpe eſſe ut vult, ſi res non ſinit: ità tempus eſt
Nunc, ut mihi virum reſtitui gaudeam,

Nuper

Nuper nihil minùs. Brom. *Mane, mane, iſthoc pacto in ipſos,*
Atque in nos peſſimè conſuluerimus, ſi tam
Leni, atque victo animo nos eſſe oſtenderimus.
Pe. *Quî ſic? cedò; non enim intelligo.* Brom. *Non? at ſaxo ut*
Intelligas. In nequitiam citò relabentur priſtinam,
Si nos cupidas eſſe ſui intellexerint.
Per. *Quid igitur faciendum cenſes, Bromia?*
Brom. *Subſiſtamus hîc, atque ultro illos ad nos ſinamus*
Accedere. Ac primùm quidem quanquam orant atque ſupplicant, Iamb. 3.
Tamen vultu ad ſeveritatem compoſito,
Simulemus nos illos recipere nolle; tandem
Cùm obſecrandi finem non faciunt, quaſi
Precibus victæ, ægrè culpam illis ignoſcemus, atque
Recipiemus in gratiam, ità firmiùs
Illos alligaverimus: neque iterum audebunt, quod ſemel
Experti ſibi ceſſiſſe ſciunt infeliciter.
Per. *Conſulis probè: atque ob id tibi lubens paruero.*

ACTUS V. SCEN. III.

Phormio, Dorio.

Ejuſdem rationis verſus.

HEm Dorio, niſi quid mihi hallucinantur
Oculi, uxores iſtæ ſunt noſtræ quas hinc procul
Colloquentes vidimus hactenus. Dor. *Sunt? herculè*
Sunt. Animus mihi pol tremit formidine,
Adeò nè quid nobis iterum malefaciant, metuo miſer. Iamb.

Phor.

Phor. *Et mihi hercle pavore totum copus inhorruit.*
Abeamus Dorio, nam in illarum conſpectum ego
Prodire auſim neutiquam. Dor. *Eho, quò fugis*
Stulte? reſiſte. Phor. *Non auſim: nam nimis ego à mea*
Iamb. 2. *Mihi timeo infelix.* Dor. *Reſiſte, inquam.* Phor. *Nihil agis.*
Dor. *Nullam ego nobis aliam viam ad ſalutem eſſe video.*
Audendum eſt. Phor. *Vide, obſecro, quid agas.*
Dor. *Nimirum quod ipſa res,*
Tempúſque hoc poſtulat, id ago, Phormio. Phor. *Nondum ſatis*
Illarum videre perſpexiſſe contumaciam.
Dor. *Ah! non deſines? neque unquam auſcultabis mihi?*
Iamb. 4. Phor. *Libenter auſcultavero,*
Si modò quæ ex uſu ſunt futura conſulis. Dor. *Quaſi*
Illìc minùs mea res agatur quàm tua: & quaſi
Ullum aliud præter hoc nunc nobis reſtet confugium
Quòd ſi tu quid melius invenire queas, quo
Nobis proſpiciamus, vitámque tueamur ab inedia,
Age, profer, parebo lubens. Sed ſi nuſquam alia
Nobis ſupereſt ſpes, ſi ubique excludimur,
Iamb. *Si invisi atque exoſi paſſim ſumus omnibus;*
Quid aliud, quàm quod neceſſitas nos facere cogit,
Faciemus miſeri? Phor. *Miſeri profectò, utcunque res*
Ceſſerit; novi ego meam, quàm difficilis, ſuperba,

Moro-

Moroſa, ac contumax ſit : tum quàm durum, atque Iamb. 2.
moleſtum mihi
Fuerit hactenus, illius intolerabile
Imperium pati. Dor. *Jugum ego quoque me ſcio*
Suſcepturum minimè amabile : ſed quid facias ? è
duobus
Malis, cùm utrumque declinari non poteſt, Iamb.
Quod minus leviúſque eſt, eligendum cenſeo.
Phor. *Dicis pol ſapienter, atque ideo morem geram*
tibi.
Dor. *Bene facis, laudo. Nunc igitur abſque ulla*
mora
Ad eas accedamus, dum ſolæ ſunt, dúmque occaſio
Offertur : nam in tempore venire, omnium
Rerum ſolet eſſe primum———

ACTUS V. SCENA IIII.

Bromia, Perilla, Dorio, Phormio.

Iambici ſenarii & ſeptenarii, admiſtis aliquot octonariis.

———*Viden' eos, Perilla,*
Accedentes propiùs ? Per *Oh, video Bromia,*
Et gaudeo. Brom. *Hem, ſerva ; triſtis ſeveritas*
Sit in vultu. Per. *Teneo.* Brom. *Tum in verbis*
gravitas atque conſtantia.
Per. *Memorem monuiſſe te dices.* Brom. *Toti pal-*
lent metu,
Terrámque proſpectant identidem. Per. *Ut res ſe* Scaz.
Nobis dant, ità humiles, atque elati ſumus :
His nemo fuit magìs animoſus quiſquam, aut intre-
pidus magìs ;
Nunc autem egeſtate, atque extremâ rerum inopiâ

Per-

Perculſi, quàm ſubmiſſi ac parvi animi ſunt! quàm timent.
az. 3. *Omnia, adeò ut non cognoſcas eoſdem eſſe!*
Brom. *Mirum ni frugi poſthac ſint futuri, ſi*
Quidem reipſa jam deprehenderunt ſatìs, quid ſit
Apud alienos atque ignotos vivere.
Dor. *Sequere me, Phormio. Ego prior illas adoriar.*
och. Phor. *Præ pudore, ità me Deus amet, vix caput*
Attollere audeo. Dor. *Abjiciendus eſt pudor*
Inutilis. Sed heus, orationi fac ſubſervias:
Ut ſi quid fortè ego defecero, tu ſuccurras. Phor. *Dabo*
tal. *Operam.* Brom. *Perilla, accedunt; ſimulemus nos velle abire:*
Sequentur atque revocabunt nos, ſat ſcio. (*Quaſi*
Dor. *Ehem, ſiccine maritos fugitis, uxores?* Brom.
Non præviderìs, ad illos reſpice. Quis eſt qui nos? Hem, hiccine
tal. *Eratis, perditi?* Per. *Itáne in conſpectum noſtrum venire* (*ſcite*
Audetis, impuriſſimi? Dor. *Hanc unam nobis igno-*
och. *Culpam: ſi aliam unquam admiſerimus ullam, occidite.*
Phor. *Miſereat vos noſtrì, obſecro.* Per. *Abite quò digni eſtis, furciferi.*
Brom. *Satìs diu verba dediſtis nobis, apagite.*
Dor. *Quod eſt peccatum, corrigemus ſeduló.*
Brom. *Nempe ut ſoletis.* Dor. *Certè mea Bromia.* Brom. *Non audio.*
Scio ego quàm non ſit tutum vobis credere.

Per.

Per. *Vetus dictum eſt: DECipienti ſemel me Dii faxint bene:*
Dii faxint malè, ſi bis idem deceperit.
Phor. *Eia ſine te uxorem, meum ſuavium.*
Dor. *Da veniam, obſecro, mea voluptas unica.*
Brom. *Ut nunc blandiuntur ſceleratiſſimi!* Troch.
Per. *Ut adulantur impoſtores! Verùm talibus*
Non facilè pol nos circumvenietis fallaciis.
Dor. *Eheu nos miſeros!* Brom. *Neque lacrymis, neque querimoniis,*
Neque precibus veſtris fidem habemus: itaque nihil
Agitis, ſi his nos flecti poſſe cogitatis. Troch.
Qui dum quod vobis vultis, oratis, boni, atque ſupplices
Eſtis: verùm ſimulac iſthuc impetraveritis,
Continuò ex ſupplicibus in contumaces, ex bonis
In peſſimos mutamini. Dor. *Non pol fiet, meum*
Corculum: obſequentes vobis nos poſthac erimus Troch.
Per omnia. Phor. *Quicquid juſſeritis, effectum dabimus protinus.*
Dor. *Commoveant vos, quæſo, communes liberi.*
Phor. *Moveat tempus illud, quo voluptati* Troch.
Vobis aliquando fuimus. Per. *Quid iſthuc? video, Bromia,*
Nobis non licere, uti cœperamus, hoc pertendere: hac
Conditione vos nunc recipiemus in
Gratiam, ſi feceritis quæ vos facere
Æquum eſt. Dor. *Faciemus omnia: imperate.*
Brom. *Ego*

Vobis leges, quibus erit parendum, recitabo : (Hîc
Auſcultate, atque animum advertite ſeduló. Phor.
Sumus. Brom. *Principio, nè unquam poſthac injuſſu noſtro foras*
Pedem efferatis. Dor. *Hem placet.* Brom. *Nullum ingrediamini*
Diverſorium. Phor. *Ratum eſto.* Brom. *Feſto autem die,*
Cùm ab opere vacandum erit, uſquè domi deſideatis :
Nobis verò exire quò lubeat, jus, atque æquum eſto. Dor. *Age,*
Nihil refragamur. Brom. *Tum ut pecuniæ, rei*
Familiaris, atque facultatum omnium
Penès nos adminiſtratio ſit, & cuſtodia.
Dor. *Iſthuc quanquam durum, concedimus tamen,*
Niſi quid diſſentis, Phormio. Phor. *Agedum, placet.*
Brom. *Poſtremò, objurgati, & pulſati etiam, patienter feratis,*
Omniſque vobis muſſitanda ſit injuria.
Phor. *Hui! iniquum id quidem.* Per. *Iniquum? hem, ut lubet ; nihil*
Moramur. Dor. *Mea Perilla, quieſce : faciemus pol omnia.*
Per. *Nihil etiam audio ipſum.* Phor. *Perii.* Per. *Hem, quid taces ?* Phor. *Age,*
Aſſentior ; ſiquidem huc me compellit neceſſitas,
Durum, ut aiunt, telum. Brom. *Jovem igitur lapidem jurate, vos*
Hæc religioſè ſervaturos omnia.

Dor.

Dor. *Juramus: firma atque inviolata ſunto.* Brom. *Nunc*
Domum rectà hinc concedite, Dim.
Et ad opus vos conferte: nos ſequemur protinus.
Per. *A nobis exemplum petite mulierculæ,*
Quæ ignavos, aut decoctores habetis Catal.
Maritos: & quo pacto emendandi ſint diſcite.
Sic tandem ludicra hæc ſpectâſſe proderit
Vobis. Brom. *Nihil eſt quòd expectetis ampliùs:*
Facta, & tranſacta jam ſunt omnia: nos maritos Catal.
Sequimur. Valete, & ſi placuimus, PLAUDITE.

FINIS.

REGISTRATO
525 9..

BIBLIOT

SCAF

PLUT

N.° C